TEMEL MÜZİK TEORİSİ

PARAŞKEV HACIEV

ÇEVİRİ: AHTER DESTAN

pan

Pan Yayıncılık: 68

ISBN 978-975-7652-47-2

© Türkçe yayım hakları Pan Yayıncılık'a aittir.
© Pan Yayıncılık, 2007

• Birinci Basım: Aralık 1999
• Üçüncü Basım: Aralık 2007
• Kapak: Fatih Durmuş
• Baskı Hazırlık: Sevgi Özdemir
• Baskı: Ayhan Matbaası (0212) 629 01 65
100 Yıl Mas-Sit. 5. Cad. No: 47 Bağcılar - İSTANBUL

Pan Yayıncılık
Barbaros Bulvarı 184 Beşiktaş 34353 İSTANBUL
• Tel: (0212) 261 80 72-227 56 73
• Faks: (0212) 227 56 74
www.pankitap.com

Temel Müzik Teorisi

Paraşkev Haciev

Çeviri: Ahter Destan

ÇEVİRENİN ÖNSÖZÜ

Elinizdeki bu kitap, daha önce yine aynı isimle yayımlanan *Temel Müzik Teorisi*'nin yeni bir çevirisidir.

Kitap, gerek akademik, gerekse uygulamaya yönelik müzik çevrelerinde epeydir hissedilen sistematik müzik bilgisi eksikliğini gidermek ve bu alanda mevcut boşluğu doldurmak amacıyla yeniden çevrilmiştir.

Kitabın yazarı P. Haciev, Bulgar müzik biliminde eskiden olduğu gibi, bugüne de damgasını vurmuş önemli bir teorisyendir. 14 Nisan 1912'de Sofya'da doğmuş, Sofya Müzik Akademisini bitirerek Viyana Müzik Akademisi, Berlin ve Prag Müzik Akademilerinde eğitimini tamamlamıştır. 1947 yılından itibaren Sofya Müzik Akademisinde profesör unvanıyla öğretim üyeliğine başlamış, aynı okulda kompozisyon, armoni ve kontrpuan derslerini vermiştir.

Teorisyenliğinin yanında Haciev, aynı zamanda önemli bir bestecidir. Yarattığı eserler içinde dokuz opera, bir bale, üç operet, iki müzikal, flüt ve keman konçertoları, birçok oda müziği eseri sayılabilir.

28 Nisan 1992'de vefat eden Haciev'in *Temel Müzik Teorisi* kitabı halen birçok Avrupa ülkesinde tek temel bilgi kitabı olarak okutulmaktadır. Büyük titizlikle sistematize edilmiş olan teorik bilgiler en ufak ayrıntılar dahi incelenerek sunulmaktadır. Bu kitap hem müzik alanında uzmanlaşmak isteyenlere, hem de müziğe yeni başlayanlara hitap edebilir. İçindeki müzik bilgileri Alman, Rus, Çekoslovak ve Bulgar müzik ekollerinin güvenilir bir sentezidir.

Ahter Destan
Ankara, Ekim 1999

İçindekiler

Temel Kavramlar 9
Müzikal Ses ve Gürültü 9
Müzik Sistemi, Ses Dizisi,
Oktav Grupları, Esas Sesler 12
Tam Perde ve Yarım Perde 19
Esas Seslerin Çeşitleri 19
Tam Perde ve Yarım Perde Çeşitleri 26
Bir Oktav Grubundaki Sesler 28

Seslerin Yazılışı 29
Ses Sürelerinin Yazılışı 29
Notaların Doğru Yazılışı 30
Notaların Süre Değerlerininin Uzatılış Şekilleri 33
Sus İşaretleri 36
Nota Değerlerinin Düzensiz Bölünmeleri 40
İki Zamanlı Nota Değerlerinin Düzensiz Bölünmeleri 40
Üç Zamanlı Nota Değerlerinin Düzensiz Bölünmeleri 43
Tempo 50
Ses Yüksekliklerinin Yazılması 53
Ses Gürlüğünün Yazılması 69
Ses Renklerinin Yazılması 71

Ritim, Metrum, Ölçü Sayısı, Ölçü 73
Metrik Zamanların ve Öğelerinin Bölünmesi 84
Senkop 85
Senkop Çeşitleri 85

Aralıklar (Interval) 99
Aralıkların Çevrimi 111
Armonik Aralıkların Karakteri 113
Anarmonik Aralıklar 114
Durağan ve Çözümsel Konsonant Aralıklar 115
Diyatonik ve Kromatik Aralıklar 116

Mod, Gam, Tonalite 122
Mod ve Gam 122
Mod'un Tanımı 123
Majör'ün Çeşitleri 127
Minör'ün Çeşitleri 129
Tonalite 133
Anarmonik Tonaliteler 140
Paralel (İlgili) Tonaliteler 141
Adaş Tonaliteler 141
Eski Modlar 146
Eski Mod'ların Kuruluşu 148
Kromatik Gam 158
Tam Perdeli (Artık) Gam 161
Pentatonik Gam 161

Süslemeler 165
Vuruş Öncesi Süslemeler 165
Vuruş Sonrası Süslemeler 169

Nota Yazımında Kısaltmalar 172

Artikülasyon 175

Akorlar 176
Üçsesli Akorlar 176
Üçsesli Akorların Armonik Konumu 177
Üçsesli Akorların Melodik Konumu 178
Üçsesli Akorların Büyüklüğü 178
Dörtsesli Akorlar 184

İtalyan Müzik Terimlerinin Kısa Sözlüğü 188

Kaynakça 192

Temel Kavramlar

Müzikal Ses ve Gürültü

Esnek bir cismin titreşmesi durumunda etrafındaki havada ses dalgaları oluşmaktadır. Bu dalgalar duyuş merkezimize ulaştığında ses oluşumu hissi meydana gelmektedir. Sesler iki çeşittir: Müzikal sesler ve gürültüler.

Müzikal ses[1] bir cismin belli bir sürede (örneğin her saniyede) düzenli, sabit ve periyodik olarak titreşmesi sonucunda oluşur. Düzensiz ve sayısı sabit olmayan titreşimlerde gürültü meydana gelir.

Müzik sesleri yükseklik, süre, güç ve renklerine göre birbirinden ayırt edilir.

Sesin yüksekliği, titreşimlerin mutlak sayısına (frekans) bağlıdır. Titreşimlerin sayısı[2] yükselince ses tizleşir. İnsan kulağının 'ses' olarak algılayabildiği titreşimler, 16-60.000 Hz arasındadır, ancak 4.000 Hz üzerindeki sesler müzikte hemen hemen kullanılamaz.

Seslerin mutlak ve sabit titreşimleri diyapazon aletiyle belirlenir. Bu alet genelde iki ucu çatal şeklinde bir metaldir, vurulduğunda genellikle Birinci Oktav La sesini üretmektedir. Diyapazon, İngiliz asıllı John Shore tarafından (1711) icat edilmiştir.

Tarih boyunca diyapazonun değişik mutlak frekansları olmuştur:

1788: Paris – Birinci Oktav La – 409 Hz
1850: Viyana, Berlin – Birinci Oktav La – 442 Hz
1858: Paris Uluslararası Konferansı – Birinci Oktav La – 435 Hz

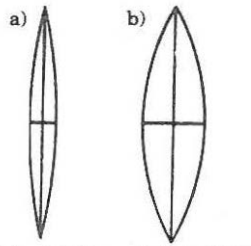
1 Bundan sonra "Müzikal Ses" yerine "Ses" kelimesi kullanılacaktır.
2 Ölçü birimi Hertz; kısaca Hz, fizikçi Heinrich Hertz'in adından.

1885: Viyana Uluslararası Konferansı – Birinci Oktav La – 435 Hz

1939 ve 1941: Uluslararası Antlaşma – Birinci Oktav La – 440 Hz

Sesin süresi, ses olarak algılanan titreşimlerin zaman içindeki uzunluğuna bağlıdır.

Sesin gücü, titreşen cismin genliğinin genişliğine bağlıdır. Titreşim genliği ne kadar genişse ses o kadar güçlüdür. Aşağıdaki örnekte (b)'deki Birinci Oktav La sesi, (a)'daki Birinci Oktav La sesinden daha güçlü tınlamaktadır.

Ses rengi, çeşitli enstrümanları, insan seslerini kendi içlerinde ayırt eden niteliğe denir. Doğada basit sesler yoktur. Her ses kendinden daha tiz birçok -doğuşkan olarak adlandırılan- ek seslerle -oberton, parcelle, aliquanta, harmonics[3]- birlikte tınlar. Bu ek sesler titreşim kaynağının tümü hariç, ayrı parçalarıyla da titreşmesi durumundan oluşmaktadır. Böylece cismin tümü titreştiğinde, temel olan, en güçlü tınlayan ve tek olarak algılanan ses elde edilmektedir. Cismin yarısı (1/2) titreştiğinde değişik, daha tiz bir ses oluşur; 1/3'ünün titreşiminden üçüncü, daha tiz bir ses duyulur vs.

Doğuşkanların sayısı teorik olarak sınırsızdır. Pratikte 40

3 Oberton (Alm): Üst ses.
Parcelle (Fr): Cismin kısmi titreşiminden oluşan ses.
Aliquanta (Lat): Bütünün eksiksiz bölünmesinden oluşan sesler.
Harmonics (Lat): Beraber tınlayan ses.

kadar doğuşkan ses tespit edilmiştir. Aşağıdaki örnek Büyük Oktav Do'yu esas alarak 16. doğuşkan sesine kadar oluşan diziyi göstermektedir:

Ses kaynağının kaçta birinin titreştiğini gösteren sıra	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

( )* işaretinin belirlediği sesler doğru tampere edilmiş değildir. Aslında 7. ve 14. sesler Si♭'den daha pestirler. 11. ses Fa'dan daha tiz ve Fa♯'den daha pestir. 13. ses La♭'den daha tiz, La'dan daha pestir.

Doğuşkanların meydana geliş sırasına *doğal ses dizisi* denir. Bakır nefeslilerde ve yaylı enstrümanlarda da flajöle[4] ses sıralaması aynıdır.

Sorular ve Ödevler:

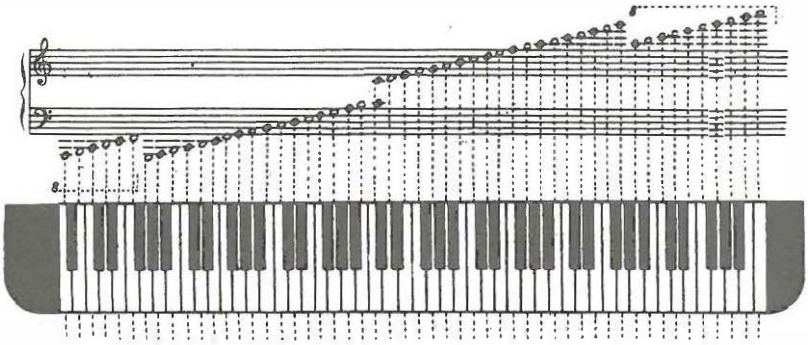
1. Müzikal ses ve gürültü arasındaki fark nedir?
2. Sesin yüksekliği (tizliği ve pesliği) neye bağlıdır?
3. Frekans nedir?
4. Hertz nedir?
5. Müzikte kullanılan seslerin alt ve üst titreşim sınırları nedir?
6. Diyapazon nedir?
7. Birinci Oktav La sesinin frekansı nedir?
8. Sesin gürlüğü neye bağlıdır?
9. Ses rengi nedir?
10. Doğuşkan ses nedir?
11. Çeşitli sesleri temel alarak 16. doğuşkan sesine kadar oluşan dizileri bulun.

4 Flajöle (Jt. Armonici): Yaylı enstrümanların icra tekniği.

Müzik Sistemi, Ses Dizisi, Oktav Grupları, Esas Sesler[5]

Yükseklik bakımından aralarında belirlenmiş oranlar bulunan, belirli sesler grubuna *Müzik Sistemi* denir.

Müzik sistemindeki tüm seslerin yüksekliklerine göre sıralanmasına *Ses Dizisi* denir. Piyanonun klavyesi ses dizisinin görsel bir örneğini oluşturmaktadır.

Tüm beyaz tuşların tize veya pese doğru sırayla tınlaması durumunda her 8. sesin kendine göre ilki ile benzer, hattâ aynı gibi olduğu tespit edilebilir. Böylece Ses Dizisi, periyodik olarak tekrarlanan fakat farklı yerlerde tınlayan birkaç benzer ses grubuna doğallıkla bölünmektedir. Bu gruplar Oktav Grupları olarak adlandırılırken, onları oluşturan seslere 7 ayrı tekil isim verilerek tümüne Esas Sesler (Temel Sesler) denilmektedir. Sözkonusu tekil isimler şöyledir:

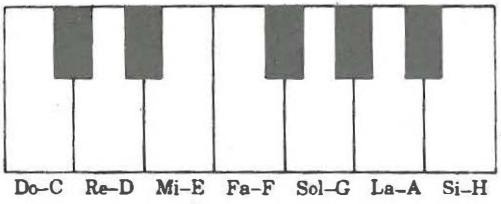
Heceli: do, re, mi, fa, sol, la, si.

Latin alfabesinden alınan harflerle: c, d, e, f, g, a, h.

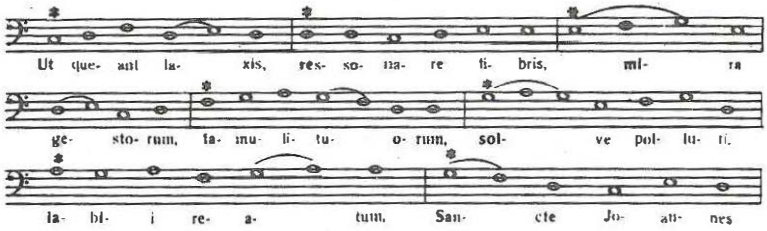
Do veya c adı, piyanodaki ikili siyah tuş grubunun sol tarafındaki beyaz tuşa verilmiştir. Yükseklik sırası ile gelen sonraki sıralı seslere yukarıdaki sıraya göre diğer isimler ve-

5 Yazar bu başlıkta "Esas Dereceler" olarak yazmış olmasına rağmen Türkçede armonik ağırlıklı ve dolayısıyla farklı bir anlam getirdiğinden dolayı "Esas Sesler" kullanılmıştır.

rilmektedir.

Tonların heceli isimleri, Guido Aretinus (d'Arezzo) (995-1050) tarafından *Solmizasyon* denilen, nota okumasını geliştirmeyi hedefleyen metodu ile verilmiştir. Bu isimler, P. Diaconus'un Aziz Jochanes'e ithaf edilmiş hymnus'un[6] ilk 6 satırının başlangıç hecelerinden alınmıştır. Bu eserde şarkıcılar, seslerini kısılmaktan koruması için, Aziz'e yalvarmaktadırlar.

Belçikalı H. Waelrant (1595), Aziz Jochanes'in ilk harflerinden oluşan Si hecesini 7. ses için ilave etmiştir.[7] İngiltere, Hollanda ve bazı diğer ülkelerde, H yerine Si sesi için B harfi kullanılır. O. Gibelus (1659) örnekte görülen Ut hecesini Do ile değiştirmiştir.

6 Hymnus: Bir çeşit ilahi.
7 Sancte Jochanes'in ilk hartleri S ve Y'dir.

Sorular ve Ödevler:

1. Müzik sistemi nedir?
2. Ses dizisi nedir?
3. Oktav grubu nedir?
4. Esas sesler hangileridir?
5. Seslerin hece ve harf isimleri nelerdir?
6. Solmizasyon nedir?

7. Her bir sesten başlayarak, esas sesleri yukarı ve aşağıya doğru hızlı bir şekilde söyleyin.

a) Do, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si
Re, Mi, Fa, Sol, La, Si, Do
Mi, Fa, Sol, La, Si, Do, Re
Fa, Sol, La, Si, Do, Re, Mi
Sol, La, Si, Do, Re, Mi, Fa
La, Si, Do, Re, Mi, Fa, Sol
Si, Do, Re, Mi, Fa, Sol, La

b) Do, Si, La, Sol, Fa, Mi, Re
Si, La, Sol, Fa, Mi, Re, Do
La, Sol, Fa, Mi, Re, Do, Si
Sol, Fa, Mi, Re, Do, Si, La
Fa, Mi, Re, Do, Si, La, Sol
Mi, Re, Do, Si, La, Sol, Fa
Re, Do, Si, La, Sol, Fa, Mi

c) c, d, e, f, g, a, h
d, e, f, g, a, h, c
e, f, g, a, h, c, d
f, g, a, h, c, d, e
g, a, h, c, d, e, f
a, h, c, d, e, f, g

b) c, h, a, g, f, e, d
h, a, g, f, e, d, c
a, g, f, e, d, c, h
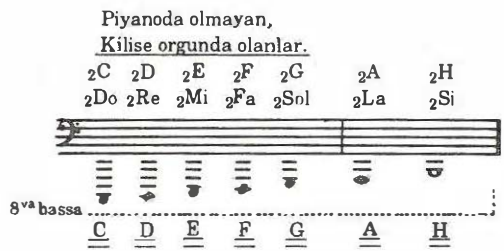
g, f, e, d, c, h, a
f, e, d, c, h, a, g
e, d, c, h, a, g, f
d, c, h, a, g, f, e

Müzikte kullanılan en pes ses bölgesine *Subkontra Oktav* denir. Bu oktavın ilk ve aynı zamanda en pes sesi Subkontra Oktav'daki Do'dur (16 Hz). Piyano klavyesinde Subkontra Oktav eksik görülmektedir, zira Do, Re, Mi, Fa ve Sol sesleri yoktur. Sadece son iki ses -La ve Si- vardır.

Çeşitli oktav gruplarının temel seslerini işaretlemek amacıyla belirli kısaltmalar kullanılmaktadır. Böylece Subkontra Oktav'ın sesleri büyük harflerle veya büyük harflerle başlayan hecelerle belirtilip sol alt yanlarına 2 rakamı yazılır. "2" rakamı haricinde Subkontra Oktav'ın sesleri harfli veya heceli isimlerinin altına iki kısa yatay çizgi ilave edilerek belirtilir.

A, H veya La, Si

Subkontra Oktavın esas sesleri:

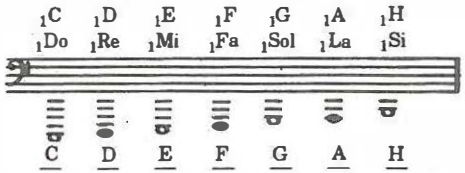

Yukarıdaki örnekte siyah notalarla işaret edilen sesler, piyanoda eksik, ancak kilise orgunda mevcuttur.

Yükseklik açısından bir sonraki oktav grubu *Kontra Oktav*'dır. Kontra Oktavda sesler, büyük harflerle veya büyük harfle başlayan hecelerle yazılıp sol alt köşelerine 1 indeksi konulur. "1" rakamı haricinde Kontra Oktav'ın sesleri harfli

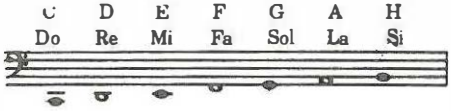
veya heceli isimlerinin altına, bir kısa yatay çizgi ilave edilerek belirtilir.

Kontra Oktavın esas sesleri:

Bir sonraki tiz oktav *Büyük Oktav*'dır. Sesleri büyük harflerle veya büyük harfle başlayan hecelerle belirtilir.

Büyük Oktavın esas sesleri:
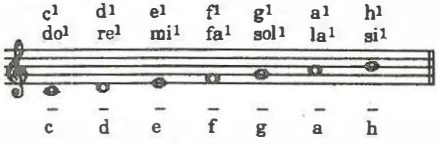

Piyano klavyesinde Büyük Oktavın hemen sağında *Küçük Oktav* bulunmaktadır. Sesleri küçük harflerle veya küçük harflerle yazılan hecelerle belirtilir.

Küçük Oktavın esas sesleri:
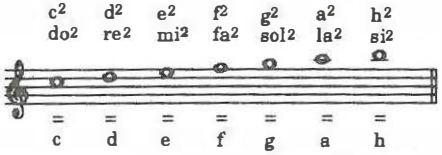

Bir sonraki tiz oktavın adı *Birinci Oktav*'dır. Sesleri küçük harflerle veya küçük harflerle yazılan hecelerin sağ üst köşesine 1 indeksi yazılarak belirtilir.

Birinci Oktavın esas sesleri:
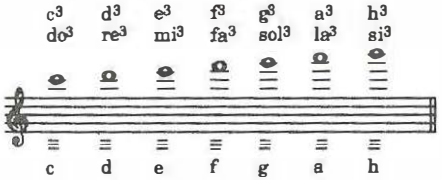

Bir sonraki tiz oktav, *İkinci Oktav*'dır. Sesleri, küçük harflerle veya küçük harflerle yazılan hecelerin sağ üst köşesine 2 indeksi yazılarak belirtilir.

İkinci Oktavın esas sesleri:

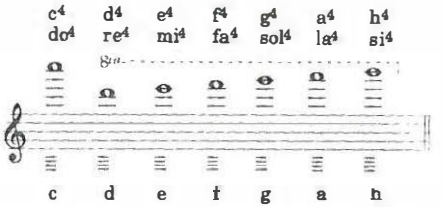
İkinci Oktav'ın piyanoya göre sağında kalan (daha tiz) oktav grubu *Üçüncü Oktav*'dır. Üçüncü Oktavın sesleri aynı şekilde ve 3 indeksi yazılarak belirtilir.

Üçüncü Oktav'ın esas sesleri:

Yükseklik bakımından Üçüncü Oktavdan sonra gelen oktav grubu *Dördüncü Oktav*'dır. Dördüncü Oktavın sesleri aynı şekilde ve 4 indeksi yazılarak belirtilir.

Dördüncü Oktavın esas sesleri:

Daha büyük piyanoların klavyelerindeki son tuş ve aynı zamanda ses dizisinin en son sesi, eksik olan 5. Oktavın tek sesidir. Bu ses do⁵ veya c⁵ (4096 Hz)'dir.

1, 2, 3, 4, 5 rakamları haricinde 1., 2., 3., 4. ve 5. Oktavların sesleri harfli veya heceli isimlerin üstüne sırasıyla 1, 2, 3, 4 veya 5 kısa yatay çizgi ilave edilerek belirtilir.

Yukarıdaki açıklamalardan ses dizisinin (piyano klavyesinin) 7 tam (Kontra, Büyük, Küçük, 1., 2., 3., 4. Oktavlar) ve 2 eksik (Subkontra ve 5. Oktav) oktavdan oluştuğu görülmektedir. En pes ses $_2C$, en tiz ses ise c^5'tir.

Sorular ve Ödevler:

1. Çeşitli oktav gruplarının isimleri nedir?
2. Tam oktav grupları ve eksik oktav grupları hangileridir?
3. Çeşitli oktav gruplarının sesleri nasıl belirtilir?
4. Ses dizisindeki en pes ve en tiz sesler hangileridir?
5. Verilmiş olan heceli nota isimleri yerine harfli isimleri yazınız.
   Mi, La, Sol, Do, Fa, Re, Si, La, Mi, Sol, Do, Si, Fa, Re, La
6. Verilmiş olan harfli nota isimleri yerine heceli isimleri yazınız.
   a, c, g, e, d, c, f, h, e, a, d, g, f, a, e, c, g
7. Verilmiş oktav gruplarına ait sesleri, harfli işaretlerle yazınız.
   Birinci Oktav Do
   Büyük Oktav Sol
   Üçüncü Oktav Mi
   İkinci Oktav Fa
   Kontra Oktav La
   Subkontra Oktav Si
   Büyük Oktav Re
   Dördüncü Oktav Do
   Küçük Oktav Fa
   İkinci Oktav Re
   Kontra Oktav Si
   Birinci Oktav Sol

Büyük Oktav Mi
Beşinci Oktav Do

8. Aşağıda verilmiş olan sesleri piyanoda çalın.
   a) do^1, sol^4, Re, $_1La$, fa, si^3, Mi, re^1, La, do^5
   b) h^2, E, g, f^3, $_1G$, D, e^3, $_2A$, e^4

Tam Perde ve Yarım Perde

Çağdaş, tampere edilmiş düzende iki ses arasındaki en küçük mesafe *Yarım Perde*'dir. Tampere Edilmiş Düzen veya Eşit Bölünmeli Tamperasyon[8] ise, bir tam oktav aralığı, eşit 12 yarım perdeye bölünmüş olan bir müzik sistemidir. Bu sistem Werkmeister ve Heidhardt tarafından 17. yüzyılın sonunda yaratılmıştır.

İki yarım perdeye eşit olan tını mesafesine *Tam Perde* denir. Piyano klavyesinde Mi-Fa ve Si-Do, ayrıca her beyaz ve yanındaki siyah tuşlar arasında, yarım perde vardır.

Esas Seslerin Çeşitleri

Buraya kadar, piyano klavyesindeki beyaz tuşlara tekabül eden Ses Dizisindeki seslerin isimleri incelenmiştir. Siyah tuşların sesleri özel isimler taşımazlar ve esas seslerin değişimleri (alterasyonlar) olarak belirtilirler.

Her esas ses, natürel hali dışında, 4 şekilde değişim gösterebilmektedir:

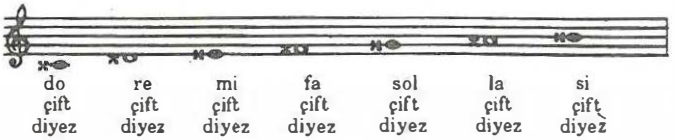
1. *Yarım perde tizleşerek*: Bu amaçla diyez (♯) işareti kullanılır, notanın önüne yazılır ve işaretlenmiş esas sesten yarım perde daha tiz olan sesin icra edilmesi gerektiğini gösterir. "Diyez" kelimesi esas sesin isminden sonra söylenir.
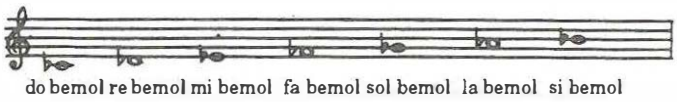

do diyez re diyez mi diyez fa diyez sol diyez la diyez si diyez

8 Bu konu daha sonra ele alınacaktır.

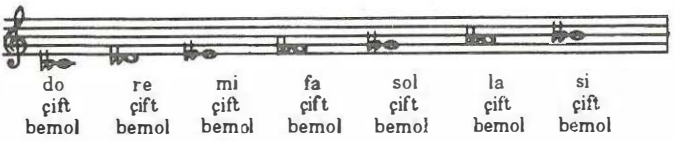
2. *İki yarım perde (tam perde) tizleşerek*: Bu amaçla çift diyez işareti (♯♯ , 𝄪) kullanılır ve esas sesten tam perde daha tiz olan sesin icra edilmesi gerektiğini gösterir.

3. *Yarım perde pesleşerek*: Notadan önce bemol (♭) işareti kullanılır ve esas sesten yarım perde daha pes bir sesin icra edilmesi gerektiğini gösterir.

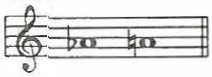

4. *İki yarım perde (tam perde) pesleşerek*: Notadan önce çift bemol (♭♭) işareti kullanılır ve esas sesten tam perde daha pes bir sesin icra edilmesi gerektiğini gösterir.
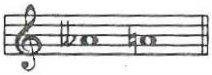

Yukarıda gösterilen 4 değiştireç (alterasyon) işareti dışında natürel (♮) işareti de kullanılmaktadır. Natürel işareti, tüm tek ve çift diyez veya bemollerin işlevini iptal etmektedir. Böylece şu anlamları kazanır:
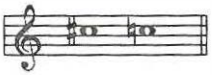
1. Bemolden sonra gelen natürel işareti, bir sesi yarım perde tizleştirir.

2. Çift bemolden sonra gelirse iki yarım perde (tam perde) tizleştirir.

3. Diyezden sonra geldiğinde yarım perde pesleştirir.

4. Çift diyezden sonra geldiğinde iki yarım perde (tam perde) pesleştirir.

𝄪 (çift naturel) işareti artık kullanılmamaktadır. Eskiden çift diyez ve bemollerden sonra kullanılmaktaydı.

Harflerle isimlendirilmiş esas seslerin, değiştireç kullanımından sonraki adları şu şekillerde oluşur:

1. Yarım perde tizleşmede (♯), esas sesi adlandıran harfe *is* hecesi eklenir: cis, dis, eis, fis, gis, ais, his.

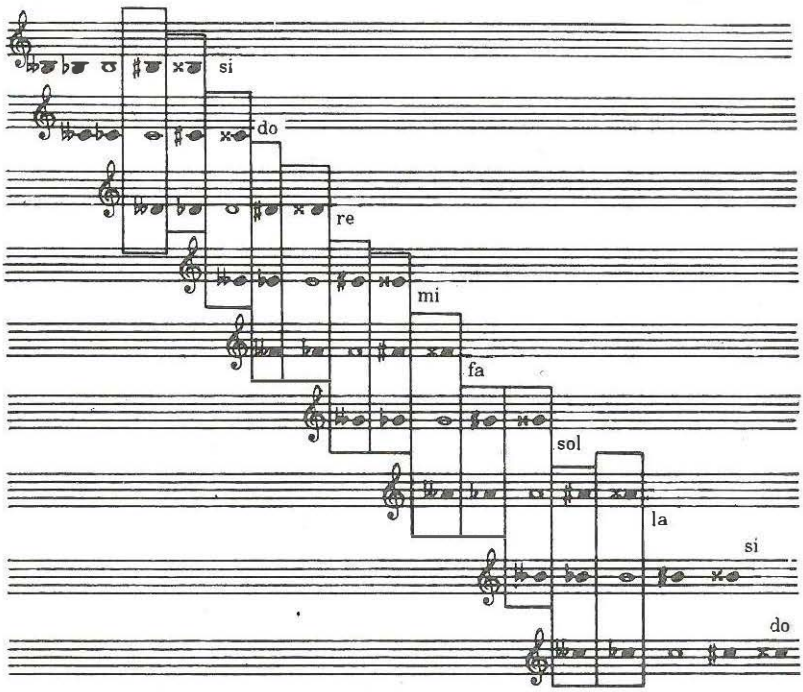
2. İki yarım perde tizleşmede (×), esas sesi adlandıran harfe *isis* hecesi eklenir: cisis, disis, eisis, fisis, gisis, aisis, hisis.

3. Yarım perde pesleşmede (♭), esas sesi adlandıran harfe *es* hecesi eklenir: ces, des, es, fes, ges, as, b.

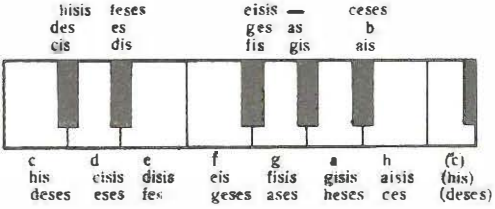
4. İki yarım perde pesleştirmede (𝄫), esas sesi adlandıran harfe *eses* eklenir: ceses, deses, eses, feses, geses, ases (asas), heses.

Yarım veya tam perde tizleşmenin veya pesleşmenin sonucunda piyanonun beyaz tuşlarından alınan esas seslerin isimleri, aynı türden başkalarıyla değişebilmektedir. Aşağıdaki şekil, esas seslerden her birinin 5 şekli olduğunu göstermekte, aynı zamanda her sesin (her piyano tuşunun) 3 ayrı

esas sese ait olup 3 farklı isim alabildiğine dikkat çekmektedir. Şekilde görüldüğü üzere, seslerden yalnızca üç siyah tuş grubunun ortada olanı istisna oluşturup sadece iki esas sese (Sol-La) ait olabilmektedir.

Aynı şekil piyano klavyesinde düşünülürse:

Bunlardan da anlaşılacağı gibi:

1. Beyaz tuşlardan elde edilen bir ses şu şekilde adlandırılabilir:

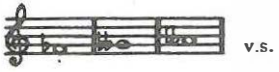
a. Esas ses olarak,

b. Yarım veya iki yarım perde tizleştirilmiş esas sesin bir altındaki olarak,

c. Yarım veya iki yarım perde pesleştirilmiş esas sesin bir üstündeki olarak,

2. Siyah tuşlardan elde edilen bir ses de şu şekilde adlandırılır:

a. Yarım perde tizleştirilmiş bir alt esas ses veya yarım perde pesleştirilmiş bir üst esas ses olarak,

b. Esas sesin komşusu olmayan bir alt veya bir üst sesi iki yarım perde tizleştirerek veya pesleştirerek,

Aynı şekilde tınlayan fakat farklı yazılan seslerin, aralıkların[9] vs. durumuna tampere edilmiş sistemde anarmonizm denir. 22. sayfadaki düşey analizi bize bütün anarmonik sesleri göstermektedir.

Sorular:

1. Yarım perde nedir?
2. Tam perde nedir?
3. Tampere edilmiş sistem nedir?
4. Esas seslerin çeşitli adlandırılmaları nasıl oluşur?
5. Diyez ve çift diyez nedir?
6. Bemol ve çift bemol nedir?
7. Natürelin anlamları nelerdir?
8. Değişen esas seslerin harfli isimleri hangileridir?
   a. Yarım ve iki yarım perde tizleştirmede,
   b. Yarım ve iki yarım perde pesleştirmede.
9. Her esas sesin kaç çeşit yazılışı vardır?
10. Her ses kaç farklı isimde yazılır?
11. İstisnalar nelerdir?
12. Beyaz tuşların adlarını yazınız.
13. Siyah tuşların adlarını yazınız.
14. Anarmonizm nedir?
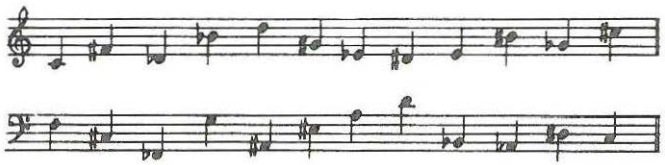
9 Bu konu daha sonra işlenecektir.

Ödevler:

1. Verilmiş harfli anlatımların yerine heceleri yazın.
   a. gis, ces, fis, des, eis, as, b, cis, fes, es, ais, dis, ges, his.
   b. eisis, deses, gisis, ases, hisis, feses, heses, eses, ceses, geses, aisis, fisis, cisis.
2. Verilmiş olan heceli adlandırmalar yerine harflilerini yazın.
   a. do♯, mi♭, re♯, si♯, fa♭, re♭, sol♯, si♭, fa♯, la♭, mi♯, la♯, sol♭, do♭
   b. re♭♭, si×, fa♭♭, la×, re×, mi♭♭, sol×, la♭♭, fa×, do♭♭, mi×, si♭♭, sol♭♭, do×.
3. Aşağıdaki seslerin ait oldukları oktav gruplarını söyleyiniz.
   a. $_1$Es, fis, $_2$His, des^1, gis, $_2$B, ais^3, fis^2, As, ces^5, ges^2, Fes, cis^4, Cis.
   b. D, c, His, dis, as, B, H, ces, E, Ais, b, Fis, Ges, e, g, Es, ces, des.
4. Aşağıdaki sesleri harf isimleriyle söyleyin ve yazın.
   a. Dördüncü Oktav si♭ .....
   b. Büyük Oktav mi♯ .....
   c. Küçük Oktav sol♭.....
   d. Üçüncü Oktav do♯ .....
   e. Kontra Oktav re♯ .....
   f. Beşinci Oktav do♭ .....
   g. Birinci Oktav re× .....
   h. Küçük Oktav do♭♭ .....
   ı. Büyük Oktav mi× .....
   i. Dördüncü Oktav fa♭ .....
   j. İkinci Oktav sol♭♭ .....
   k. Üçüncü Oktav la× .....
5. Aşağıdaki sesleri piyanoda çalın.
   d. Deses, disis^1, des^4, fis, Feses, F, fisis^3, fes^2, ais^3, $_2$A, Aisis, as^1, dis, ases^1, cis^3, ges, h, Eis, heses^4, cisis^4, g^1, Hisis, Ases, b, ceses^5, eisis, C, geses^2, cisis^4, D, eses^3, disis^1,

A, Fis, gis, es, feses, D, gisis, G, eisis ve hisis, e, b, B, Heses ve deses, aisis.

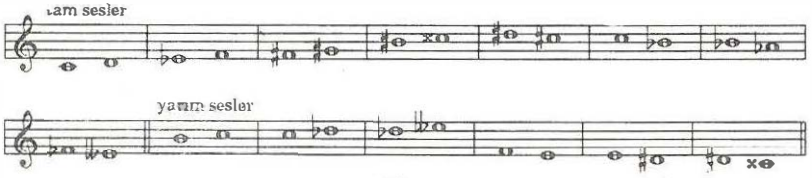
6. Aşağıdaki seslerin anarmonikleri hangileridir?
sol♯, fisis, la𝄫, ceses, fa♭, dis, sol, heses, si𝄫, eisis, do♯, feses, mi♭, geses, re×, eses, sol×, aisis, si♯, deses.
7. Aşağıdaki seslerin anarmoniklerini yazın.
c, d, g, h, f, a, cis, dis, eis, his, cisis, eisis, gisis, hisis, disis, fisis, aisis (sadece bemol kullanarak).
8. Aşağıdaki seslerin anarmoniklerini yazın.
do, sol, re, la, mi, si, fa, do♭, la♭, fa♭, re♭, si♭, sol♭, mi♭, do𝄫, fa𝄫, si𝄫, mi𝄫, la𝄫, re𝄫, sol𝄫 (sadece diyez kullanarak).
9. Aşağıdaki seslerin anarmoniklerini yazın.

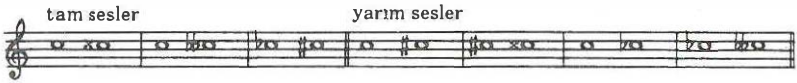
10. Piyanodaki herhangi bir oktav grubunun siyah ve beyaz tuşlarının anarmoniklerinin isimlerini yazın.
11. 10. soru yanıtlandıktan sonra aynı işlemi, aynı oktav grubu için, aynı adlandırmaları;
    a. Sadece bemollerle,
    b. Sadece diyezlerle yapın.

Tam Perde ve Yarım Perde Çeşitleri

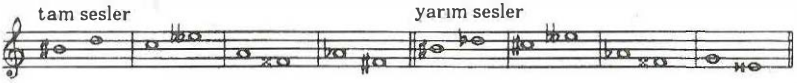
Diyatonik: İki komşu ses arasındaki tam ve yarın perdelere denir.

Kromatik: Bir sesin 5 çeşit yazılışı içinden ikisi arasındaki tam ve yarım perdelere denir.

Yukarıda gösterilen şekiller haricinde, komşu olmayan iki ses arasında da tam ve yarım perdeler oluşabilmektedir:

Bu türden tam ve yarım perdelere bazı teorisyenler *ultra kromatik* derlerken bazıları da onları kromatiklerin çeşitleri olarak kabul ederler.
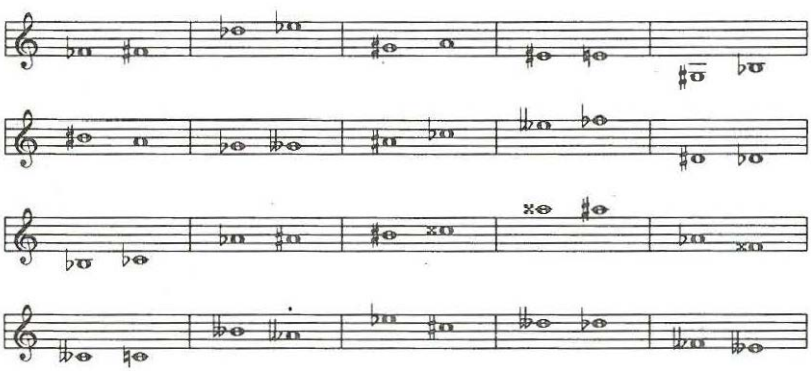
Sorular ve Ödevler:

1. Hangi tam ve yarım perdeler diyatoniktir?
2. Hangi tam ve yarım perdeler kromatiktir?
3. Komşu olmayan iki ses arasındaki tam ve yarım perdeler nasıl adlandırılır?
4. Diyatonik yarım perdeler kurun.
   a. Şu seslerden tizleşerek,
      do, la, re, sol♯, mi♭, si♭♭, fa♯, mi, do♯, fa♭
   b. Şu seslerden pesleşerek,
      re♭, si♯, fa, b, mi, la♭♭, do×, sol♭, si, sol, re♯
5. Diyatonik tam perdeler kurun.
   a. Şu seslerden tizleşerek,
      fa♯, si♭, sol, do♭♭, la×, re, mi♯, fa×, re♯, mi♭
   b. Şu seslerden pesleşerek,
      mi♭♭, si♭♭, fa♯, sol♭♭, do♭♭, la♯, fa♭♭, si♯, mi♯
6. Kromatik yarım perdeler kurun.
   a. Şu seslerden tizleşerek,

reb, sibb, fa♯, mi, solbb, dobb, la♯, fabb, si♯, mi♯

b. Şu seslerden pesleşerek,
sib, mib, sol×, re, fab, do×, lab, si×, fa♯, sol

7. Kromatik tam perdeler kurun.
   a. Şu seslerden tizleşerek,
   mi, lab, re, solb, fa, dobb, si, mibb, la, dob
   b. Şu seslerden pesleşerek,
   sol×, mi♯, si×, fa♯, la♯, do, sol, re×, si
8. Aşağıda yazılmış olan tam ve yarım perdeler hangi çeşittir?
   a. fis-gis, ais-a, hisis-cisis, des-deses, as-b, eis-es, mibb-rebb, la♯-lab, si-do♯
9. Aşağıdaki tam ve yarın perdelerin çeşitleri nelerdir?

Bir Oktav Grubundaki Sesler

Bir oktav grubunun 7 esas sesi, aynı zamanda her sesin 5 yazılışı olduğunu düşündüğümüzde, bir oktav gurubunun 16 farklı sesi olduğunu tespit edebiliriz.[10]

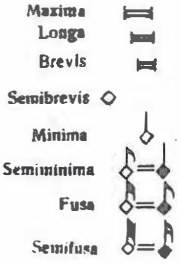
10 Yazar 12 farklı sese 1. ve 7.sinin anarmoniklerini eklemektedir.

Seslerin Yazılışı

Ses Sürelerinin Yazılışı

Seslerin süreleri nota değerleri ve tempo aracılığı ile yazılabilmektedir. Nota değerleriyle seslerin sadece görece süreleri belirlenir. Birlik, ikilik, dörtlük ve sekizlik nota değerleriyle yazılmış bir sesin süresi yine birlik, ikilik, dörtlük ve sekizliklerle yazılmış diğer bir sese göre değişir (iki sesin tınlama süresi eşit değildir).

13. yüzyıla kadar çokseslilikte ritim, müziğin metnine bağlıdır veya bütün sesler aynı zamanda metnin her hecesini tekrarlar. Bir süre sonra aynı sesler çeşitli metinlerle ya da aynı metin (zaman bakımından kaydırılmış seslerle) farklı seslerle söylenir. Bu nedenle ses sürelerini tam olarak belirten işaretlere gereksinim duyulur. Zaman içinde aşağıdaki nota ve ses işaretleri ortaya çıkmıştır.

15. yüzyıldan sonra nota işaretleri yuvarlak olarak yazılmaya başlanmıştır.

Notaların Doğru Yazılışı

Notalar şu elemanlardan oluşur: İçi boş veya dolu yuvarlak; yuvarlağın sağında veya solunda dikey çizgi; kuyruk, dikey çizginin her zaman sağında; kuyrukların yerine kullanılan düz köprü çizgileri[11]. Bu elemanların çeşitli birleşimleri sonucu notalar aşağıdaki şekilleri alırlar.

İçi boş yuvarlak nota: *Birlik nota* (tam nota); tam notanın süresi yarım notanın 2 katı, dörtlük notanın da 4 katıdır.

İçi boş dikey çizgili nota: *İkilik nota* (yarım nota); süresi dörtlük notayla yazılmış sesin 2 katı, sekizlik notayla yazılmış sesin 4 katıdır.

İçi dolu dikey çizgili nota: *Dörtlük nota* (çeyrek nota); süresi sekizlik nota ile yazılmış sesin 2 katı, onaltılık nota ile yazılmış sesin 4 katıdır.

İçi dolu, dikey çizgili ve tek kuyruklu nota: *Sekizlik nota*; süresi onaltılık notayla yazılmış sesin 2 katı, otuzikilik notayla yazılmış sesin 4 katıdır.

İçi dolu, dikey çizgili ve iki kuyruklu nota: *Onaltılık nota*; süresi otuzikilik notayla yazılmış sesin 2 katı, altmışdörtlük notayla yazılmış sesin 4 katıdır.

İçi dolu, dikey çizgili ve üç kuyruklu nota: *Otuzikilik nota*; süresi altmışdörtlük notayla yazılmış sesin 2 katı, yüzyirmisekizlik notayla yazılmış sesin 4 katıdır.
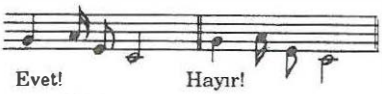

İçi dolu, dikey çizgili ve 4 kuyruklu nota: *Altmışdörtlük nota*; süresi yüzyirmisekizlik notayla yazılmış sesin 2 katıdır. Ayrıca, otuzikilik nota ile yazılmış sesten 2 kat daha küçüktür.

11 Yatay olarak yazılır ve notaları birbirine bağlarlar.
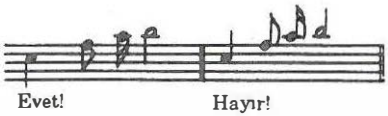
İçi dolu, dikey çizgili ve 5 kuyruklu nota: *Yüzyirmisekizlik nota*; süresi altmışdörtlük nota ile yazılmış sesten 2 kat daha küçüktür.

Brevis notası; bugün seyrek de olsa kullanılır. Tam notanın 2 katıdır.

Dizeğin üçüncü çizgisinden aşağı yazılan notaların dikey çizgileri yukarı doğru ve sağ tarafından çekilerek yazılır:

Dizeğin üçüncü çizgisinden yukarı yazılan notaların dikey çizgileri notanın solundan aşağı doğru çekilerek yazılır:

Nota üçüncü çizgiye yazılmışsa dikey çizgisi hem sağa yukarı hem sola aşağı çekilebilir:

Birkaç eşdeğer notanın art arda gelmesi durumunda her bir nota için ayrı kuyruklar yerine köprü çizgisi kullanılır:

Bir yatay köprü çizgisi sekizlik notaları birleştirir:

İki yatay köprü çizgisi onaltılık notaları birleştirir:

Üç yatay köprü çizgisi otuzikilik notaları birleştirir:

Eğer dizek üzerinde birleştirilerek yazılacak notaların çoğu çizginin altında ise dikey çizgiler notaların sağından yukarı doğru, eğer notaların çoğu üçüncü çizginin üstünde ise dikey çizgiler notaların sağından aşağıya doğru çekilir. Eğer birleştirilecek notalar üçüncü çizginin üstünde ve altında eşit sayıda iseler her iki biçimde dikey çizgi ile yazılabilirler. Bir dizek üzerinde iki ayrı partiye ait iki ses yazılıyorsa ve bu seslerin değerleri birbirine eşitse nota çizgileri iki biçimde yazılır.

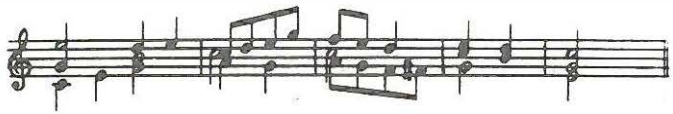
Üst sesin çizgisi yukarı, alt sesin çizgisi aşağıya doğru:

İki partinin de çizgisi aynı yöne doğru:
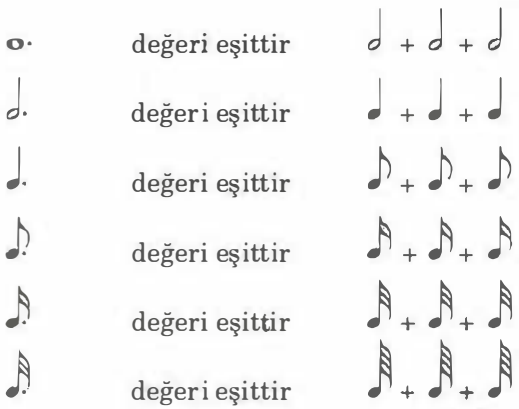

İki ya da daha çok parti çeşitli nota değerleriyle ve aynı dizek üzerine yazılıyorlarsa notaların çizgilerinin birbirine zıt yönde olması zorunludur:

Notaların Süre Değerlerinin Uzatılış Şekilleri

1. *Noktalayarak*:

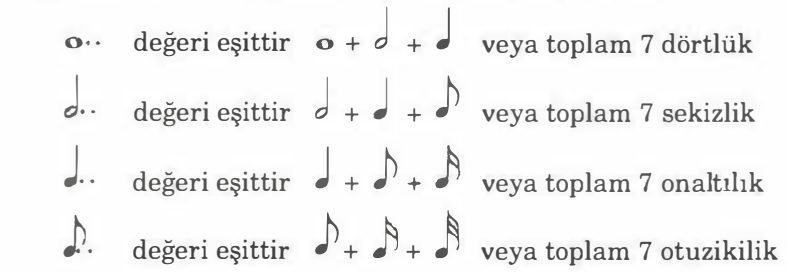
Şimdiye kadar, örneklerde yer alan notaların süre değerleri 2 zamanlıydı. Çünkü onlar iki eşit parçaya bölünebilir. Her iki bölümlü notanın yuvarlak kısmının sağına nokta konulacak olursa o nota değerleri 3 zamanlıya dönüşür. Bu nokta notayı esas süresinin yarısı kadar artırır. Böylelikle noktalı bir tam notanın değeri bir tane tam ve bir tane ikilik notanın değerlerinin toplamına ya da 3 ikilik notanın toplamına eşit olur. Noktalı ikilik notanın değeri 3 tane çeyrek notanın toplamına eşittir:

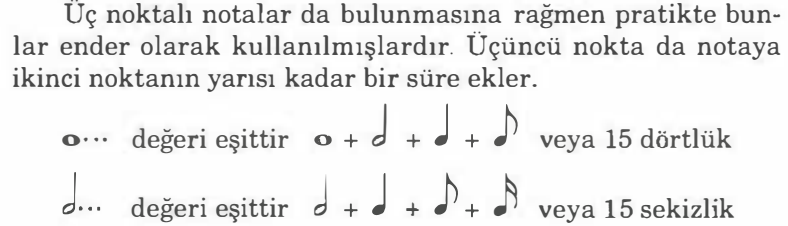
Eğer nota, dizeğin herhangi bir çizgisinin üzerine yazılmışsa, yanındaki nokta çizginin üzerine değil, bir üst çizgi arasına yazılır. Eğer nota, iki çizgi arasına yazılmışsa, nokta aynı çizgi arasına, yuvarlağın sağına yazılır.

Eğer bir notadan sonra iki nokta koyulmuşsa, nota değerinin süresi birinci noktanın yarısı kadar daha artar:

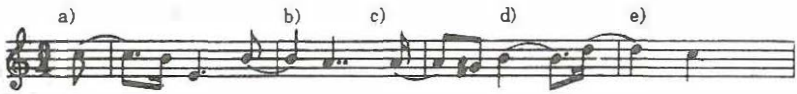
Üç noktalı notalar da bulunmasına rağmen pratikte bunlar ender olarak kullanılmışlardır. Üçüncü nokta da notaya ikinci noktanın yarısı kadar bir süre ekler.

vb.

2. *Bağlayarak* (legatura)[12]:

Yükseklikleri eşit olan iki nota bağlanmışsa ikinci nota birinci notadan ayrı çalınmaz, onunla çalınır, yeni bir nota değeri meydana gelir. ⁀ ya da ⁀ ile bağlanmış olan notaların yeni değeri bu iki notanın sürelerinin toplamına eşittir.

Yukarıdaki örnek, bağlanan eşit yükseklikteki notalardan değişik nota değerleri oluşabildiğini göstermektedir:

12 Legatura (bağ) işareti, legato ile karıştırılmamalıdır.

a) 5 tane onaltılık değerinde nota

b) 3 tane sekizlik değerinde nota

c) 3 tane onaltılık değerinde nota

d) 7 tane onaltılık değerinde nota

e) 5 tane onaltılık değerinde nota

Aynı şekilde legaturayı kullanarak eşit yükseklikteki ikiden fazla nota da bağlanabilmektedir.

 5 dörtlük + 1 onaltılık değerindedir.

 4 dörtlük + 3 onaltılık değerindedir.

Legaturanın kullanımı; bir sesin ölçü çizgisini aşarak uzamasında ve karmaşık ölçülerdeki bir sesin bir sonraki vurgulu zamana girerek uzamasında zorunludur:

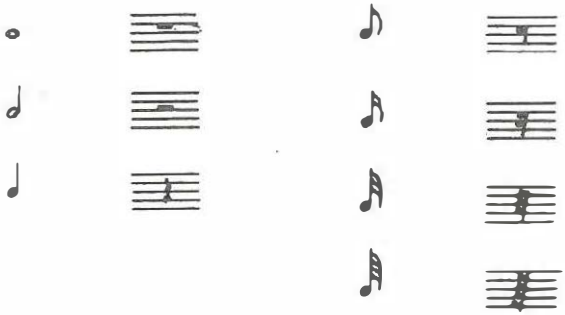
3. *Puandorg* (fermata):

Bir notanın üzerine 𝄐 ya da altına 𝄐 yazıldığında bu notanın süresi o notayı kullanacak bireyin tercihine bırakılır. Süre kesin olarak belirlenmiş değildir.
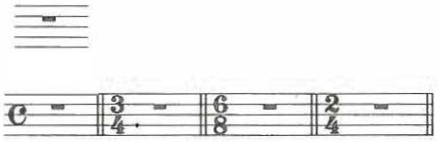

Sus İşaretleri

Sus, tınının kısa süreli kesilmesine denir. Bu kesilmelerin işaretlerine sus işaretleri denir. Her nota değerine eşit sus işareti vardır. Aşağıdaki örnek nota değerlerini ve onlara eşit sus işaretlerini göstermektedir.

Tam sus herhangi büyüklükteki bir ölçüyü kapsar.

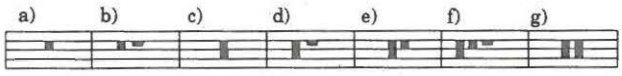
v.s.

Nota değerleri gibi, sus işaretleri de sağ taraflarına yazılan noktalarla uzatılabilir.

v.s.

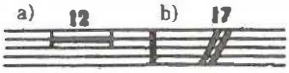
İki veya daha fazla tam sus işaretine eşit değerdeki sus, aşağıdaki gibi yazılır.

v.s.

a) İki tam susa eşittir. Adına *brevis* de denir.
b) Üç tam susa eşittir.
c) Dört tam susa eşittir.

(d)'den (g)'ye kadar olanlar da aynı öğelerden oluşurlar ve beşten sekize kadar tam susları gösterirler. Susla doldurulmuş ölçülerin sayısı, porte üzerinde yazılmış kalın çizginin üstüne veya porteyi kesen iki kalın çizginin üstüne, aynı rakamla da belirtilebilir.

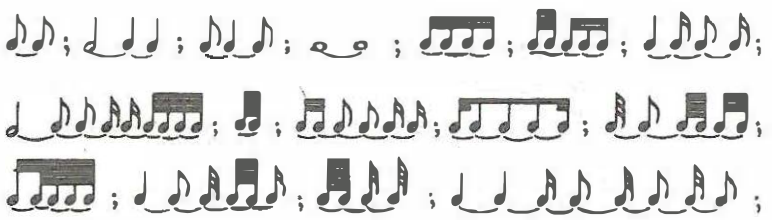

a) 12 ölçü sus işareti olduğunu gösterir.
b) 17 ölçü sus işareti olduğunu gösterir.

GP işareti (genel sus işareti), çok kalabalık çalgı ya da vokallerin oluşturduğu gruplarda kullanılır. Bu durumda bir susun bütün partiler için geçerli olduğu bilinmelidir. 𝄐 (puandorg) işareti eğer sus işaretinin üzerine yazılmışsa, aynen notalardaki gibi, sus değerini ölçüsüz uzatmaktadır.

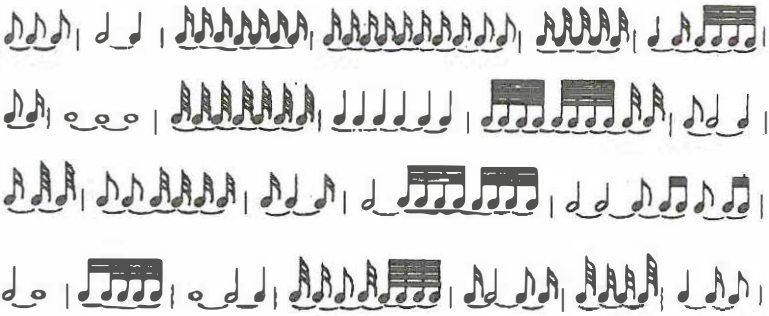
Sorular ve Ödevler:

1. Nota değerleri nedir ve neyi belirler?
2. Bir sesin görece süresi nedir?
3. Notalar hangi elemanlardan oluşur?
4. Çeşitli nota değerleri nasıl yazılır?
5. Nota değerlerini uzatma şekilleri nelerdir?
6. Bir notadan sonra yazılan noktanın anlamı nedir?
7. Bir notadan sonra yazılan iki veya üç noktanın anlamı nedir?
8. Nota çizginin üzerinde ya da çizginin arasındaysa nokta nereye yazılmalıdır?
9. Puandorg nedir?
10. Sus nedir?
11. İkilik notanın içerisinde kaç tane dörtlük, sekizlik, onaltılık, otuzikilik, altmışdörtlük, yüzyirmisekizlik vardır?
12. Aşağıdaki istenenleri herhangi bir nota ile ifade ediniz:
    2 tane tam nota, 4 tane sekizlik nota, 8 tane dörtlük nota, 4 tane onaltılık nota, 2 tane otuzikilik nota, 8 tane altmışdörtlük nota, 16 tane otuzikilik nota, 32 tane yüzyirmisekizlik nota, 4 tane sekizlik nota, 8 tane onaltılık nota.
13. Aşağıda legatura ile bağlanmış notaları bağlanmışların toplamına eşit tek nota değeriyle yazın.

14. Bir noktalı tam nota kaç tane dörtlük, sekizlik, onaltılık, otuzikilik, altmışdörtlük, yüzyirmisekizliğe eşittir?
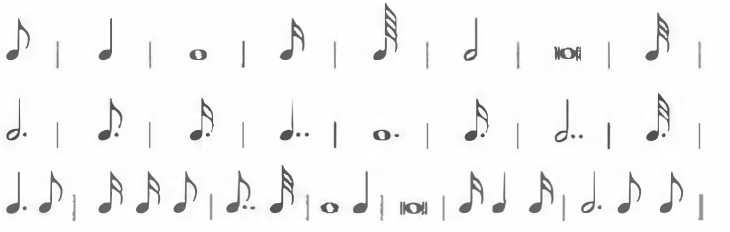
15. Aşağıda legatura ile bağlanmış nota değerlerini bir ya da iki noktalı nota değerleri ile yazın.
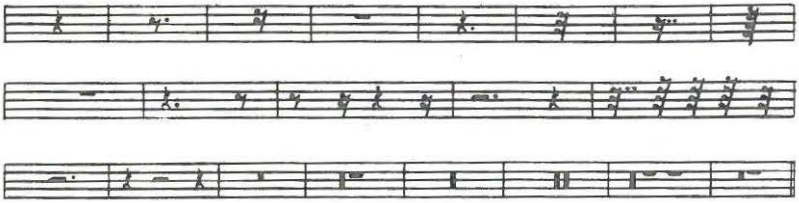

16. Aşağıdaki örnekler hangi bir ya da iki noktalı nota değerine eşittir?
    6 tane dörtlük, 12 tane onaltılık, 3 tane otuzikilik, 24 tane altmışdörtlük, 6 tane sekizlik, 3 tane yarım, 14 tane sekizlik, 7 tane altmışdörtlük, 12 tane otuzikilik, 28 tane onaltılık.
17. Aşağıdaki nota değerlerini sadece bağla bağlanmış üç nota ile yazın.

18. Aşağıdaki nota değerlerini aynı değerdeki suslarla değiştirin.

19. Aşağıdaki susları aynı değerdeki nota değerleriyle değiştirin.

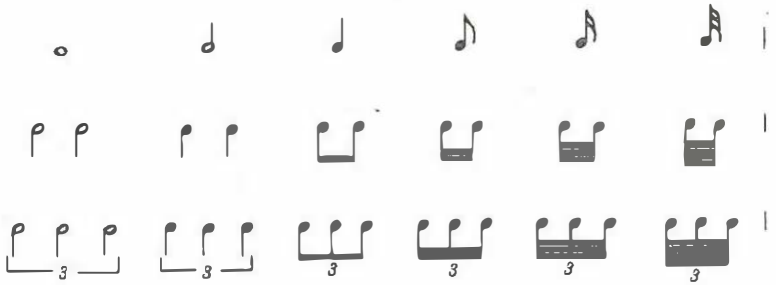

Nota Değerlerinin Düzensiz Bölünmeleri

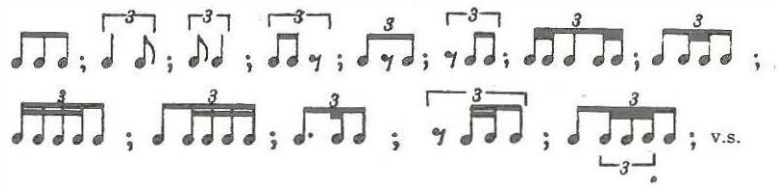
Bir nota değeri, doğal bölünmeleri dışında öylesine değişik sayılarda eşit parçaya bölünebilir ki bu bölünme sonucu ortaya çıkan nota değeri, doğal bölünenlerden çok farklı olur. Bu türden bölünmelere düzensiz bölünmeler denir. 2 zamanlı nota değerlerinin 2, 4, 8'e bölünmeleri yerine 3, 5, 6, 7, 9, 10'a bölünmeleri; yine 3 zamanlı nota değerlerinin 3, 6, 12 yerine 2, 4, 5, 7, 8'e bölünmeleriyle; 5, 7 ve 9 zamanlı nota değerlerinin 5, 7, 9 vs. yerine 3, 4, 6'ya bölünmeleri düzensiz bölünmelerdir.

İki Zamanlı Nota Değerlerinin Düzensiz Bölünmeleri

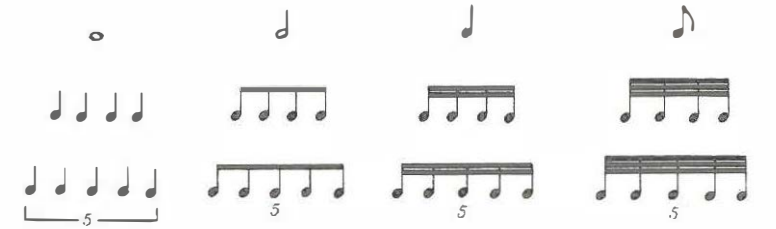
1. Triole (Üçleme): Herhangi bir 2 zamanlı nota değerinin 2 yerine 3'e bölünmesidir. Trioledeki üç eşit değerler grubunun toplam değeri aynı türden iki tanesine şartlı olarak eşittir. Böylelikle tam nota 3 eşit parçaya bölünecekse 3 tane ikilik nota yazılarak (3 tane 2/4'lük değer) ortaya gelen değerin karşısına 3 rakamı yazılır. Bununla birlikte bu nota değerlerinin toplam süresi asla noktalı tam notaya eşit değildir. Bu nota değerleri grubu sadece bir tam nota değerine eşittir. İkilik notaya karşılık gelen üçleme ise 3 tane çeyrek nota ile yazılarak gösterilir. Ortadaki nota değerinin karşısına 3 rakamı yazılır. 3 rakamı bütün triolelerde zorunlu olarak yazılmalıdır.

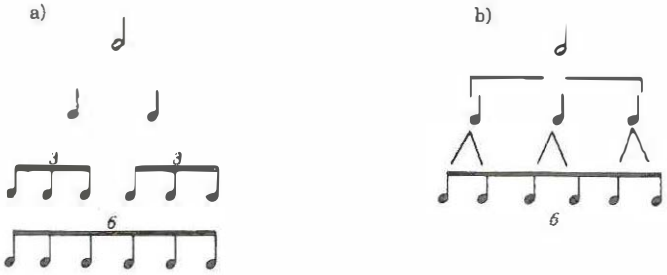
Trioledeki nota değerlerinin değişik ritmik versiyonları olabilir.

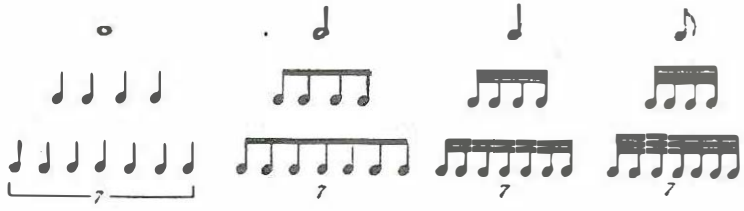
2. Kvintole (Beşleme): 2 zamanlı nota değerinin 4 eşit parça yerine 5 eşit parçaya bölünmesidir. Kvintoledeki 5 eşit değerler grubunun toplam değeri, aynı türden 4 tanesine şartlı olarak eşittir. Aşağıdaki örnekten tam notaya eşit kvintolenin dörtlüklerle, ikilik notaya eşit kvintolenin sekizliklerle vb. yazıldığı görülmektedir.

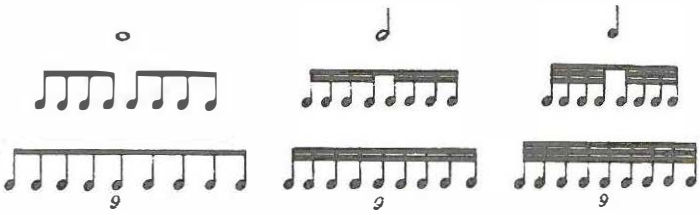
3. Sekstole (Altılama): 2 zamanlı nota değerinin 4 eşit parça yerine 6'ya bölünmesidir. Esasında sekstole, çift triole (a) veya bölünmüş triole (b) olarak düşünülebilir. Tam notaya eşit sekstole dörtlüklerle, iklik notaya eşit olan ise sekizliklerle vb. yazılmaktadır.

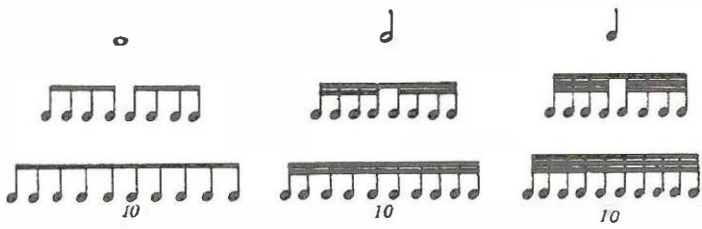
4. Septimole (Yedileme): 2 zamanlı nota değerinin 4 eşit parçaya bölünmesi yerine 7 eşit parçaya bölünmesidir. Septimoledeki 7 eşit değerler grubunun toplam değeri, aynı türden 4 tanesine şartlı olarak eşittir. Tam notaya eşit septimole dörtlüklerle, ikilik notaya eşit olan ise sekizliklerle vb. yazılmaktadır.

5. Novemole (Dokuzlama): 2 zamanlı bir nota değerinin 8 eşit parça yerine 9 eşit parçaya bölünmesidir. Novemoledeki 9 eşit değerler grubunun toplam değeri, aynı türden 8 tanesine şartlı olarak eşittir. Tam notaya eşit novemole sekizliklerle, ikilik notaya eşit olan ise onaltılıklarla vb. yazılmaktadır.
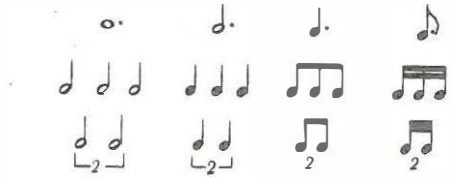

6. Detsimole (Onlama): Herhangi bir 2 zamanlı nota değerinin 8 eşit parça yerine 10 eşit parçaya bölünmesidir.

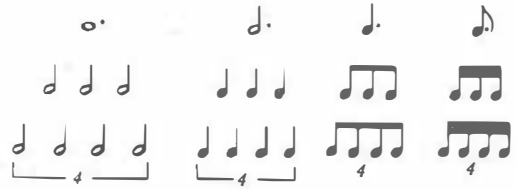
Aynı yolla 2 zamanlı bir nota değeri 8 yerine 11, 12, 13, 14, 15 eşit parçaya bölünürse sırasıyla undetsimole, duodetsimole, tertsdetsimole, kvartdetsimole, kvintdetsimole meydana gelir.

Üç Zamanlı Nota Değerlerinin Düzensiz Bölünmeleri

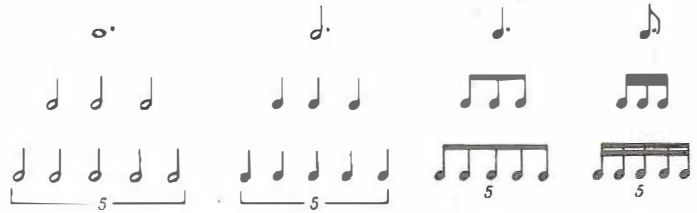
1. Duole (İkileme): Herhangi bir noktalı nota değerinin 3 eşit parça yerine 2 eşit parçaya bölünmesidir. Duoledeki 2 eşit değerler grubunun toplam değeri aynı türden 3 tanesine şartlı olarak eşittir. Böylelikle 3 eşit parçaya bölünmesi düşünülen noktalı tam bir nota 2 eşit parçaya bölünecekse 2 yarım nota olarak yazılır. Ayrıca karşılarına 2 yazmak gerekir. Böylelikle bu 2 yarım notanın toplamı 1 tam nota yerine noktalı tam notaya eşitlenmiş olur. Aynı şekilde noktalı ikilik notaya eşit olan duole, iki dörtlük nota ile; noktalı dörtlük notaya eşit olan ise iki sekizlik ile vb. yazılır.

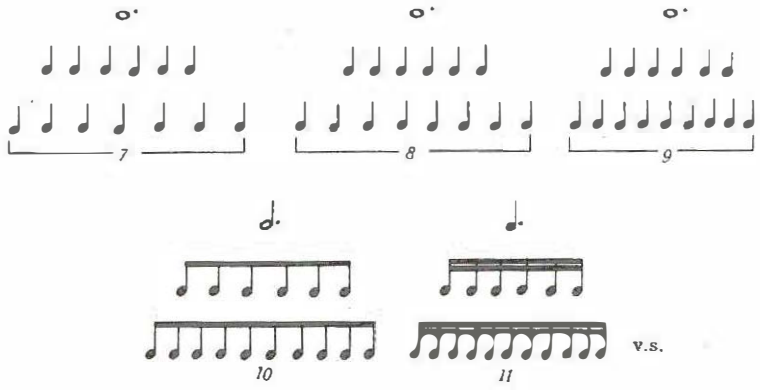
2. Kvartole (Dörtleme): Herhangi bir 3 zamanlı nota değerinin 3 eşit parça yerine 4 eşit parçaya bölünmesidir. Kvartoledeki 4 eşit değerler grubunun toplam değeri, aynı türden 3 tanesine şartlı olarak eşittir. Noktalı tam notaya eşit kvartole ikiliklerle, noktalı ikilik notaya eşit olan ise dörtlüklerle vb. yazılır.

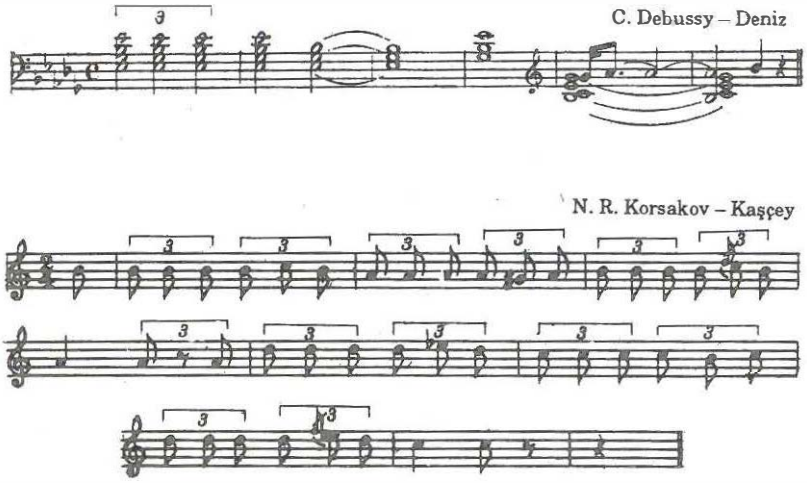
3. Kvintole (Beşleme): Herhangi bir üç zamanlı nota değerinin 3 yerine 5 eşit parçaya bölünmesidir. Kvintoledeki 5 eşit değerler grubunun toplam değeri, aynı türden 3 tanesine şartlı olarak eşittir. Noktalı tam notaya eşit kvintole ikilik notalarla, noktalı ikilik notaya eşit olan ise dörtlüklerle vb. yazılır.

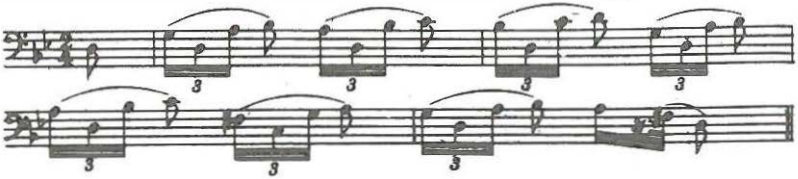
Aynı yolla 3 zamanlı bir nota değeri 6 eşit parça yerine 7, 8, 9, 10 ve 11 eşit parçaya bölündüğünde septimole, novemole, detsimole ve undetsimole meydana gelir.

Örnekler

R. Schumann – Kreisleriana

H. Berlioz – Harold İtalya'da

I. Stravinski – Bahar Ayini

Ş. Balaşa – Efsane

Ş. Balaşa – Efsane

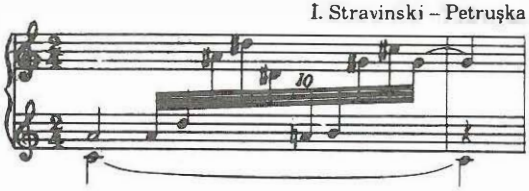
Ş. Balaşa – Efsane

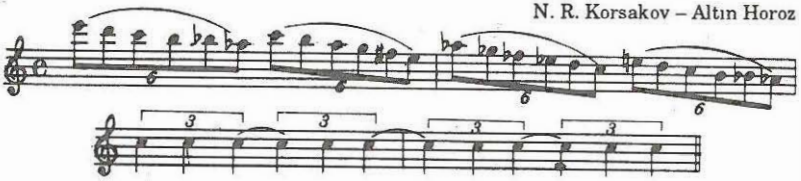
İ. Stravinski – Bahar Ayini

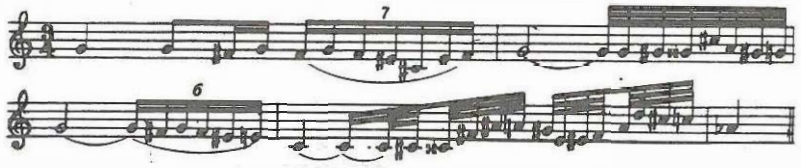
İ. Stravinski – Petruşka
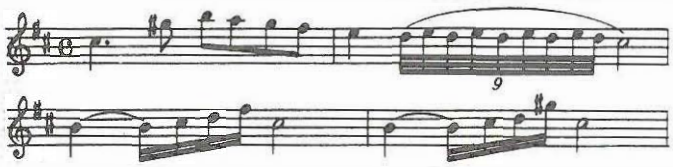

N. R. Korsakov – Altın Horoz

İ. Stravinski – Ateş Kuşu

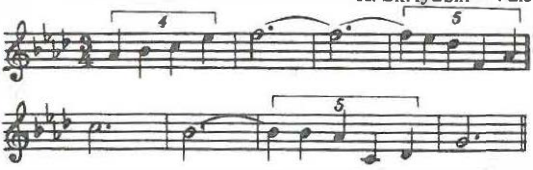
P. İ. Çaykovski – Senfoni No. 5

C. Debussy – Ayışığı
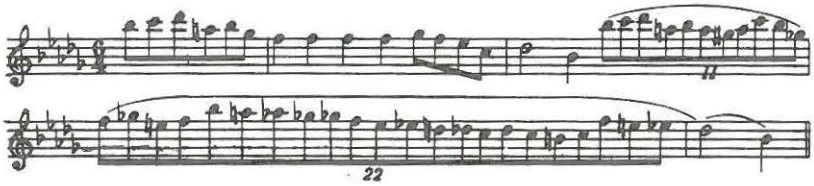

A. Skriyabin – Vals

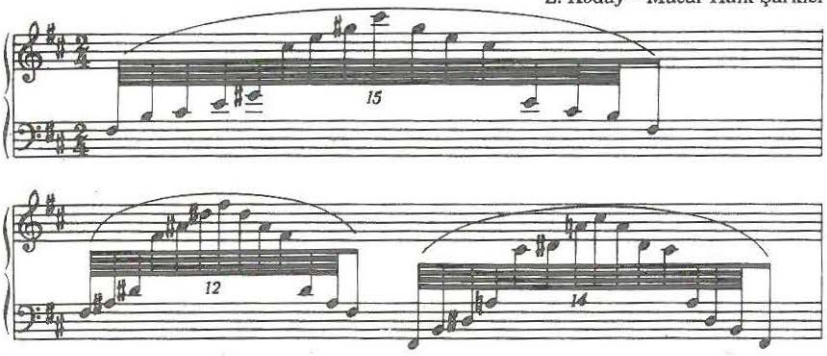
S. Prokofiev – Üç Portakalın Aşkı

F. Chopin – Noktürn

Z. Koday – Macar Halk Şarkısı

Sorular:

1. "Notaların düzensiz bölünmeleri" ne anlama gelir?
2. Duole, triole, kvartole, kvintole vs. ne demektir?

Ödevler:

1. Aşağıdaki nota değerlerine eşit,
   a . Triole ve kvintole yazın.

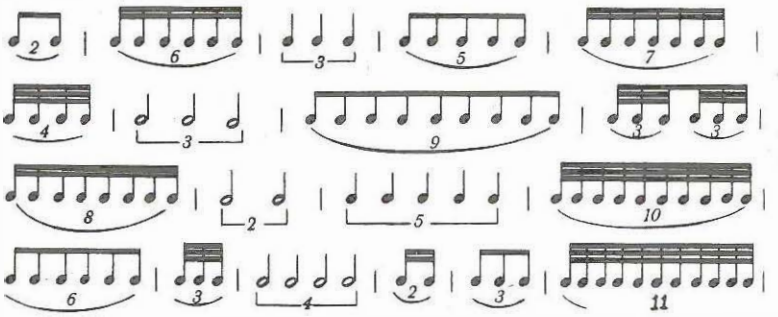
   b. Sekstole, septimole ve novemole yazın.

   a . Duole, kvartole ve sekstole yazın.

2. Aşağıdaki grupların oluşumu hangi nota değerlerinin bölünmesinden meydana gelmiştir?

3. a. Sekizlikten oluşan kaç tane Duole, noktalı tam notaya eşittir?
   b. İkilikten oluşan kaç tane Triole, bir Brevis notaya eşittir?
   c. Sekizlikten oluşan kaç tane Sekstole, bir tam notaya eşittir?
   d. Dörtlükten oluşan kaç tane Triole, bir tam notaya eşittir?
   e. Onaltılıktan oluşan kaç tane Kvintole, noktalı tam notaya eşittir?
   f. Otuzikilikten oluşan kaç tane Triole, noktalı ikilik notaya eşittir?
   g. Dörtlükten oluşan kaç tane Duole, noktalı ikilik notaya eşittir?

Tempo

Buraya kadar nota değerlerinin ve susların soyut süreleri incelendi. Örneğin dörtlük nota ile yazılan bir ses, tüm ölçü sayılarında ve tüm tempolarda birlik nota ile yazılan bir sesten 4 kere daha kısa, ikilik nota ile yazılan bir sesten 2 kere daha kısa vs. olup hep aynı değeri[13] içerecektir. Bu sesin mutlak süresini ise nota değerleri gösteremezler. Seslerin mutlak sürelerini belirlemek için, nota değerlerinin yanında tempoya da ihtiyaç vardır. Müzik eserlerinin icra edildiği hıza *tempo* denir. Bu hız metrik (ölçü) zamanlarının sıralanma hızına bağlıdır. İnsan bir temponun hızlı, orta veya ağır olduğunun farkında olmadan metrik zamanların akışını nabzı ile kıyaslayarak algılayabilir. Eğer metrik zamanlar nabza yakın vuruyorsa, orta tempo; daha çok veya daha az sıklıkla vuruyorsa, tempo hızlı veya ağır olarak algılanmaktadır.

Tempo, terimlerle[14] (genelde İtalyanca) ve metronom işaretiyle ifade edilmektedir. Terimlerle ifadelenmiş tempo tam olarak belirlenemez. Hızlı, çok hızlı, yavaş ve çok yavaş gibi

13 Uzunluk ve süre açısından.

14 Yazar, kelime sözcüğünü kullanmıştır, zira her terim söz konusu dilin sıkça kullanılan sözcükleriyle ifade edilmektedir.

terimler subjektiftir. Doğru temponun belirlenmesi *Meltsel metronomu*'yla olur. Metronomu icat eden D.N. Winkel olduğu halde J.N. Maelzel'in (Meltsel) adıyla bilinir. Metronom, sarkacı bölmeli bir saat mekanizmasıdır. Sarkacın üzerinde hareket edebilen bir ağırlık vardır. Bu ağırlık, sarkacın üzerinde aşağı ya da yukarı doğru kaydırılarak 1 dakikadaki vuruş sayısı belirlenir.

Nota yazımındaki tempo tespiti, nota değeriyle ifade edilen bir sesin dakikanın kaçta biri süresince tınladığını belirleyerek yapılmaktadır. Örneğin, dörtlük bir notanın önüne 60 rakamı yazılmışsa bu bize metronomun sarkacının üzerindeki ağırlığın 60 rakamının üzerinde olması gerektiğini gösterir. Yani ağırlığın çizgisi ile metronomun üzerindeki 60 sayısının çizgisi aynı hizada olmalıdır. Böylece sarkaç dakikada 60 vuruş yapacaktır ve dakikayı 60 eşit parçaya bölerek her vuruşun dakikada 1/60, yani 1 saniye sürmesini sağlayacaktır. Bu süre dörtlük notanın süresi olarak belirlendikten sonra doğal olarak dörtlük nota ile birlikte diğer nota değerlerinin de mutlak değerleri belirlenmiş olacaktır. Aşağıda, sık kullanılan, tempo ve tempo değişikliklerini gösteren İtalyanca terimler verilmiştir.

Ağır Tempolar

Largo	geniş, ağır
Lento	ağır, uzatarak
Adagio	ağır
Grave	çok ağır

Orta Tempolar

Andante	yürüme hızında, sakin
Andantino	yavaşçacık
Moderato	orta hızda
Sostenuto	sabırlıca, tutarak
Comodo	rahat
Allegretto	hızlıca, neşeli

Hızlı Tempolar

Allegro	hızlı, neşeli
Vivo	canlı
Vivace	canlı
Presto	çok hızlı
Prestissimo	en hızlı, olabildiğince hızlı

Tempoların Değişimini Gösteren Terimler

	Türkçe okunuşu	
accelerando	açelerando	giderek hızlanma
animando	animando	giderek canlanma
stretto	stretto	daha hızlı bir şekilde
stringendo	strincendo	hızlanaraktan
precipitando	preçipitando	hareketin hızlandırılması
piu mosso.....	piyu mosso	daha hareketli
ritenuto	ritenuto	yavaşlamış
ritardando	ritardando	ağırlaşarak
rallentando.....	ralentando	ağırlaşarak
allentando.....	alentando	ağırlaşarak
allargando	alargando	ağırlaşarak
meno mosso	meno mosso.....	daha ağır
ad libitum	ad libitum	serbest, istenildiği gibi
a piacere	a piyaçere	isteğe göre
tempo rubato ...	tempo rubato...	serbest tempo

Diğer Terimler

	Türkçe okunuşu	
Tempo I	tempo I	baştaki, birinci tempo
a tempo	a tempo	değişimden önceki asıl tempoya dönüş
tempo giusto	tempo custo	doğru tempo
come prima	kome prima	önceki gibi
l'istesso tempo ...	l'istesso tempo ...	aynı tempo

molto	molto	çok
Assai	asay	oldukça, epey
possibile	posibile	mümkün
con moto	kon moto	hareketli
Non troppo	non troppo	çok değil
Non tanto	non tanto	o kadar değil
Sempre	sempre	hep, devamlı
Simile	simile	aynı şekilde, gibi
poco	poko	az
poco a poco	poko a poko	azar azar

Sorular:

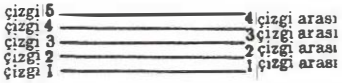
1. Bir sesin mutlak süresi ile soyut süresi arasındaki fark nedir?
2. Tempo nedir?
3. Tempo neye bağlıdır?
4. Tempo nasıl işaretlenir?
5. Metronom nedir ve mucidi kimdir?
6. Metronom nasıl kullanılır?

Ses Yüksekliklerinin Yazılması

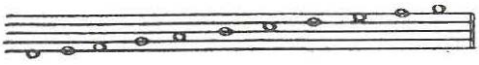
Çağdaş nota yazımında seslerin yüksekliklerini yazmak için dizek, ek (yardımcı) çizgiler, *8-va* ve *8-va bassa* işaretleri, anahtar ve nota işaretleri kullanılmaktadır.

Dizek: Birbirinden eşit uzaklıkta beş tane yatay ve birbirine paralel çizgiden oluşur. Bu çizgilerin üzerine ve çizgi aralarına notalar yazılır. Bu notaların belirlediği seslerin yükseklikleri notaların dizek üzerinde yazıldıkları yere bağlıdır. Nota dizek üzerinde ne kadar yükseğe yazılmışsa notanın ifade ettiği ses o kadar tizdir. Dizek çizgileri ve çizgi aralıkları aşağıdan yukarıya doğru rakamlarla sıralandırılır.[15]

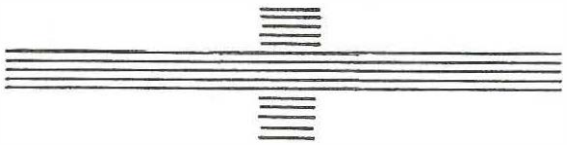
15 Aynı zamanda çizgiler ve aralıkları bu sıra sayıları ile adlandırılır.

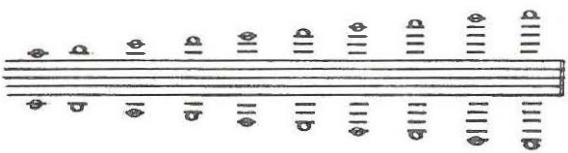
Aşağıdaki örnekte bir dizek sınırları içinde yazılabilen notalar gösterilmiştir.

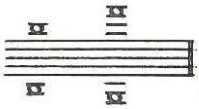
Ek Çizgiler (Yardımcı çizgiler): Yukarıda gösterilen sınırlı nota sayısını çoğaltmak için ek çizgiler kullanılır. Ek çizgiler kısa, dizeğe paralel, dizeğin altına veya üstüne yazılan ve normal olarak beşten fazla olmayan çizgilerdir. Bu ek çizgilerin arasındaki uzaklık dizek çizgilerinin arasındaki uzaklık kadar olmalıdır.

Ek çizgiler eğer dizeğin yukarısına yazılıyorsa, ek çizgilerle yazılacak notalar ya çizgiye ya da çizginin üzerine yazılır. Ek çizgiler eğer dizeğin aşağısına yazılıyorsa, ek çizgilerle yazılacak notalar ya çizgiye ya da çizgilerin altına yazılır.

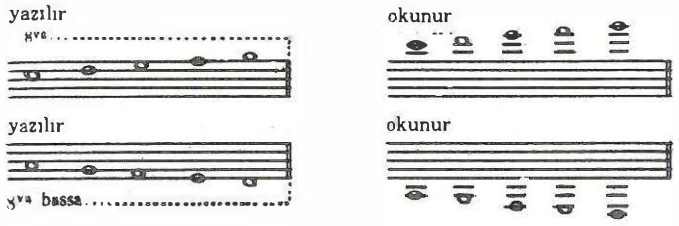

Aşağıdaki örnek, ek çizgileri yazarken yapılan yanlışlıkları göstermektedir.

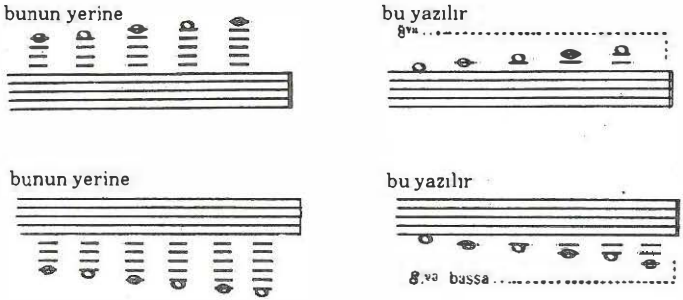

8-va ve 8-va bassa:

8-va işareti dizeğin üst tarafına konulduğu zaman onun alanına yazılmış notaların bir oktav daha tiz okunması gerektiğini gösterir. Dizeğin alt tarafına konulmuş *8-va bassa* işareti, onun alanına yazılmış olan notaların bir oktav daha pes okunması gerektiğini gösterir.

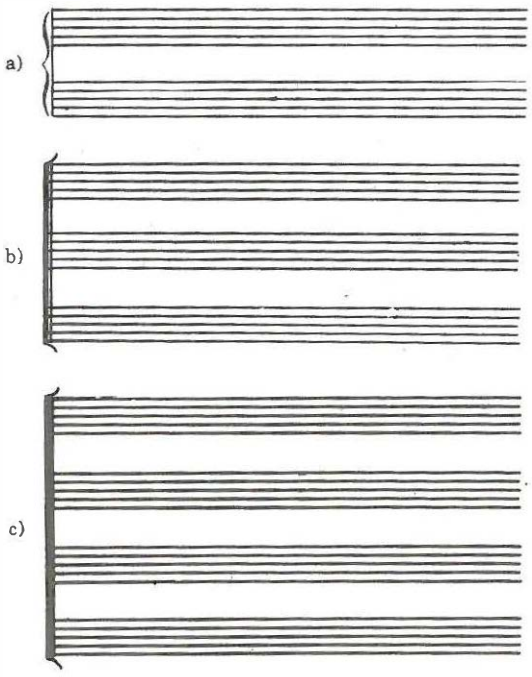

Bu işaretler 5 ek çizgiden fazlasına ihtiyaç duyulduğunda son derece gereklidir.

Çok sesli bir müzik eseri, birden fazla dizekte yazıldığında kullanılan dizekler, Akolada işaretiyle birleştirilmektedir.

Akolada, parantez veya düz çizgi şeklinde yazılmaktadır. Dizeklerdeki notaların aynı anda seslendirilmesi için bu dizekler sol taraftan, bir büyük parantez ve bir ince çizgiyle veya bir kalın ve bir ince çizgiyle birleştirilmelidir.

Anahtar

Nota yazımındaki seslerin mutlak yüksekliği, yalnızca bir notanın yeri tespit edilerek ve ona göre diğer notalar adlandırılarak yapılabilmektedir. Nota anahtarı, herhangi bir notanın adını ve bu notanın hangi oktava ait olduğunu gösteren işarettir. Anahtar dizeğin başına çizilir. Üç temel anahtar çeşidi vardır: *Sol*, *Fa* ve *Do* anahtarları.

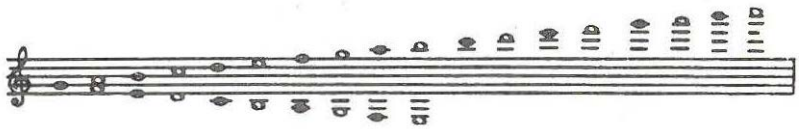
a. Sol anahtarı: 𝄞

Sol anahtarı birinci oktavdaki Sol notasının yerini belirler.

Dizeğin ikinci çizgisinden başlayarak çizilen sol anahtarına viyolin (keman) anahtarı da denir.

Aşağıdaki örnek ikinci çizgideki Sol Anahtarında yazılan bazı notaları göstermektedir.

Geçmişte Sol Anahtarı, Eski Fransız Anahtarı adı altında dizeğin birinci çizgisinde yazılmaktaydı.
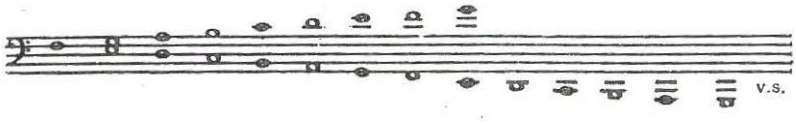

b. Fa anahtarı: 𝄢

Fa anahtarı küçük oktavdaki Fa notasının yerini belirler. Dizeğin dördüncü çizgisinin üzerine yazıldığı zaman Bas Anahtarı adını alır.

Aşağıdaki örnek dördüncü çizgideki Fa Anahtarında yazılan bazı notaları göstermektedir.

Geçmişte Fa Anahtarı, üçüncü çizgide de yazılıp Bariton Anahtarı adını taşımaktaydı.

f

Yine geçmişte subbas anahtarı adı altında (pes bas, kontrbas veya bassoprofundo anahtarı) beşinci çizgiye yazılarak kullanılıyordu.

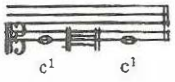

f

c. Do anahtarı:

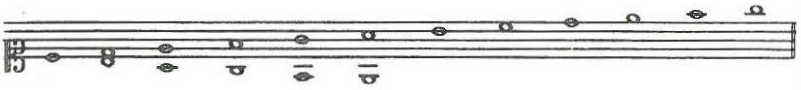
Do anahtarı birinci oktavdaki Do notasının yerini belirler. Bu anahtar dizeğin her çizgisine yazılabilir. Böylece, yazılan çizgiye göre Do Anahtarı şu isimleri almaktadır:

Soprano anahtarı; birinci çizgiye yazılır.

c^1 c^1

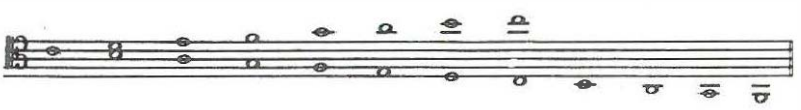
Aşağıdaki örnek, Soprano Anahtarında yazılmış bazı notaları göstermektedir.

Mezosoprano anahtarı; dizeğin ikinci çizgisine yazılır.

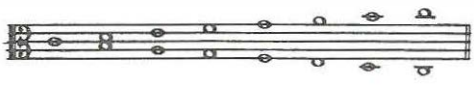
Aşağıdaki örnek, Mezosoprano Anahtarında yazılmış bazı notaları göstermektedir.

Alto anahtarı; dizeğin üçüncü çizgisine yazılır.

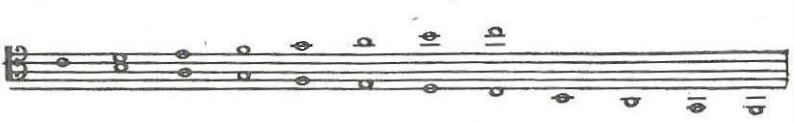
Aşağıdaki örnek, Alto Anahtarında yazılmış bazı notaları göstermektedir.

Tenor anahtarı; dizeğin dördüncü çizgisine yazılır.

Aşağıdaki örnek, Tenor Anahtarında yazılmış bazı notaları göstermektedir.

Bariton anahtarı; dizeğin beşinci çizgisine yazılır.

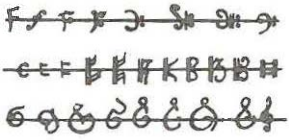
Aşağıdaki örnek, Bariton Anahtarında yazılmış bazı notaları göstermektedir.

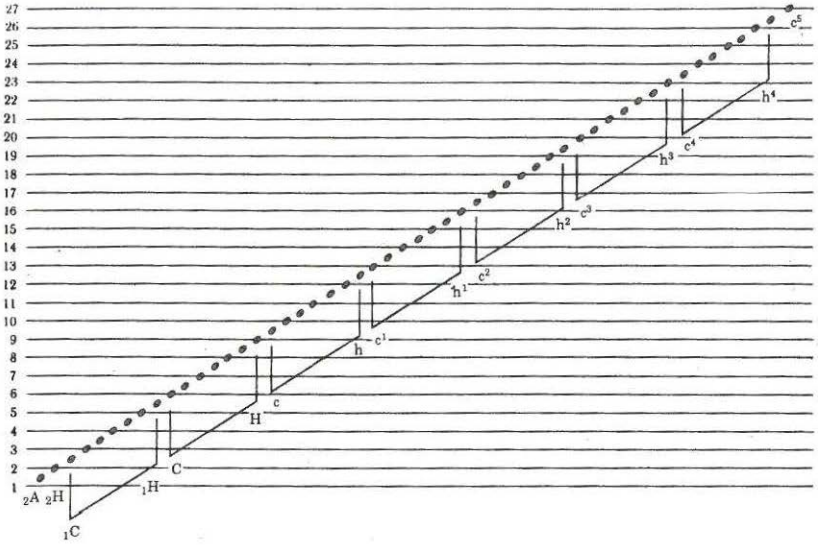
Üçüncü çizgi Fa anahtarı ile beşinci çizgi Do anahtarları bariton anahtarlarıdır. Bundan dolayı her iki anahtardaki notalar dizek üzerinde aynı yerlere yazılır.

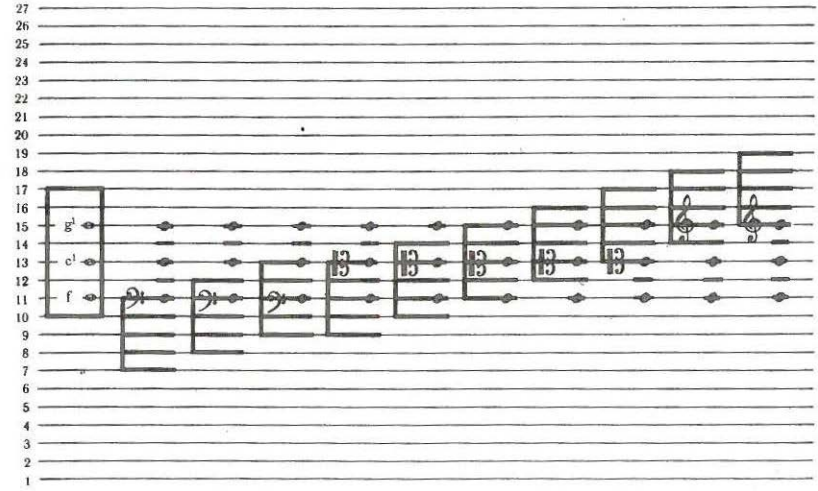
Çağdaş müzikte bu beş çeşit Do anahtarından sadece ikisi kullanılır – alto anahtarı (viyola ve bazen sürgülü trombon için kullanılır) ve tenor anahtarı (viyolonseldeki daha tiz sesler, sürgülü trombon, fagot vs. için kullanılır).

Do, Fa ve Sol anahtarlarının yazılım şekli F, C, G harflerinden türemiştir. Aşağıdaki örnek bu yazılımların zaman içindeki gelişimi göstermektedir.

11. yüzyıldaki nota yazımında seslerin mutlak yükseklikleri belirlenemiyordu. Neuma adlı işaretler kullanılarak ezginin sadece tize veya pese doğru hareketi belirlenebiliyordu. Dizek çizgileri bilinmiyordu. Seslerin mutlak yüksekliklerini belirlemeye yarayan çizgilerin devreye sokulması *Guido d'Arezzo*'ya aittir. O dönemde (11. yüzyıl) küçük oktav Fa notasını belirleyen çizgi kırmızıyla, birinci oktavdaki Do notasını belirleyen çizgi ise sarı ile çiziliyordu. Nota yazımının gelişimiyle, renkli çizgiler iptal edilip onların yerine günümüzün Fa ve Do anahtarları, daha sonra da üçüncü olarak Sol anahtarı kullanılmaya başlanmıştır. 62. sayfadaki ilk örnek, piyanonun beyaz tuşlarından elde edilen bütün sesleri 27 çizgi ve 26 çizgi arasına yazma denemelerini gösterir. Bu şekilde yazılan notaların okunmasının mümkün olmadığı görülmektedir. Çünkü insan gözü bu denli çok çizgi ve çizgi arasında notaların yerlerini tespit edememektedir. Çeşitli anahtarlarla bu çizgiler 5'er 5'er ayırt edilmekte ve bir çizginin üzerinde bulunan anahtarın yeri, belirli notanın ses yüksekliğini göstermektedir. 62. sayfadaki ikinci örnek küçük oktav Fa notasının bütün anahtarlarda onbirinci çizgide olduğunu gösteriyor; Birinci oktavdaki Do notası onüçüncü çizgidedir; Birinci oktav Sol notası ise onbeşinci çizgidedir. Subbas anahtarı yedinciden onbirinciye kadar olan çizgileri (onbirinci dahil olmak üzere) kapsar; bas anahtarı sekizinciden onikinciye kadar, bariton (Fa ve Do) anahtarı dokuzuncudan onüçüncüye kadar; tenor anahtarı da onuncudan ondördüncüye kadar; alto anahtarı onbirinciden onbeşinciye, mezzosoprano anahtarı onikinciden onaltıncıya, soprano anahtarı onüçüncüden onyedinciye, keman (Sol) anahtarı ondördüncüden onsekizinciye ve son olarak da eski Fransız anahtarı onbeşinciden ondokuzuncuya kadar olan çizgileri kapsar.

27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
2A 2H
1H
1C
C
H
c
h
c1
h1
c2
h2
c3
h3
c4
h4
c5
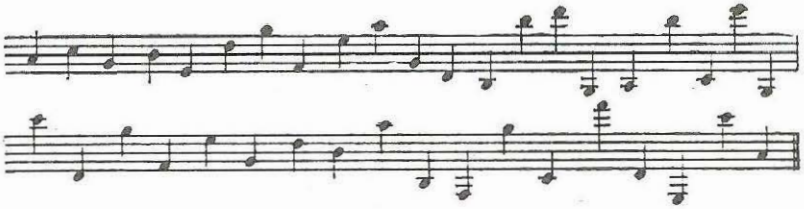

27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
g1
c1
f

Sorular:
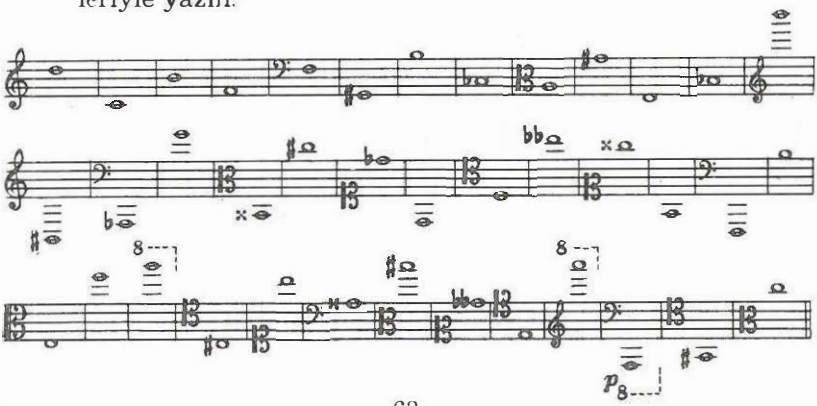
1. Dizekteki çizgiler ve çizgi araları nasıl numaralanır?
2. Ek çizgilerin işlevi nedir?
3. Kaç tane ek çizgi kullanılabilir?
4. *8-va* ve *8-va bassa* işaretleri nasıl kullanılır?
5. Anahtarların işlevi nedir?
6. Şekillerine göre kaç çeşit anahtar vardır?
7. Yazıldıkları çizgilere göre kaç çeşit anahtar vardır?
8. Alto anahtarı hangi çalgılarda kullanılır?
9. Tenor anahtarı hangi çalgılarda kullanılır?
10. Hangi anahtarlar artık kullanımdan çıkmıştır?

Ödevler:

1. Aşağıdaki notaları bütün anahtarlarda okuyun.

2. Aşağıdaki sesleri, oktav gruplarını göstererek harfli isimleriyle yazın.

3. Aşağıdaki harfle yazılmış sesleri dizek üzerinde, notayla yazın.
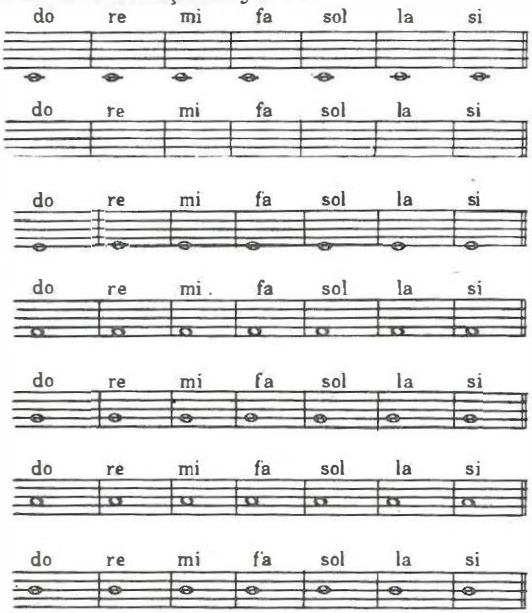
   a. Alto anahtarında: c^2, eis, ges^1, ces, fis^2, ases, dis^1, gis, Cis;

   b. Tenor anahtarında: H, $eses^1$, f, $gisis^2$, Ais, des^1, F, eis, c^2;
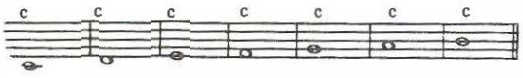
   b. Bas anahtarında: fes, a^1, D, $_1Fis$, ges, des^1, $_2B$, As, es, dis^1;
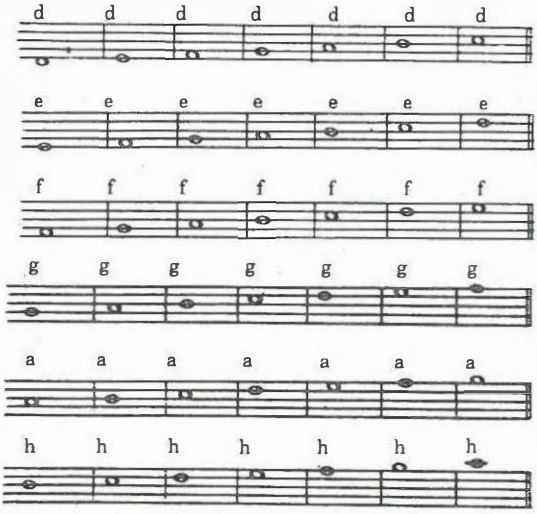
   b. Keman anahtarında: g^3, eses, ais^4, d^2, c^5, $feses^1$, c, his^2, des^4.

4. Aşağıdaki nota işaretlerine üstlerindeki isimlere göre, uygun anahtarları seçerek yazın.

5. Aşağıdaki nota işaretlerine üstlerindeki harflere göre, uygun anahtarları seçerek yazın.

6. Aşağıdaki örnekleri:

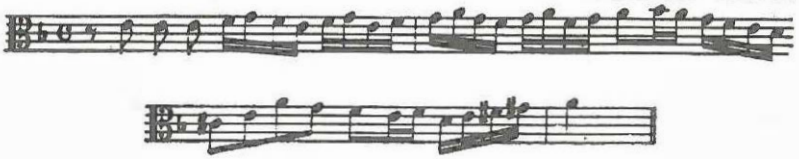
a. Alto anahtarında yazın.

J. S. Bach – İyi Tampere Edilmiş Klavye
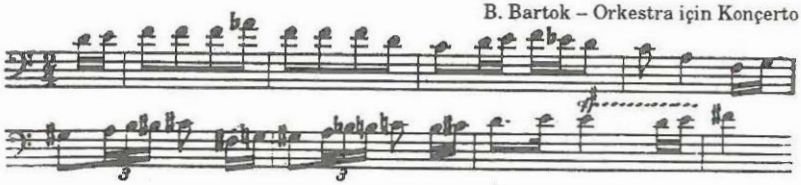

b. Keman anahtarında yazın.

W. A. Mozart – Requiem
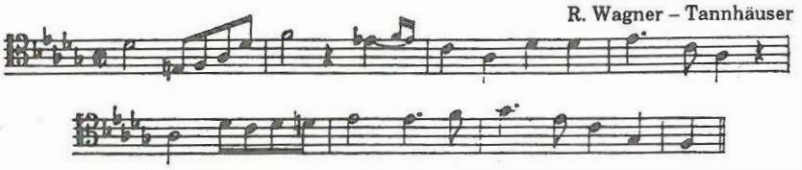

c. Tenor anahtarında yazın.
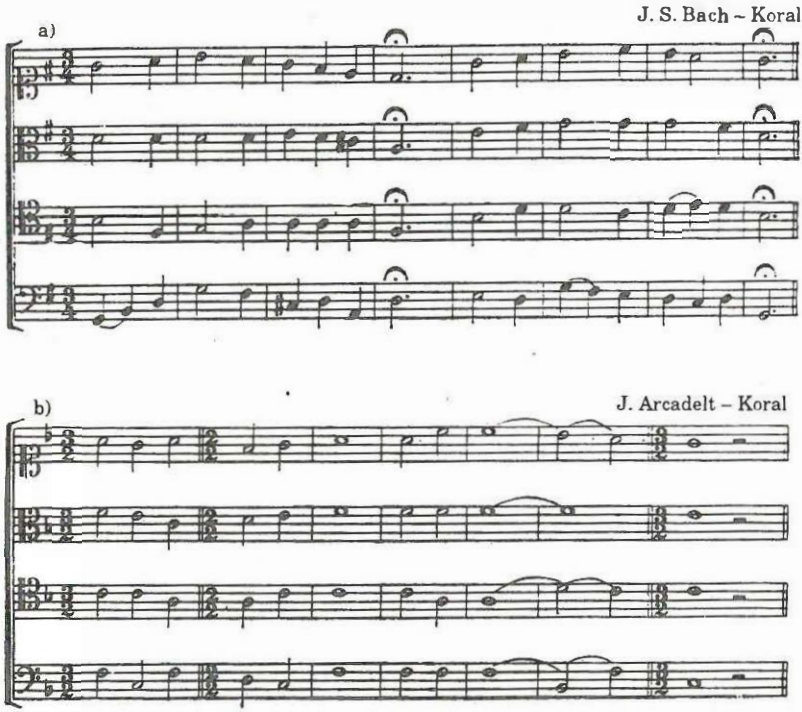
B. Bartok – Orkestra için Konçerto

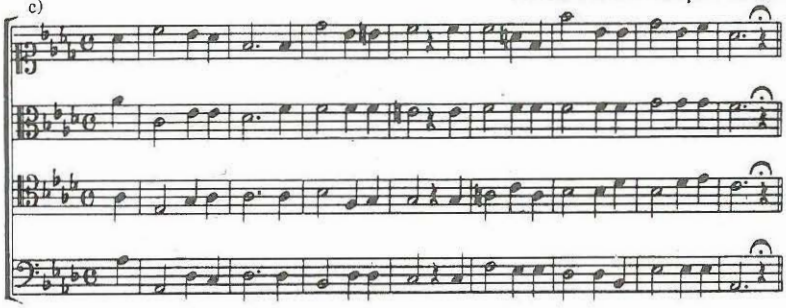
d. Bas anahtarında yazın.
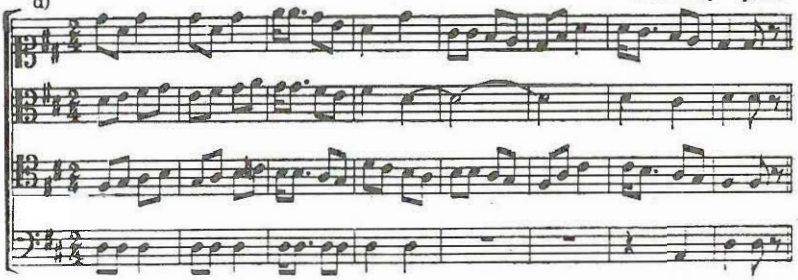

7. Aşağıdaki, dört sesli parçalardan alınmış bölümleri; üst ikisi Sol anahtarında, alt ikisi ise Fa anahtarında olmak üzere iki dizeğe yazın.
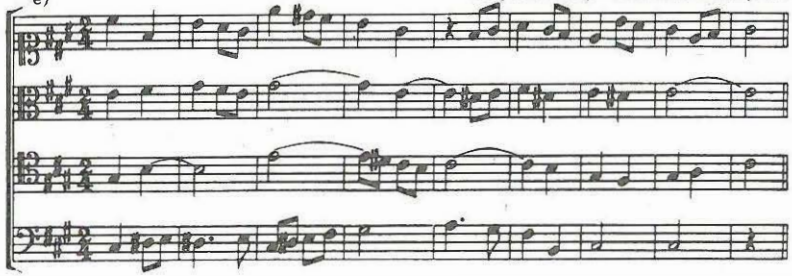

c) R. Schumann – Akşam Yıldızı

d) Z. Koday – Şarkı
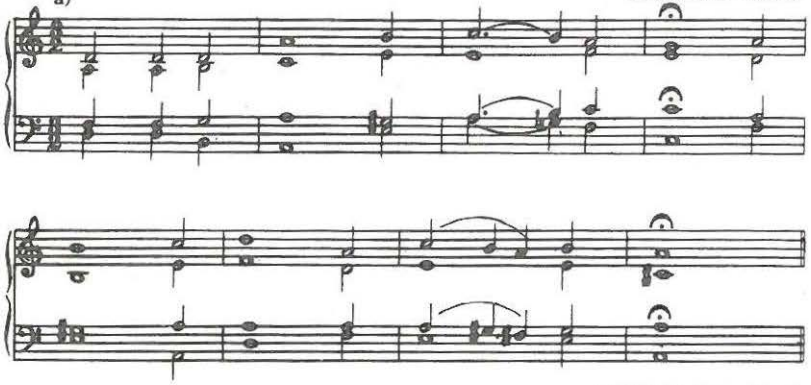

e) D. Şostakoviç – Hüküm Giymişlere

8. Aşağıda iki dizek ve iki anahtarda yazılmış dört sesli parçalardan alınmış bölümleri, 4 anahtar (soprano, alto, tenor ve bas anahtarlarıyla) ve 4 dizeğe yazınız.
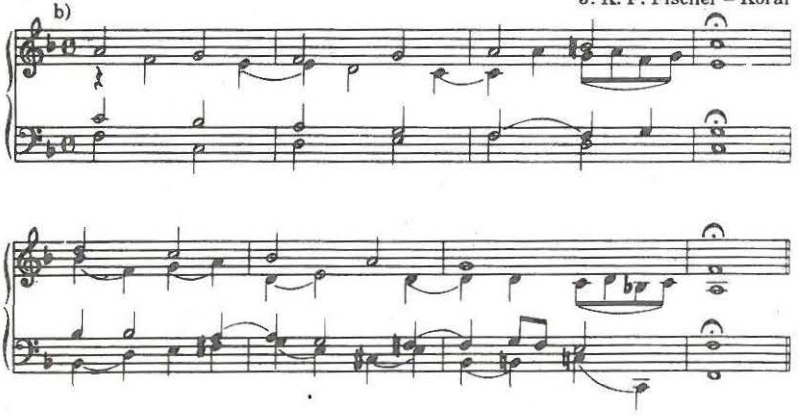
a)

N. Herman – Koral

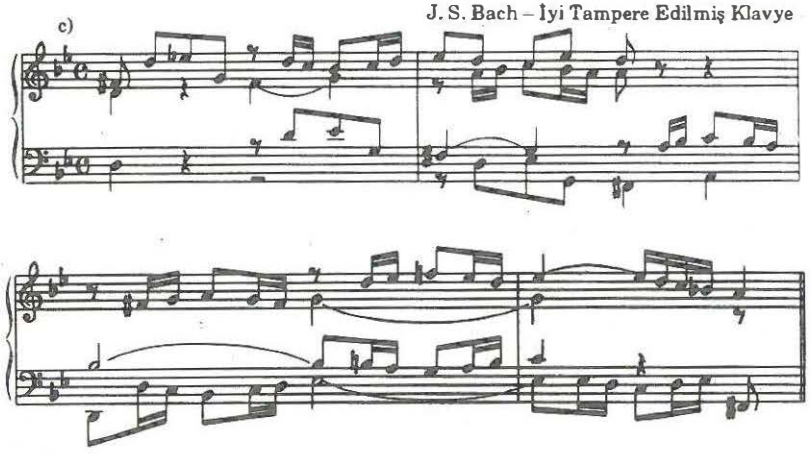
b)

J. K. F. Fischer – Koral

c)

J. S. Bach – İyi Tampere Edilmiş Klavye

Ses Gürlüğünün Yazılması

Müzik teorisinde seslerin gücüne *gürlük* (dinamik) denir. Seslerin gürlük derecesini ve bu derecelerdeki değişiklikleri belirleyen işaretlere *gürlük işaretleri* denir. *Gürlük* işaretleri, İtalyanca'dan alınmış kelimelerin tamamı ve onların belirli kısaltmaları veya özel grafik işaretlerinden oluşur. 1750'lere kadar gürlüğün uç dereceleri (***ppp*** ya da ***fff***) müzik uygulamalarında kullanılmıyordu. ***p*** işareti ve ***f*** işareti barok konserlerde tutti (orkestra partisi) ve solonun değişimini belirliyordu (tutti ***f***, solo ***p*** ile ifade ediliyordu). Barok tarzında "eko dinamik" denilen yöntem, yani ***f*** olan bir bölümün akabinde ***p*** olarak tekrarlanması çok karakteristiktir. Müzikteki *gürlük* (dinamik) değişiklikleri iki şekilde olur:

a. Gürlüğün çeşitli derecelerini art arda kıyaslayarak,

b. Bir ses gürlüğünden diğer bir ses gürlüğüne aşamalı olarak geçerek.

Aşağıda sıklıkla kullanılan bazı *gürlük* işaretleri ve isimleri gösterilmiştir.

1. Gürlüğün çeşitli derecelerini gösteren işaretler:

İşaret	Türkçe okunuşu	Açıklama
pppp	(estinto)	olabildiğince hafif (F. Lizst tarafından kullanılmıştır)
ppp	(piyano piyanissimo)	çok çok hafif
pp	(piyanissimo)	çok hafif
p	(piyano)	hafif
mp	(medzo piyano)	orta hafiflikte
mf	(medzo forte)	orta gürlükte
f	(forte)	gür
ff	(fortissimo)	çok gür
fff	(forte fortissimo)	en gür

ffff	(kon tutta fortza)	olabildiğince gür
fp	(forte piyano)	gür ve hemen sonra hafif
sotto voce	(sotto voçe)	yarım sesle
mezza voce	(medza voçe)	kısık sesle

2. Gürlük derecelerindeki değişiklikleri gösteren işaretler:

meno ***p***	(meno piyano)	daha az hafif
meno ***f***	(meno forte)	daha az gür
piu ***f***	(piyu forte)	biraz daha gür
subito ***p***	(subito piyano)	aniden hafif

3. Gürlüğün aşamalı değişimini gösteren işaretler:

a. Gürlüğü artırmak için:

crescendo (cresc.)	(kreşendo)	giderek gürleşme (başka sözlerle de birlikte kullanılır)
poco a poco cresc.	(poko a poko kreşendo)	azar azar gürleşerek
rinforzato (*rf* veya *rfz*)	(rinfortsato)	gürlüğü artarak
poco a poco piu forte	(poko a poko piyu forte)	giderek daha gür
sempre piu forte	(sempre piyu forte)	gitgide daha gür

b. Gürlüğü azaltmak için:

decrescendo (*decresc)*	(dekreşendo)	gürlüğün giderek azalması
diminuendo	(diminüendo)	gittikçe hafifleyerek
poco a poco decresc.	(poko a poko dekreşendo)	gürlüğün azar azar yitirilmesi

poco a poco piu piano (poko a poko piyu piyano) giderek daha hafif

sempre piu piano	(sempre piyu piyano)	hep daha hafif
perdendosi	(perdendosi)	kaybolarak

4. Sesleri tek tek belirtmeye yarayan işaretler (aksanlar):

sforzato (sf, sfz)	(sfortzato)	birden yüklenerek
accentuato	(açentuato)	vurgulayarak
marcato	(markato)	ayırt ederek, belirterek

ve şu aşağıdakilere benzer çeşitli vurgular:

5. Gürlüğün ve temponun aynı anda değişmesini gösteren işaretler:
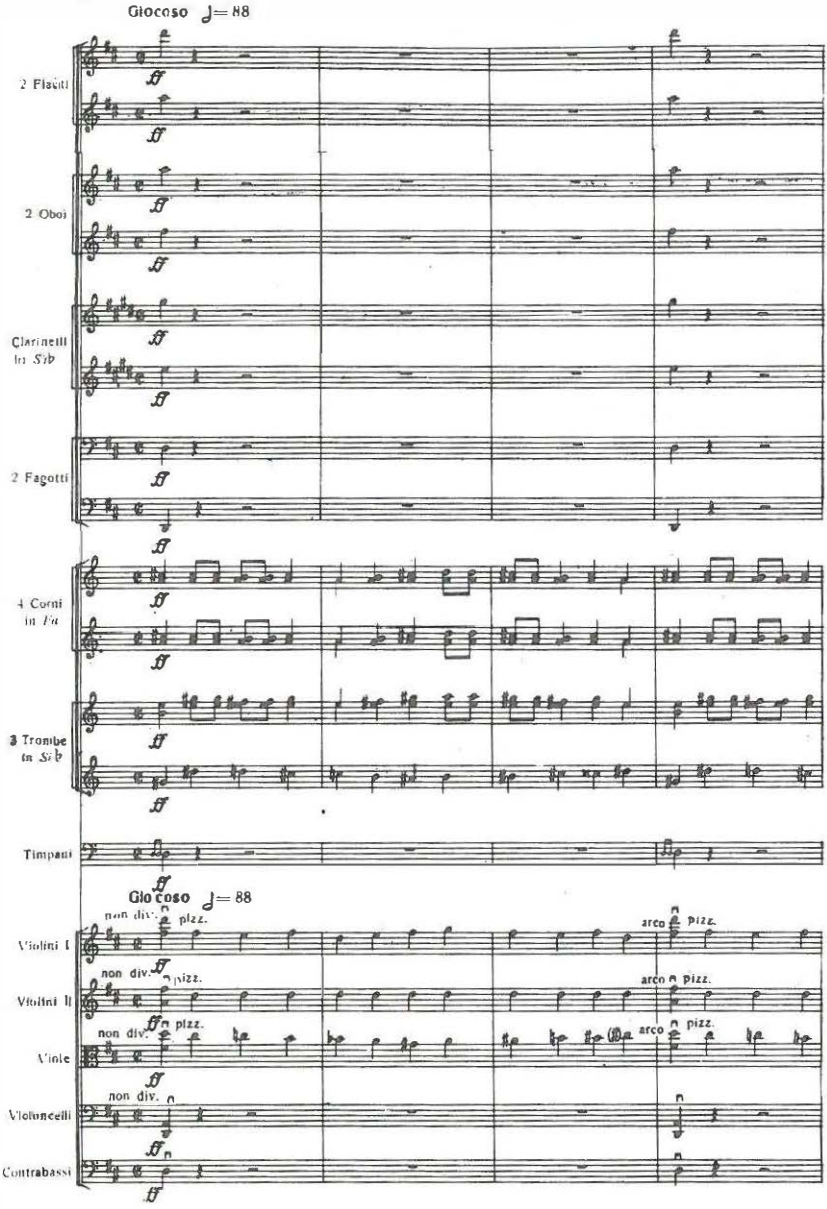
calando	(kalando)	gürlüğü ve temposu azalarak
incalzando	(incaltzando)	ısrarlı ve vurgulu
morendo	(morendo)	yok olana dek
smorzando	(zmortzando)	sönüp giderek

Ses Renklerinin Yazılması

Ses renklerinin yazılması, bir nota metnini seslendirecek olan çalgının veya sesin çeşidini yazmakla olur. Sayfa 70'teki partisyon sayfasında her dizeğin başında, seslendirecek olan çalgının belirtildiği görülmektedir.

Ses rengini belirtmek için diğer bir yöntem ise herhangi bir müzik eserinin adından sonra seslendirecek çalgının adının yazılmasıdır.

Örnek: Piyano sonatı (piyano rengi),
Flüt konçertosu (flüt rengi),
Soprano için şarkı (soprano rengi) vs.

Giocoso ♩= 88
2 Flauti
2 Oboi
Clarinetti in Sib
2 Fagotti
4 Corni in Fa
3 Trombe in Sib
Timpani
Giocoso ♩= 88
non div.
pizz.
arco
Violini I
Violini II
Viole
Violoncelli
Contrabassi

Ritim, Metrum, Ölçü Sayısı, Ölçü

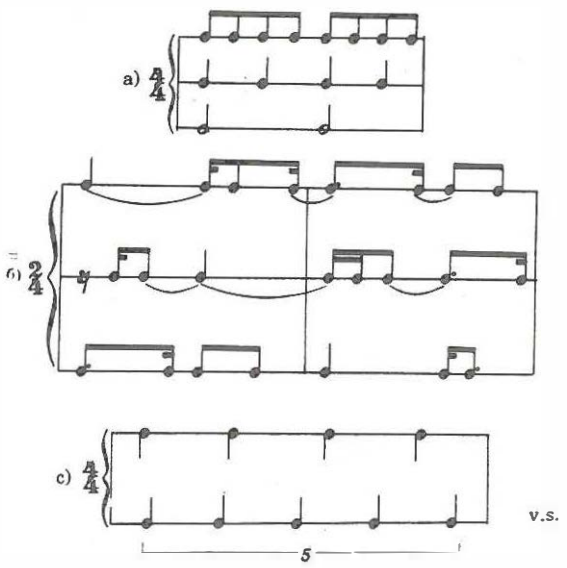
Ritim, müzikte ses değerlerinin mantıklı ve örgütlü sıralanmasına denir.

Poliritmik; iki ya da daha fazla ritmin aynı anda akışıdır. Aşağıda poliritmin tipik örnekleri görülmektedir:

a. İki ya da daha çok ritmin ses değerlerinin bölünerek hareket etmesinden meydana gelen poliritmik,

b. Eşit değerlerden meydana gelen bir hareketin iki veya daha çok sesin arasında paylaşılmasından oluşan poliritmik (komplementar ritim),

c. Partiler arasındaki ritmik çelişkili (çatışmalı) poliritmik.

Metrum, eşit süreli güçlü ve zayıf zamanlardan oluşan metrik grupların zaman içerisinde periyodik olarak sıralanmasından meydana gelen nabız sistemine denir.

Metrik zamanların sayısına göre 2, 3 vs. zamanlı metrumlar vardır. 2 ve 3 zamanlı metrumlar "basit" olarak isimlendirilir. Basit metrumların birinci zamanları güçlü, diğer zamanları ise zayıftır. Güçlü ve zayıf metrik zamanlardan bahsederken bunların fiziksel olarak "güçlü ve zayıf" oldukları varsayılmamalıdır. Onlar, metrik gruptaki önemi ve ağırlığı açısından güçlü veya zayıf olarak adlandırılırlar. Bu yüzden güçlü zaman üzerine düşen vurgu güçlüymüş gibi kabul edilir (ya da insan onu kendi nabzının etkisiyle öyle algılar). Kilise orgundaki müzik bunun için önemli bir kanıttır. Kilise orgunda vurgu yapılamamasına rağmen senkoplarda ve diğer metrumlarda bu güçlü ve zayıf zamanlar hissedilir.
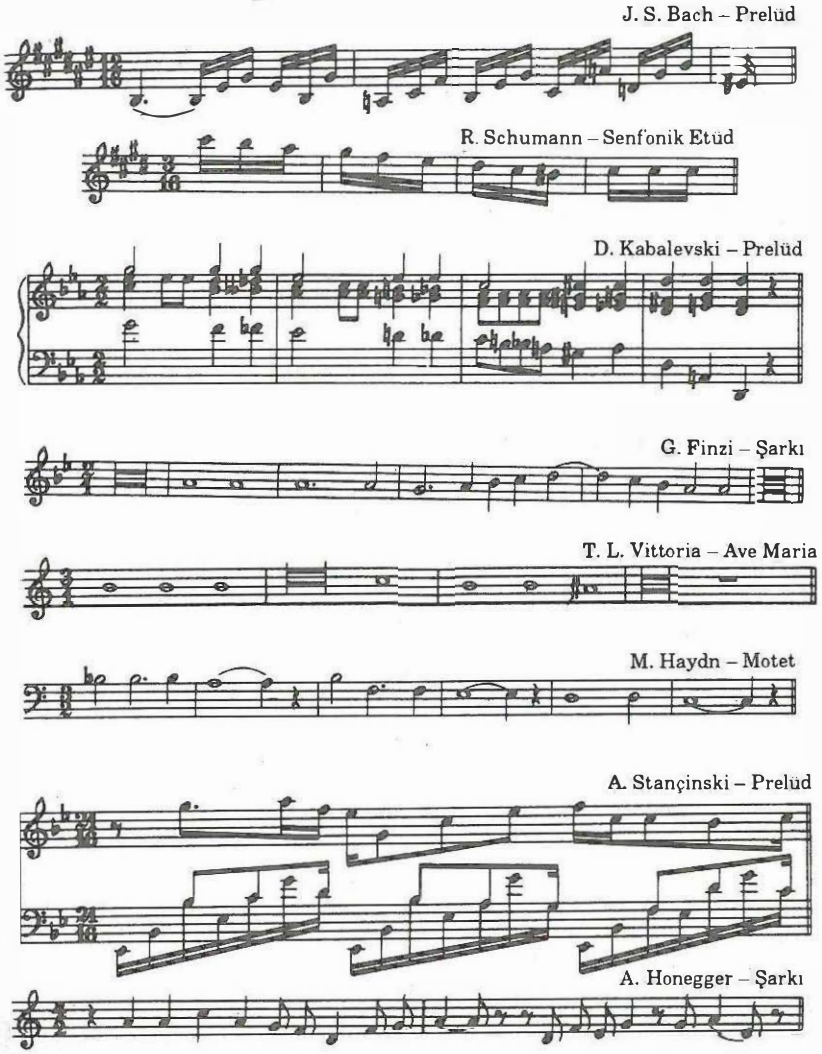
Üç zamandan daha fazlasını içeren ve mantıklı bir şekilde iki veya daha çok basit metrumun birleşmesinden oluşan metrumlara bileşik metrum denir.

Metrik grupların metrik zamanlardan oluştuğunu söylemiştik. Daha önce metrik grubun metrik zamanlardan oluştuğu söylenmişti. Zamanları net bir nota değeriyle gösteren metrumlara Ölçü Sayısı denir. Böylece iki zamanlı bir metrumun her birimine tam, ikilik, dörtlük, sekizlik veya onaltılık nota değeri verilmiş ise, sırasıyla 2/1, 2/2, 2/4, 2/8, 2/16'lık ölçü sayıları oluşacaktır. Aynı şekilde üç zamanlı metrumlar sırasıyla 3/1, 3/2, 3/4, 3/8, 3/16 olarak oluşmaktadır.

Bir ölçü sayısının üst rakamı metrik zamanların sayısını göstermekte, alt rakamı ise her bir metrik zamanın değerini vermektedir. Ölçü sayıları da aynen metrumlar gibi basit ve bileşik olarak adlandırılır.

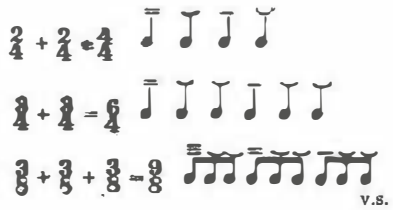
S. Scheidt – Şarkı
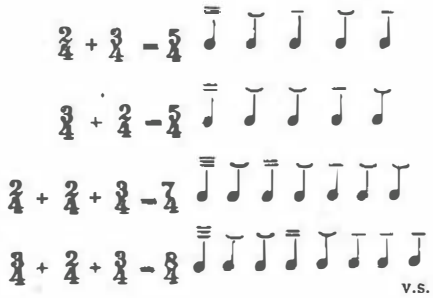

Bileşik metrumları oluşturan basit metrumların güçlü zamanları önemlerini korurlar. Bileşik ölçüyü oluşturan basit metrumların ilkinin güçlü zamanı, bileşik metrumun da en

güçlü zamanıdır; aynı bileşik metrumu oluşturan basit metrumlardan ikincisinin güçlü zamanları elimizdeki bileşik metrumun birinci zamanına göre daha az güçlü olanıdır. Aşağıdaki örnek, bileşik ölçülerdeki en güçlü = (≡) , daha az güçlü — (=) ve zayıf ∪ zamanların dağılımını göstermektedir.

Eşit basit ölçü sayılarından meydana gelen bileşik ölçü sayılarına eşit bölümlü (bileşik) veya düzenli ölçü sayıları denir. Yukarıdaki örnek bu çeşit ölçü sayılarını göstermektedir. Farklı basit ölçü sayılarından meydana gelen bileşik ölçü sayılarına karma ya da düzensiz ölçü sayıları denir.

Ölçü (Takt), en güçlü metrik zaman ile başlayarak diğer en güçlü zamana kadar geçen sürede ortaya çıkan müzik bölümüne denir. Günlük dilde ölçü tanımı sık sık ölçü sayısı ve metrum ile karıştırılmaktadır. Örneğin, "Vals 3/4'lük ölçü sa-
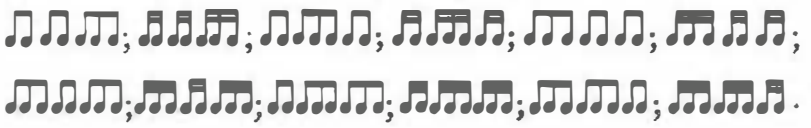
yısında yazılır" yerine "Vals 3/4'lük ölçüde yazılır" veya "üç zamanlı metrum" yerine "üç zamanlı ölçü" denmektedir. Nota yazımında ölçüler, ölçü çizgileriyle birbirinden ayırt edilmektedir. Ölçü çizgileri, güçlü metrik zamanı (hemen çizgiden sonra olan) göstermekle yükümlüdürler.

Birçok ülkenin halk müziğinde eşit bölümlü olmayan ve çok hızlı tempolarda (dakikada 180 metrik zamandan fazla) icra edilen danslar ve türküler vardır. Bunların ayrı ayrı metrik zamanlarını vurmak veya saymak uygunsuz, hattâ imkansızdır. Bu durumlarda her bir metrik zamanın yerine, bileşik ölçü sayısını oluşturan her bir basit birimini vurmak veya saymak gerekmektedir. Örneğin, 2/8 + 3/8'likten oluşan 5/8'lik ölçü sayısı 5 değil 2 ile; yani ilk vuruşta 2/8'liğin 2 zamanını, ikinci vuruşta 3/8'liğin 3 zamanını içeren vuruşla gösterilmelidir. Aynı şekilde 2/8 + 2/8 + 3/8'likten oluşan 7/8'lik ölçü sayısı, üç vuruşla (1. ve 2. vuruşlarda 2'şer sekizlik, 3. vuruşta 3 sekizlik) gösterilmelidir.

Halk müziğindeki çeşitlilik, bileşik ölçü sayılarını oluşturan basit ölçü sayılarının şekli ve çokluğu haricinde, birbirlerine göre yerleşim sıralarından da meydana gelmektedir. Örneğin 5/8'lik veya 5/16'lık içindeki iki basit ölçü sayısının yerleşimine göre, iki şekilde görülmektedir:

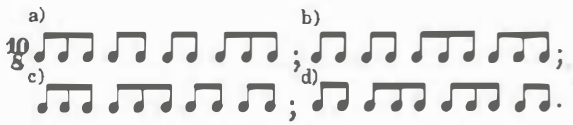
7/8 ve 7/16'lık ile 8/8 ve 8/16'lıkta da üç şekilde görülür.

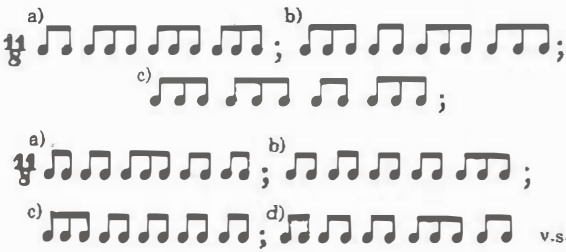

9/8 ve 9/16'lıkta ise dört şekilde karşımıza çıkabilir.
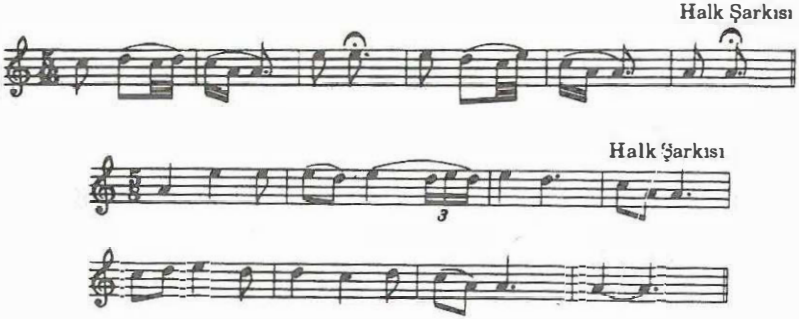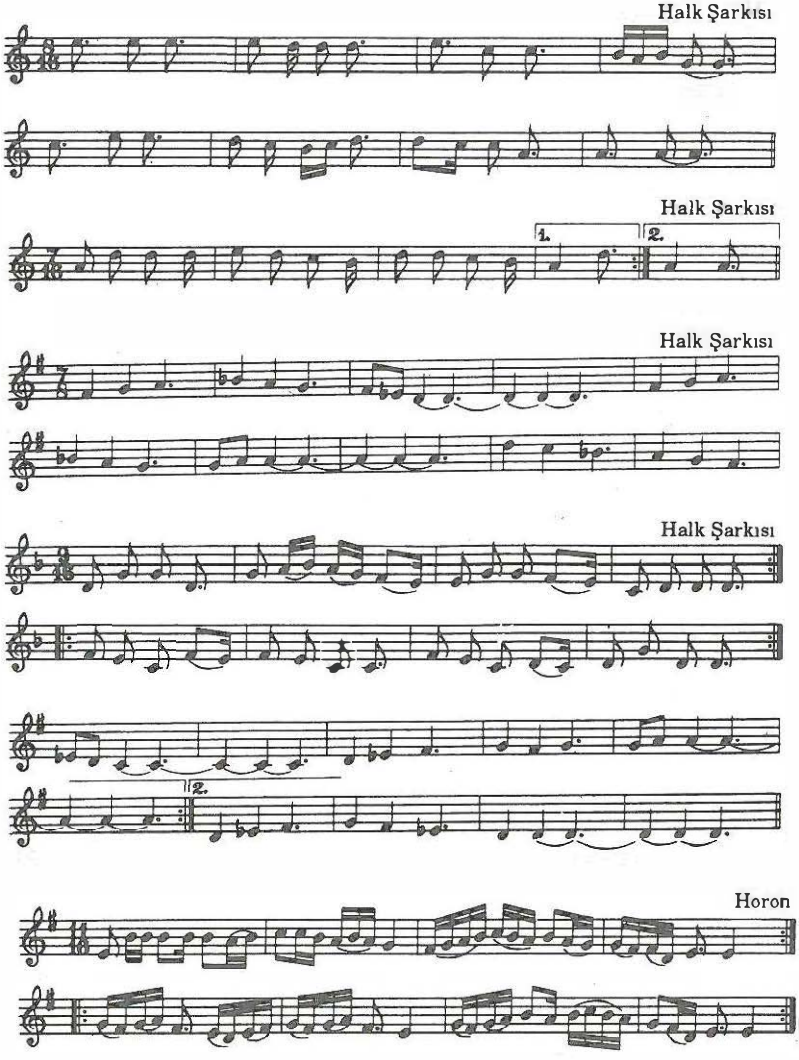

Aşağıdaki ritmik şemalarda, halk müziği örneklerindeki karakteristik karma ölçü sayılarının, halk dansları ve türkülerdeki kullanımı görülmektedir.

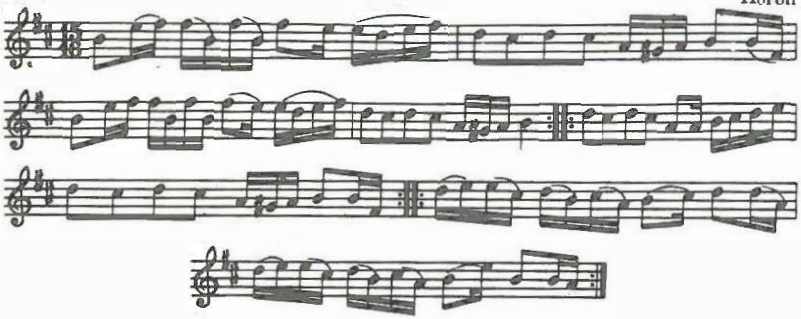

v.s.
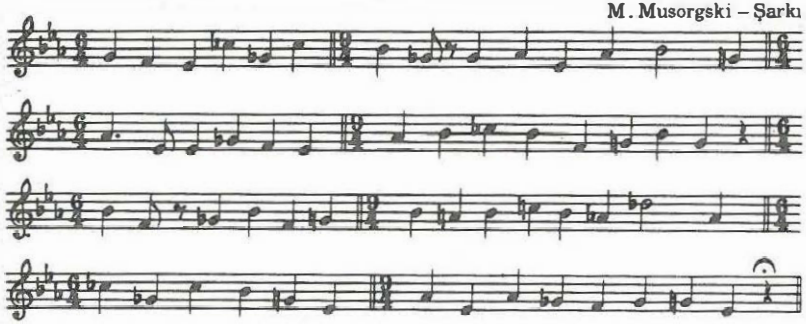

Halk Şarkısı
Halk Şarkısı
1.
2.
Halk Şarkısı
Halk Şarkısı
2.
Horon

Horon
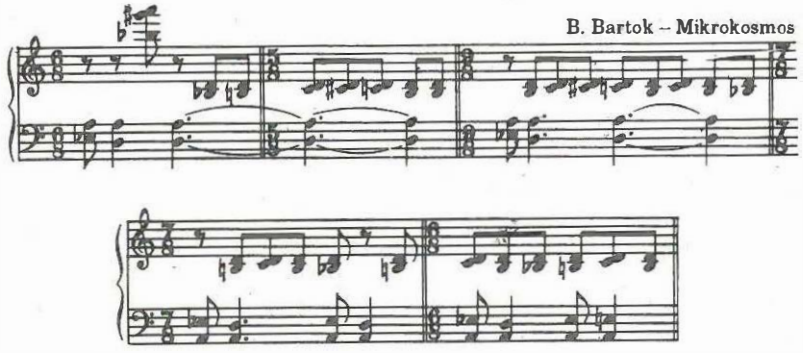

Müzik eserinin başladığı ölçü sayısı, serbest veya periyodik olarak başka ölçü sayılarıyla değişebilir. Böylece değişken veya değişen ölçü sayıları meydana gelmektedir.

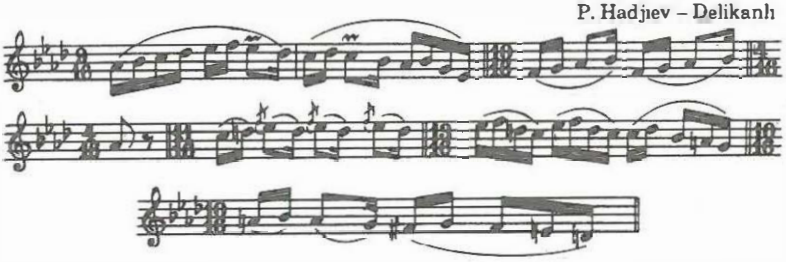
M. Musorgski – Şarkı

B. Bartok – Mikrokosmos

P. Hadjıev – Delikanlı

I. Stravinski – Bahar Ayini

S. Prokofiev – Üç Portakalın Aşkı

Eksik Ölçü (Auftakt), müzik eserinin bir veya daha çok notadan oluşan, güçlü zamanı olmayan ve bir sonraki ölçünün güçlü zamanına bağlanan ilk ölçüsüne denir.

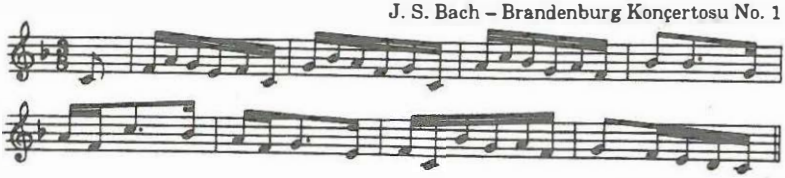
L. V. Beethoven – Sonat Op. 111

F. Liszt – İspanyol Rapsodisi

J. S. Bach – Brandenburg Konçertosu No. 1

F. Chopin – Noktürn Op. 62 No. 2
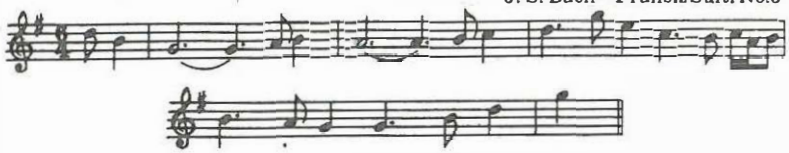

S. Prokofiev – Üç Portakalın Aşkı
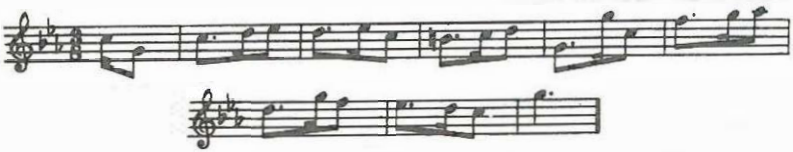

W. A. Mozart – Kuartet D-moll

J. S. Bach – Fransız Süiti No.5

J. S. Bach – Fransız Süiti No. 2

L. V. Beethoven – Sonat Op. 14

J. S. Bach – Fransız Süiti No. 2

R. Wagner – Tannhäuser

W. A. Mozart – Sonat A dur

J. S. Bach – Fransız Süiti No. 4

J. S. Bach – Fransız Süiti No. 1

J. S. Bach – Envansiyon

Metrik Zamanların ve Öğelerinin Bölünmesi

Daha önceki konularda bahsedildiği gibi bileşik ölçü sayılarını oluşturan basit ölçü sayılarının güçlü zamanları güçlerini büyük ölçüde koruyabilmektedirler. Herhangi bir metrik zaman daha küçük değerlere bölündüğünde, bölünen parçaların ilki, bir sonrakine göre metrik bakımdan daha güçlü ve daha ağırdır.

Yukarıdaki örnekte (birinci) güçlü zaman ile (ikinci) zayıf zaman bölünmüştür. Sonuç olarak, metrik açıdan değişik anlamlar taşıyan 4 adet sekizlik elde edilmiştir:

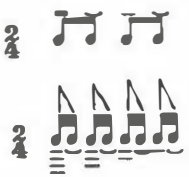
Birinci sekizlik: Güçlü metrik zamanın ağırlığını korur.

İkinci sekizlik: Zayıf metrik zamanı oluşturur.

Üçüncü sekizlik: Metrik bakımdan ikinci güçlü zamana dönüşür.

Dördüncü sekizlik: Tüm gruptaki en zayıf metrik zaman olarak ortaya çıkar.

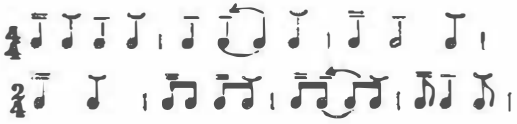
Aynı şekilde bölünmüş güçlü veya zayıf bir zamanın herhangi bir parçasını kendi içinde tekrar bölersek elde edilen değerlerin birincisi, ikincisine göre metrik açıdan daha güçlüdür.

Yukarıdaki örnekte birinci, üçüncü, beşinci, yedinci onaltılıklar diğerlerine göre metrik açıdan daha güçlüdür.

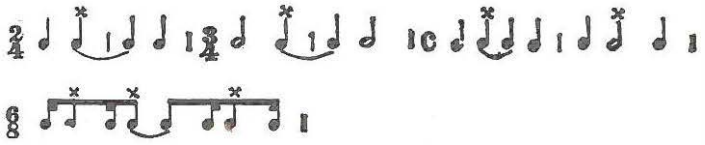
Senkop

Senkop, zayıf metrik zamandan gelen ve bir sonraki güçlü metrik zamanda tınlamaya devam eden ses nedeniyle, vurgunun (aksan) güçlü metrik zamandan bir önceki zayıf metrik zamana nakledilmesi durumuna denir.

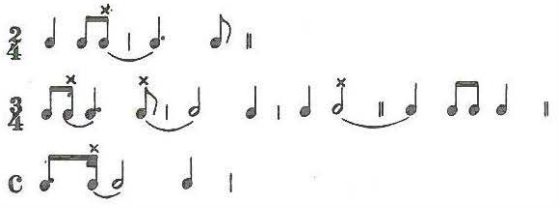

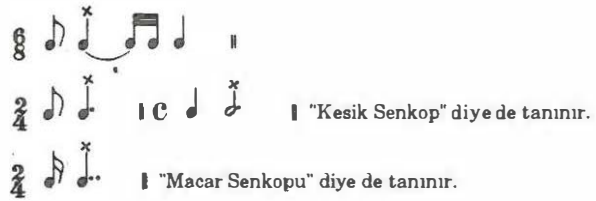
Senkop çeşitleri

a. Simetrik senkoplar: İki eşit nota değerinin legatura ile bağlanması veya yeni bir nota değeriyle birleştirilerek oluşturulan senkoplardır. Aşağıdaki örneklerde senkoplar × işareti ile gösterilmişlerdir.
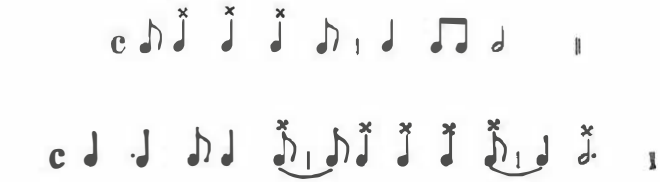

b. Asimetrik (simetrik olmayan) senkoplar: Eşit olmayan iki nota değerinin legatura ile bağlanması veya daha büyük nota değeri ile kaynaşmalarından oluşan senkoplardır.

c. Senkoplar tek ve bağımsız görülebilecekleri gibi ikişer, üçer ve daha çok sayıda birbirlerine bağlı olarak da meydana gelebilirler. Böyle oluşmuş senkop bir tek ölçü içerisindeyse, genişletilmiş senkop olarak, eğer bu senkop iki veya daha çok ölçüyü kapsıyorsa, zincirleme senkop olarak adlandırılır.

d. Aşağıdaki gibi durumlar

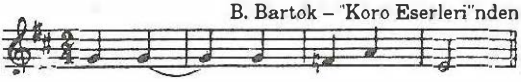
şu şekilde algılanır.

Böylelikle senkop etkisi uyanır.

Örnekler

B. Bartok – "Koro Eserleri"nden

L. V. Beethoven – Sonat Op. 31 No. 1
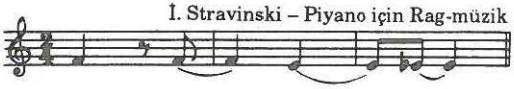

B. Bartok – "Koro Eserleri"nden

I. Stravinski – Petruşka

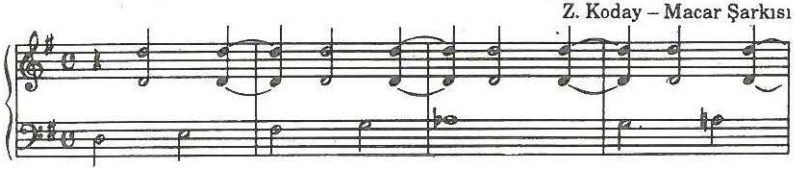
İ. Stravinski – Piyano için Rag-müzik
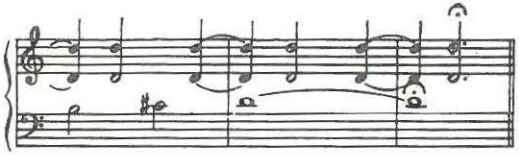

R. Schumann – Şaka
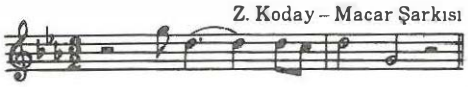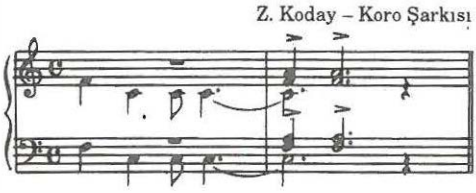

Z. Koday – Macar Şarkısı

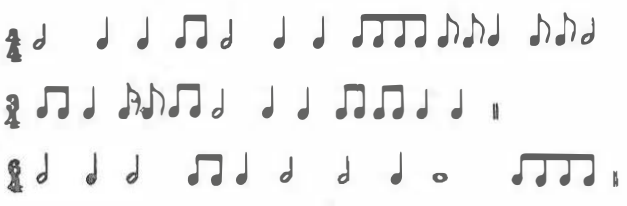
Sorular:

1. Ses renkleri nasıl yazılır?
2. Ritim nedir?
3. Poliritim nedir?
4. Komplementar ritim nedir?
5. Metrum nedir?
6. Hangi metrumlar basittir?
7. Basit metrumların kaç zamanı vardır?
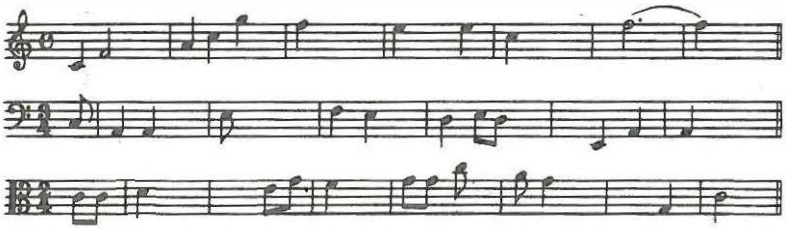
8. Hangi metrumlar bileşiktir?
9. Bileşik metrumların güçlü zamanları hangileridir?
10. Az güçlü zaman nedir?
11. Ölçü sayısı nedir?
12. İki zamanlı bütün basit ölçü sayılarını yazarak açıklayın.
13. Üç zamanlı bütün basit ölçü sayılarını yazarak açıklayın.
14. Hangi ölçü sayıları eşit bölümlü ve düzenlidir?
15. Hangi ölçü sayıları farklı bölümlü ve düzensizdir?
16. Ölçü nedir?
17. Metrum, ölçü sayısı ve ölçü arasındaki farklar nelerdir?
18. Hızlı tempolu halk türküleri ve dansların zamanları nasıl sayılır?
19. Hangi ölçü sayıları 'değişken' veya 'değişen'dir?
20. Eksik ölçü (Auftakt) nedir?
21. Metrik zamanların bölünmesi sonucu ne gibi metrik değişimler meydana gelir?
22. Senkop nedir?
23. Simetrik senkop nedir?
24. Asimetrik senkop nedir?
25. Genişletilmiş senkop nedir?
26. Zincirleme senkop nedir?

Ödevler:

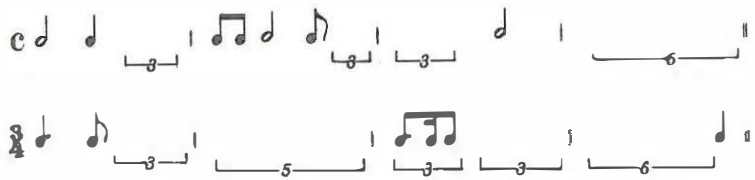
1. Ölçü çizgilerini koyunuz.

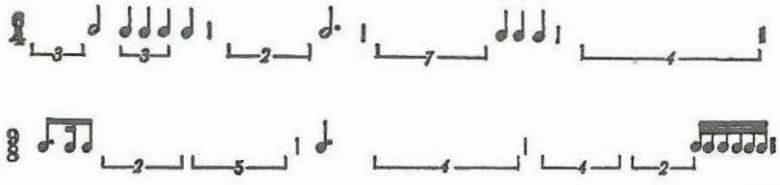

2. Eksik olan ölçüleri suslarla doldurunuz.
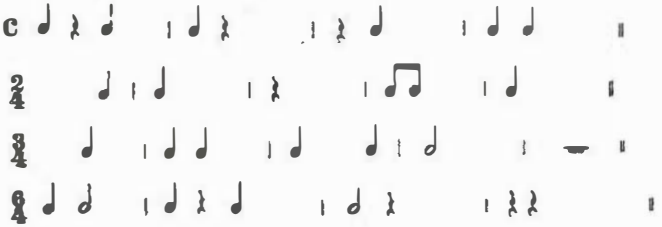

3. Aşağıdaki eksik ölçüleri şekilde gösterilen düzensiz bölünme işaretlerine uygun olarak nota değerleriyle doldurunuz.

4. Aşağıdaki eksik ölçüleri,
   a. dörtlük nota değerleriyle doldurun,
   b. dörtlük sus değerleriyle doldurun.

5. Aşağıdaki müzik bölümlerinin ölçü sayılarını belirleyin.
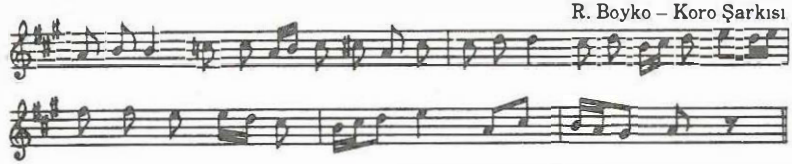
B. Bartok – Koro Şarkısı

E. Tamberg – Vatan Toprağı
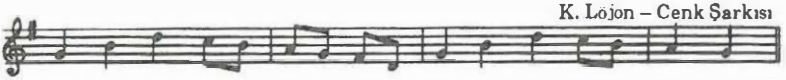

R. Boyko – Koro Şarkısı

F. Poulenc – Koro Şarkısı
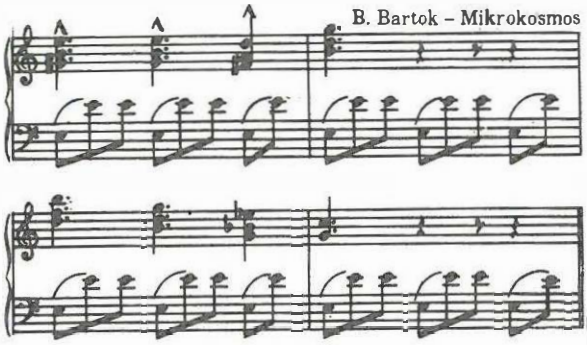

K. Lojon – Cenk Şarkısı
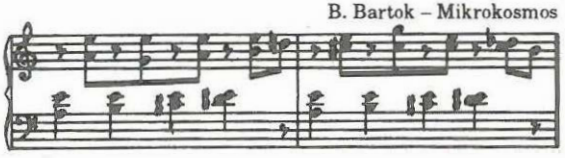

İ. Stravinski – Üç Bölümlü Senfoni
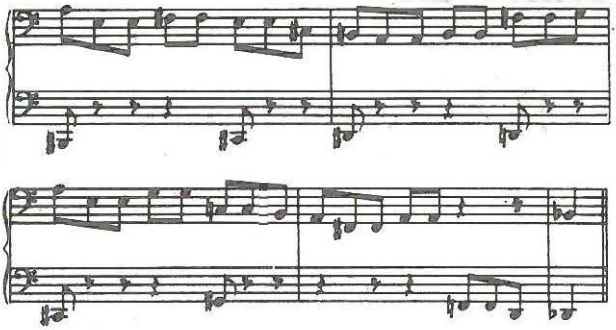

B. Bartok – Mikrokosmos
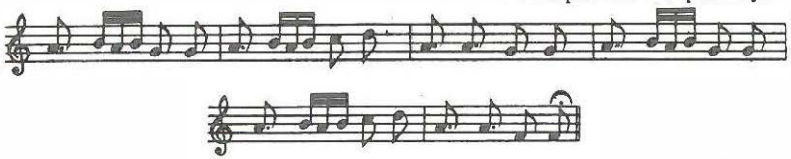

B. Bartok – Mikrokosmos

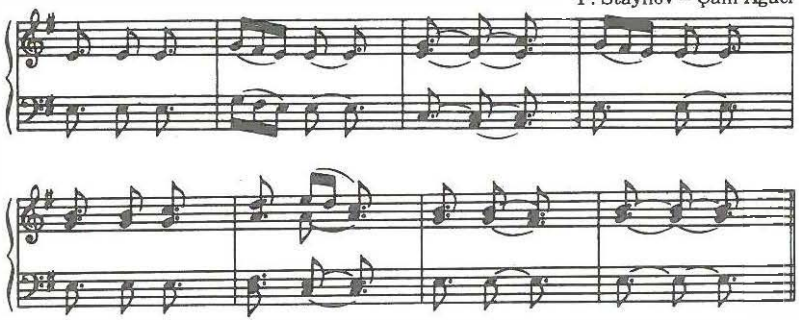
B. Bartok – Mikrokosmos

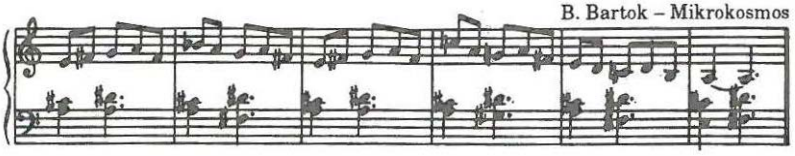
L. Pipkov – Atlar Şahlanıyor

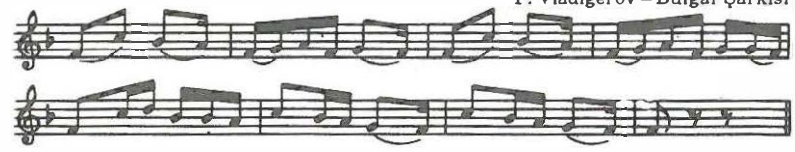
P. Staynov – Çam Ağacı

B. Bartok – Mikrokosmos

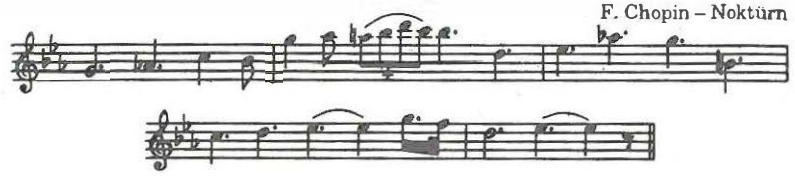

P. Vladigerov – Bulgar Şarkısı

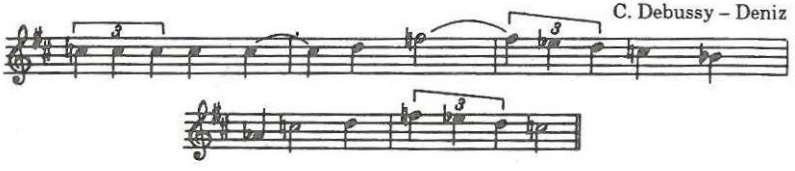

6. Aşağıdaki müzik bölümlerinin ölçü sayılarını tespit edip düzensiz bölünmüş nota değerlerini gösterin.

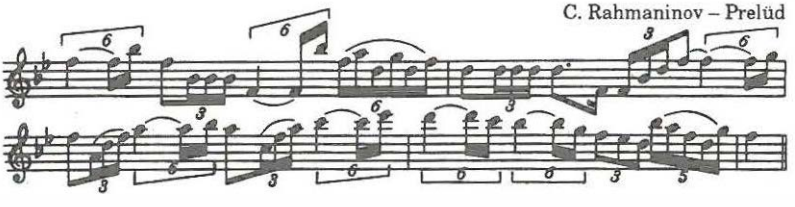
F. Chopin – Noktürn

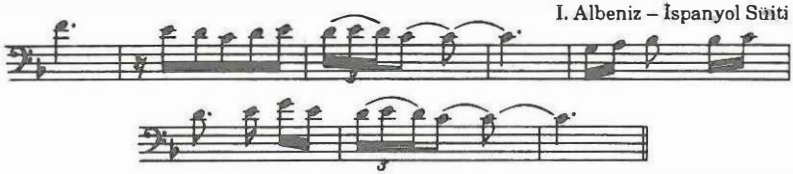
C. Debussy – Deniz

C. Rahmaninov – Prelüd

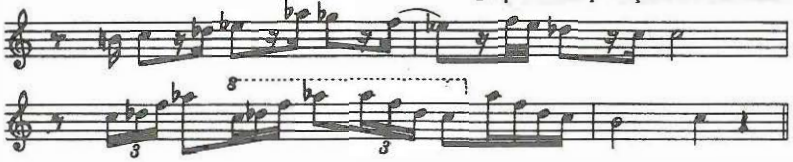
I. Albeniz – İspanyol Süiti

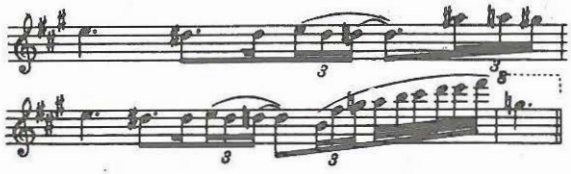
H. Berlioz – Harold İtalya'da

D. Şostakoviç – Üç Fantastik Dans

I. Stravinski – Ateş Kuşu

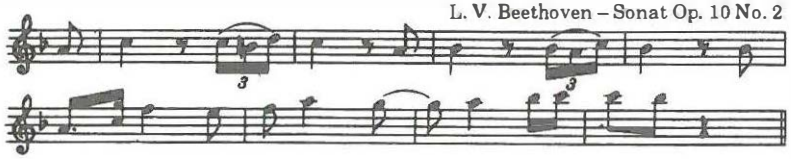

7. Aşağıdaki müzik bölümlerinin ölçü sayılarını ve içlerindeki senkopların çeşitlerini tespit edin.

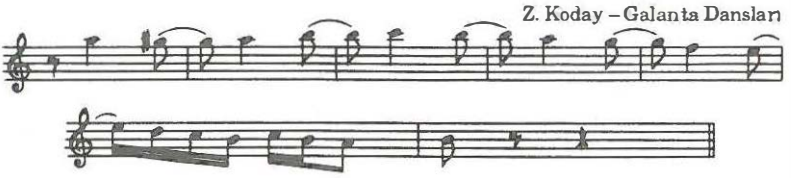
Macar Halk Şarkısı

L. V. Beethoven – Sonat Op. 10 No. 2

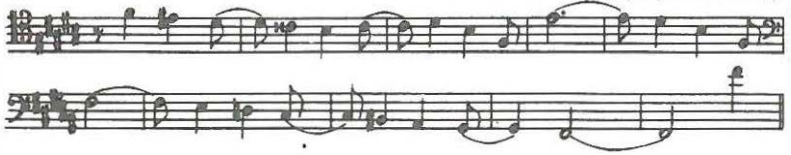
Z. Koday – Galanta Dansları

V. Chebalin – Romans

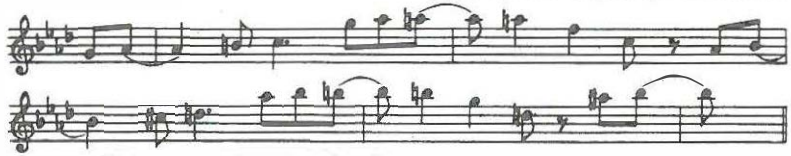
B. Britton – Purcell'den bir tema üzerine Varyasyonlar ve Füg
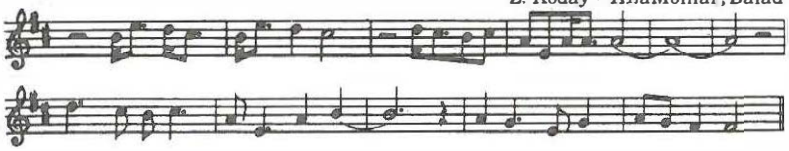

G. Zlatev-Çerkin – Sevdana

A. Skriyabin – Piyano için Sonat No. 1

Z. Koday – AnaMolnar, Balad

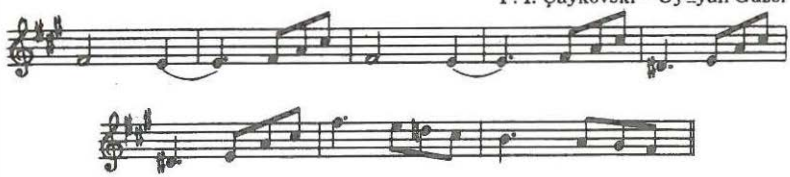
A. Honegger – Saraband

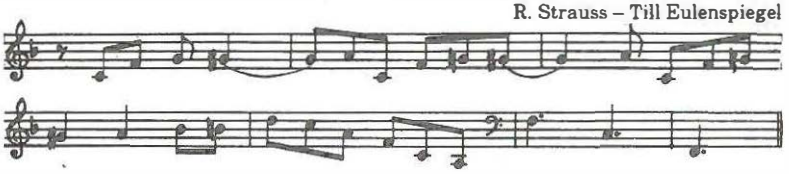
C. Debussy – 6 Antik Parça

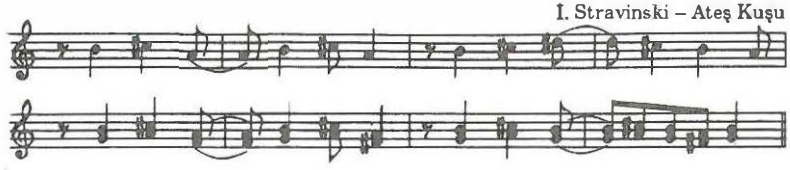
P. I. Çaykovski – Uyuyan Güzel

R. Strauss – Till Eulenspiegel
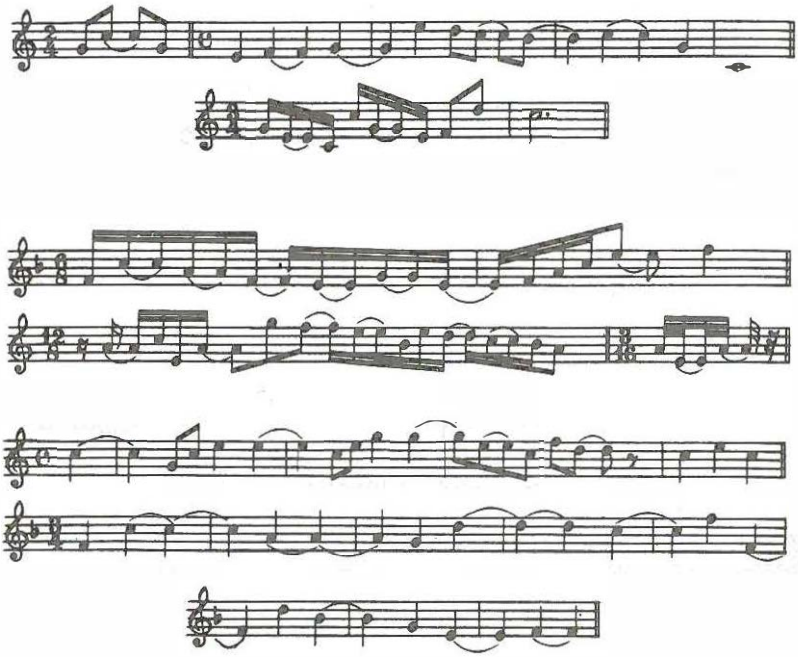

I. Stravinski – Ateş Kuşu

J. S. Bach – Envansiyon

8. Aşağıdaki senkopları mümkün olan yerlerde legatura kullanmadan yazın.

Aralıklar (Interval)

İki sesin yükseklikleri arasındaki orantıya aralık denir. İki tür aralık vardır.

a. Art arda tınlayan iki ses: Melodik aralık,

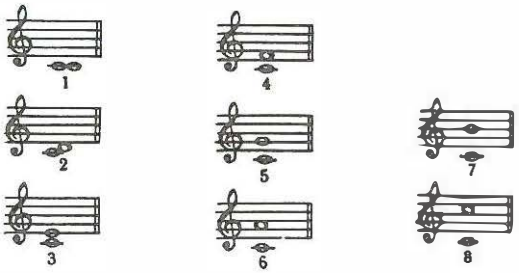

b. Aynı anda tınlayan iki ses: Armonik aralık.

Çıkıcı melodik ve tüm armonik aralıklardaki alt (pes) sese temel ses denir. İnici melodik aralıklardaki üst (tiz) sese temel ses denir. İçerdikleri derece sayılarına göre aralıklar şöyle adlandırılır:

birli	prima	1 dereceden oluşur
ikili	sekunda	2 dereceden oluşur
üçlü	tertsia	3 dereceden oluşur
dörtlü	kvarta	4 dereceden oluşur
beşli	kvinta	5 dereceden oluşur
altılı	seksta	6 dereceden oluşur
yedili	septima	7 dereceden oluşur
sekizli	oktava	8 dereceden oluşur

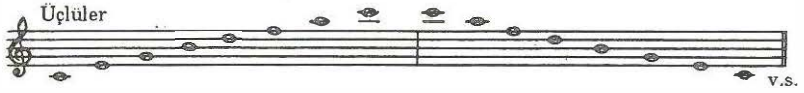
Genelde aralıklar, içerdikleri derece sayısına eşit olan rakamlarla belirlenirler. Böylece birli 1 rakamıyla, ikili 2 ile, üçlü 3 ile vs. gösterilebilir. Yukarıdaki nota örneklerinde, Do sesi temel ses olarak kabul edilerek birliden sekizliye kadar bütün aralıkları gösterilmiştir. Aynı yolla çeşitli aralıkları kurarken bütün sesler temel ses olabileceği gibi, her sesin üzerine de istenen her aralık kurulabilir.

Ödevler:

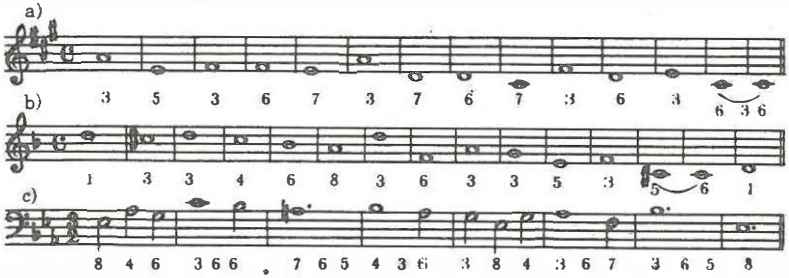
1. Aşağıdaki aralıkları, verilmiş seslerin üzerine kurunuz.

La üzerine	dörtlü / kvarta	çıkıcı
Mi üzerine	beşli / kvinta	inici
Si üzerine	beşli / kvinta	çıkıcı
La üzerine	beşli / kvinta	inici
Re üzerine	altılı / seksta	inici
Fa üzerine	altılı / seksta	çıkıcı
Sol üzerine	yedili / septima	inici
Do üzerine	yedili / septima	çıkıcı

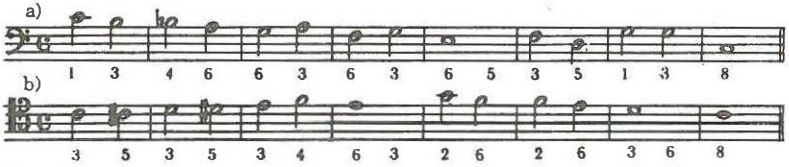
2. Üçlü, dörtlü ve beşli aralıkları, ses sırasının bütün esas sesleri üzerine inici ve çıkıcı olarak, aşağıdaki örnekte olduğu gibi yazmaya çalışınız.
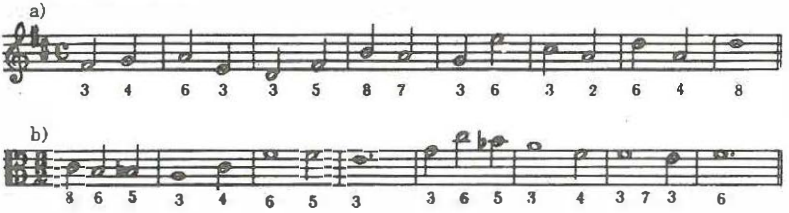

3. Aşağıdaki örnekte görülen notaların üzerine altlarındaki aralıklara göre armonik aralıklar kurun.

4. Aşağıdaki örnekte görülen ezgilerin notalarının altındaki rakamlara bakarak bu ezgilere başka bir dizek üzerinde Sol anahtarında üst ezgi yazın.

5. Aşağıdaki örnekte görülen ezgilerin altındaki rakamlara bakarak başka bir dizek üzerinde ve Fa anahtarında alt ezgi yazın.

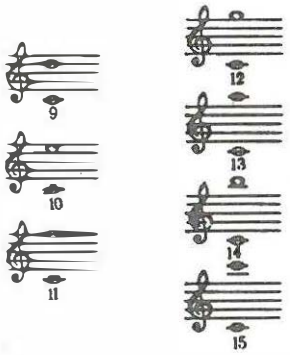
6. Aşağıdaki aralıkları belirleyin.

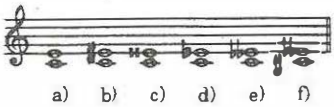
7. Do, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si sesleri üzerine aşağı ve yukarı bütün basit aralıkları kurun.

Birliden sekizliye kadar olan aralıklara basit aralıklar denir. Sekizliden büyük olan aralıklara ise karma veya bileşik aralıklar denir:

dokuzlu	nona	9 dereceden oluşur
onlu	detsima	10 dereceden oluşur
onbirli	undetsima	11 dereceden oluşur
onikili	duodetsima	12 dereceden oluşur
onüçlü	tertsdetsima	13 dereceden oluşur
ondörtlü	kvartdetsima	14 dereceden oluşur
onbeşli	kvintdetsima	15 dereceden oluşur

Aralıkların içerdiği derece sayısı onların niceliğini gösterir. Aralıkların nitelik unsurları da vardır. Aşağıdaki örnekte aynı nicelik unsurlarını taşıyan (3'er derece içerip üçlü olan) birkaç aralık gösterilmiştir.

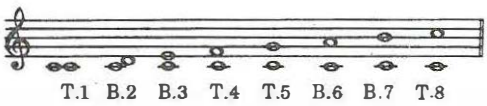

Fakat içerdikleri perde sayısına bakılırsa altı üçlünün de birbirinden farklı olduğu görülmektedir. (a) örneğinde 2 tam

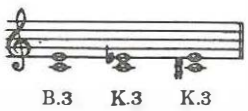
perde, (b) örneğinde 2 tam 1/2 perde vs. Böylece aynı sayıda sesler içeren aralığın farklı perde kapsamı olabileceği anlaşılmaktadır. Aralıkların perde kapsamı, onların nitelik unsurlarını gösterir.

Nitelik açısından (yani tam ve yarım perde sayısına göre) tam, büyük, küçük, artık, eksik, çift artık ve çift eksik aralıklar vardır. Birli, dörtlü, beşli ve sekizli aralıklar sadece tam, artık, eksik, çift ayrık ve çift eksik olabilirler ama hiçbir zaman büyük veya küçük olamazlar. Diğer aralıklar -ikili, üçlü, altılı ve yedili- ise sadece büyük, küçük, artık, eksik, çift artık ve çift eksik olabilirler ama hiçbir zaman tam olamazlar. Aşağıda tam ve büyük aralıkların perde kapsamı gösterilmiştir.

tam birli	tam prima	0 perde
büyük ikili	büyük sekunda	1 tam perde
büyük üçlü	büyük tertsia	2 tam perde
tam dörtlü	tam kvarta	2 tam 1 yarım perde
tam beşli	tam kvinta	3 tam 1 yarım perde
büyük altılı	büyük seksta	4 tam 1 yarım perde
büyük yedili	büyük septima	5 tam 1 yarım perde
tam sekizli	tam oktava	6 tam veya 12 yarım perde

Küçük aralıkların perde kapsamı, büyük aralıklarınkinden yarım perde daha az olduğuna göre, büyük aralığı kromatik yarım perde eksilterek (daraltarak/pesleştirerek) küçük aralık oluşturulur. Konuyla ilgili örneklerde T harfi tam, B harfi büyük, K harfi küçük anlamına gelir.

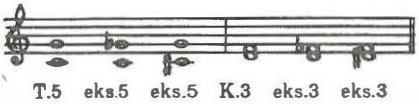

Perde kapsamının küçültülmesi iki yolla olur.
a. Aralığın üst sesinin yarım perde pesleştirilmesiyle,
b. Aralığın alt sesinin yarım perde tizleştirilmesiyle.

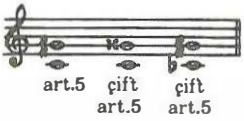
Artık aralıkların perde kapsamı tam ve büyük olanlardan yarım perde daha fazla olduğunu göre, tam ve büyük aralıklara kromatik yarım perde ekleyerek (genişleterek) artık aralık oluşturulur.

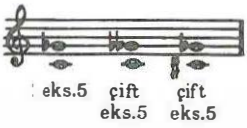
Eksik aralıkların perde kapsamı, tam ve küçük olanlardan yarım perde daha az olduğuna göre, tam ve küçük aralıkları kromatik yarım perde eksilterek (daraltarak) eksik aralık oluşturulur.
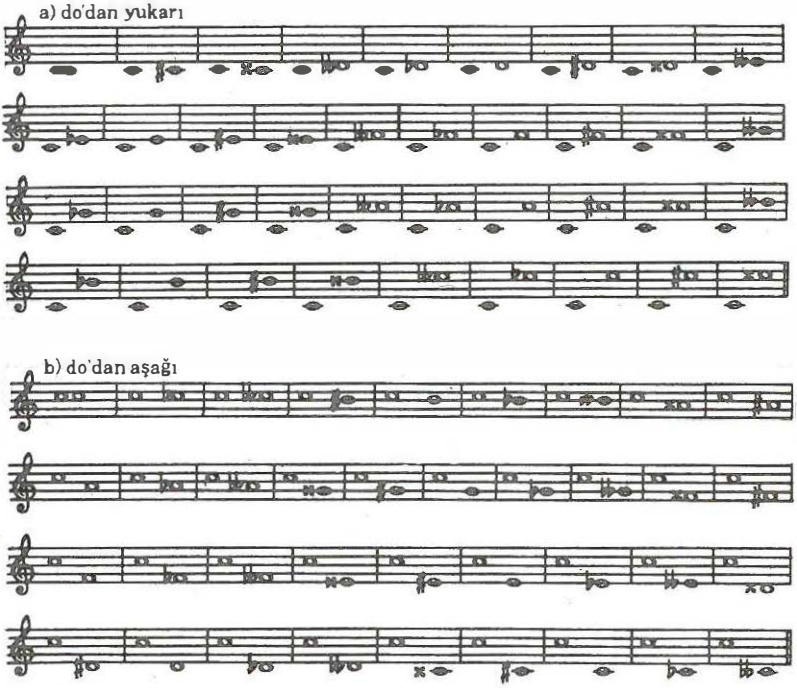

Çift artık aralıkların perde kapsamı artık aralıklarınkinden yarım perde daha fazladır.

Çift eksik aralıkların perde kapsamı, eksik aralıkların perde kapsamından yarım perde daha azdır.

Aşağıdaki bütün aralıklar Do sesi temel alınarak inici ve çıkıcı olarak kurulmuştur. Fakat eksik ve çift eksik birli ile çift eksik ikili aralıklar hariç tutulmuştur. (Neden?)

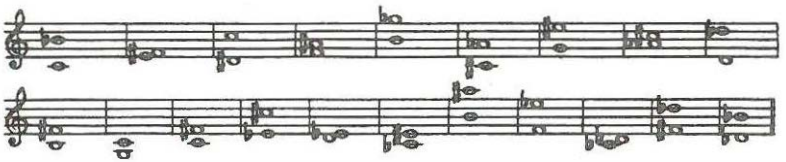

Ödevler:

1. Aşağıdaki aralıkları La♭, Re, Fa♯ ve Si seslerinin üzerine çıkıcı ve inici olarak kurun (T: tam, K: küçük, B: büyük, +: artık, –: eksik).

K3'üler	B6'lılar	B7'liler
B2'liler	T4'üler	B3'üler
–5'liler	T5'liler	K6'lılar
+4'üler	K7'liler	

2. Aşağıdaki aralıkları kurun.
   a. B2, T4, K7, –5, B3, K2 aralıklarını Mi♭ üzerine çıkıcı, Si üzerine çıkıcı, Sol♯ üzerine çıkıcı.
   b. K6, T5, +4, B6, K3 aralıklarını Fa♭ ve Re♭ seslerinin altına inici.
3. Aşağıdaki aralıkları belirleyin.

4. Aşağıdaki aralıkları kurun.
   a. Çıkıcı artık ikili; Do♭, Sol♯, Mi♭♭, La× sesleri üzerine;
      Çıkıcı eksik altılı; Fa♯, La×, Re♭♭ sesleri üzerine;
      Çıkıcı eksik yedili; Re♯, Si, Sol× sesleri üzerine;
      Çıkıcı artık üçlülerle; Mi, Sol♭♭, Do♯ sesleri üzerine.
   b. İnici artık altılı; Sol, Mi♯, Si♯ sesleri üzerine;
      İnici eksik üçlü; Do♭♭, Fa♭, La sesleri üzerine;
      İnici artık yedili; Sol♭, Si♭, Re sesleri üzerine;
      İnici artık beşli; Mi♭, Do×, La♯ sesleri üzerine;
      İnici eksik dörtlü; Sol♭♭, Fa♭, Do sesleri üzerine.
5. Do, Re, Mi, Fa, Sol, La ve Si sesleri üzerine çıkıcı ve inici olarak aşağıdaki verilmiş ses kapasitelerine eşit olan aralıklar kurun:
   Tam perde, 3 tam perde, 2 tam 1 yarım perde, yarım perde, 5 tam perde, 1 tam 1 yarım perde, 6 tam perde, 5 tam perde, 3 tam 1 yarım perde, 4 tam 1 yarım perde.
6. Re ve Si♭ üzerine;
   a. Artık ikiliden yarım perde daha geniş olan bir aralık kurun.
   b. B7'liden 1 tam 1 yarım perde daha dar olan bir altılı kurun,
   c. –5'liden yarım perde daha geniş olan bir aralık kurun,
   d. Artık oktavdan 2 tam perde daha dar olan bir yedili kurun.

e. Eksik üçlüden yarım perde daha geniş olan bir ikili kurun.

f. Eksik yediliden 2 tam perde daha dar olan bir beşli kurun.

g. Artık altılıdan yarım perde daha geniş olan bir oktav kurun.

7. Aşağıda verilmiş olan küçük aralıkları büyük, artık ve eksik aralıklara dönüştürün. Mümkün olan yerlerde aralık değişimini şu şekilde yapın:
   a. Üst sesi değiştirerek,
   b. Temel sesi değiştirerek,
   c. Hem temel sesi hem de üst sesi değiştirerek.

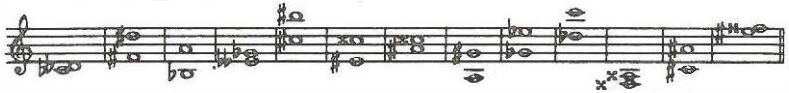
8. Aşağıdaki eksik aralıkları küçük, büyük ve artık aralıklara dönüştürün.

9. Aşağıdaki tam aralıkları eksik ve artık aralıklara dönüştürün.

10. Aşağıdaki büyük aralıkları küçük, eksik ve artık aralıklara dönüştürün.

11. Aşağıdaki artık aralıkları tam ve eksik aralıklara dönüştürün.

Bileşik aralıklar basit aralıkların bir tam sekizli aralık ilave edilerek genişletilmiş durumları olarak incelenebilir:

dokuzlu (nona) ..... sekunda + tam oktav,
onlu (detsima)..... tertsia + tam oktav,
on birli (undetsima) ..... kvarta + tam oktav,
on ikili (duodetsima) ..... kvinta + tam oktav.

Bileşik aralıkların nitelik unsurları, onların temelinde olan basit aralıkların nitelik unsurlarına eşittir. Dolayısıyla dokuzluların ikililerle, onluların üçlülerle, onbirlilerin dörtlülerle, onikililerin beşlilerle, onüçlülerin altılılarla, ondörtlülerin yedililerle ve onbeşlilerin sekizlilerle aynı nitelik karakterini taşıdıkları sonucuna varılır.

Aynı şekilde iki veya daha çok sekizli ile genişletilmiş basit aralıklardan oluşan bileşik aralıklar, basitlerle aynı nitelik unsurlarını taşımaktadır.
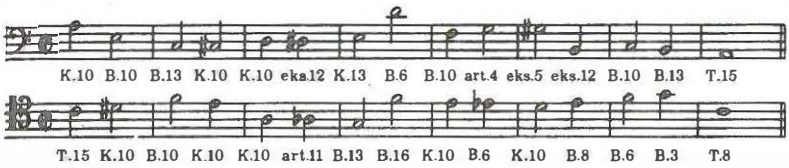
Ödevler:

1. Si♭, Re, Sol♯, Mi♭, Fa sesleri üzerine çıkıcı ve inici olarak aşağıda verilmiş olan aralıkları kurun.
   B10'lular, K9'lular, T11'liler, K14'lüler, Tam 12'liler, K13'lüler, B14'lüler, B9'lular, K10'lular, B13'lüler.
2. Aşağıda yazılmış olan aralıkları La, Mi, Do♯ sesleri üzerine çıkıcı ya da inici olarak kurun.
   –12'liler, +10'lular, –13'lüler, +9'lular, –14'lüler, –9'lular, –10'lular, +12'liler.
3. Aşağıdaki aralıkların nicelik ve nitelik unsurlarını tespit edin.
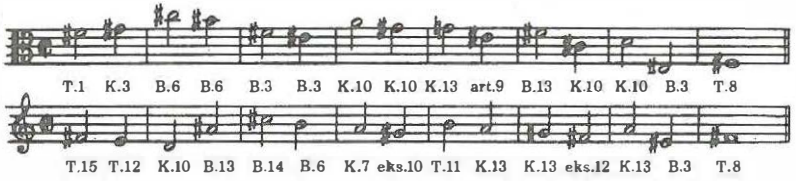

4. Aşağıdaki dizeklerde yazılmış olan seslerin üzerine seslerin altlarında belirtilen ve istenen aralıkları kurun. Aralıkların ikinci seslerini başka bir dizeğe ve başka bir anahtarla yazın.

a. Çıkıcı olarak yazılması istenen aralıklar Sol (keman) anahtarıyla,
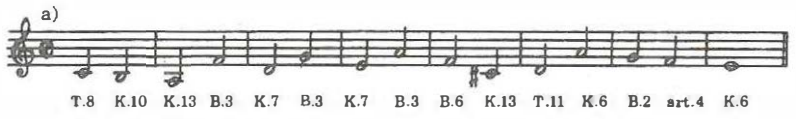

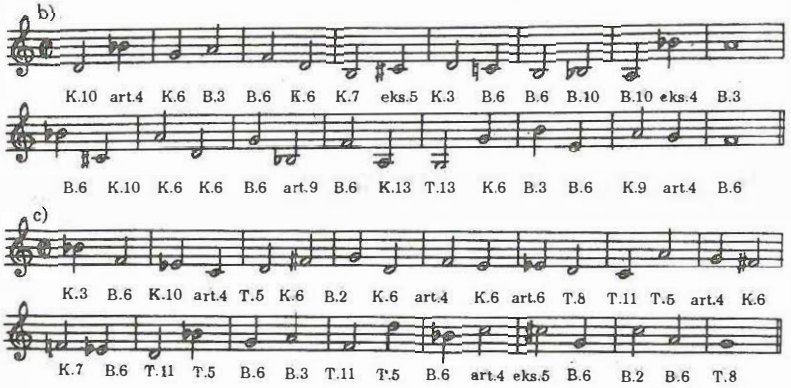
b. İnici olarak yazılması istenen aralıklar bas ve tenor anahtarlarıyla.
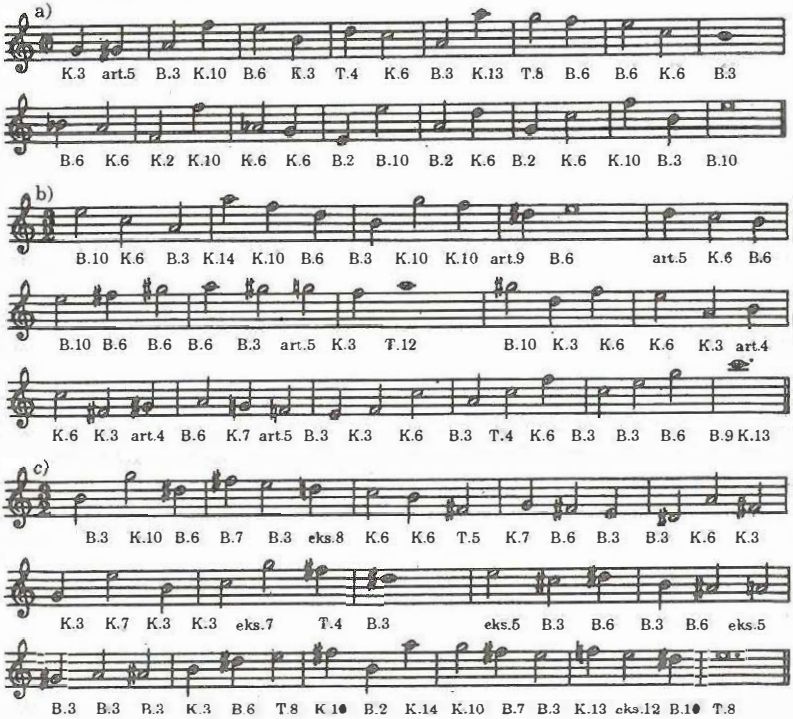

5. Aşağıdaki aralıkları verilen sesler üzerine kurun.

a. Çıkıcı olarak,

b. Inici olarak.

Aralıkların Çevrimi

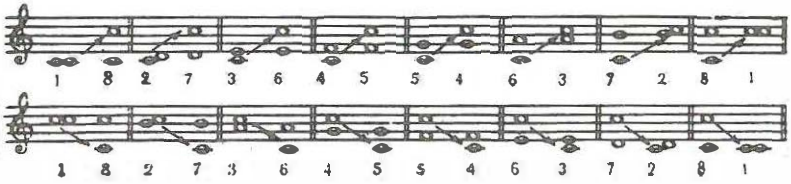
Bir aralığın alt sesini üst, üst sesini de alt ses yapan değişime çevrim denir. Çevrim, aralığın alt sesinin çıkıcı olarak belirli bir aralığa veya inici olarak belirli bir aralığa (sekizli, dokuzlu, onlu veya onbirli) taşınmasıyla olur.

Basit aralıkların[16] tam oktav çevrimi, alt sesin üst ses olacak şekilde tam 8'li yukarı taşınmasıyla ya da üst sesin alt ses olacak şekilde tam 8'li aşağıya taşınmasıyla olur. Bu çevrimle temel aralık hem nicelik, hem de nitelik bakımından değişir.

Basit aralıkların bir tam oktava çevrilmeleri sonucu ortaya çıkan nicelik değişiklikleri aşağıda gösterilmiştir.

Çevrime uğrayan temel aralığın derece sayısıyla çevrim sonucu oluşan aralığın derece sayısının toplamı her zaman 9'a eşittir:

birli çevrilerek ..... sekizliye dönüşür ..... 1 + 8 = 9
ikili çevrilerek ..... yediliye dönüşür ..... 2 + 7 = 9
üçlü çevrilerek ..... altılıya dönüşür ..... 3 + 6 = 9
dörtlü çevrilerek ..... beşliye dönüşür ..... 4 + 5 = 9
beşli çevrilerek ..... dörtlüye dönüşür ..... 5 + 4 = 9
altılı çevrilerek ..... üçlüye dönüşür ..... 6 + 3 = 9
yedili çevrilerek ..... ikiliye dönüşür ..... 7 + 2 = 9
sekizli çevrilerek ..... birliye dönüşür ..... 8 + 1 = 9

16 Bir tam oktavdan geniş olmayan aralıklar söz konusudur. Artık oktavın veya oktavdan büyük aralıkların çevriminde alt sesin üste, üst sesin alta geçmesi mümkün olamayacağı için bu durumda gerçek bir çevrimden bahsedilemez.

Basit aralıkların bir tam oktava çevrimleri sonucunda ortaya çıkan nitelik değişiklikleri ise aşağıdaki gibidir:

1. Çevrim sonucunda büyük aralıklar küçük aralıklara, küçük aralıklar ise büyük aralıklara dönüşür.

2. Artık aralıklar eksik aralıklara, eksik aralıklar artık aralıklara dönüşür.

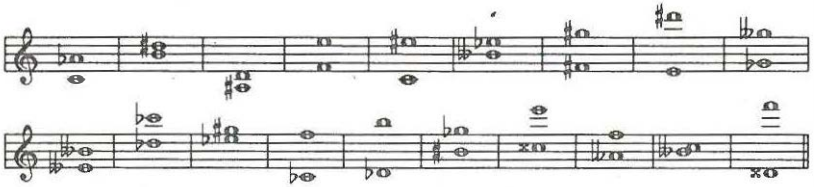
3. Çift artık aralıklar çift eksik aralıklara, çift eksik aralıklar çift artık aralıklara dönüşür.

4. Tam aralıklar çevrim sonucunda nitelik bakımından değişmezler ve tam kalırlar. Bileşik aralıkların çevrimi aralığın seslerinden birinin iki veya daha fazla 8'li –alt ses yukarı doğru, üst ses aşağı doğru veya seslerin ikisi de aynı anda zıt yönlere doğru– taşınmasıyla olur.

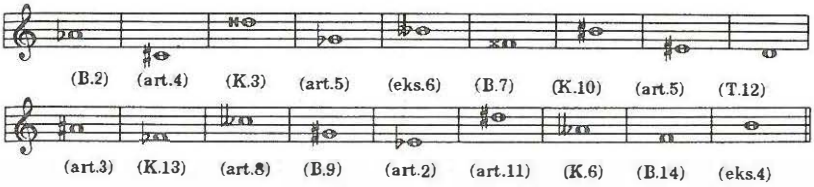

Ödevler:

1. Aşağıda verilmiş olan aralıkların çevrimlerini yaparak elde edilen yeni aralıkların nicelik ve nitelik unsurlarını tespit ediniz.

2. Aşağıda verilmiş olan seslerin üzerine altlarındaki rakamla gösterilmiş aralıkların çevriminden sonra ortaya çıkacak yeni aralıkları kurunuz.

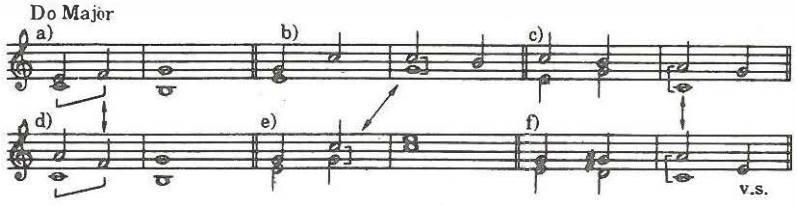

(1. Ödevin çözümü: B2'li, K7'liye çevrilir ve La♭ üzerine K7'liyi tamamlayarak ses Sol♭ olur.)

Armonik Aralıkların Karakteri

Bir aralığı oluşturan iki sesin aynı anda tınlamasında uyum, sesler arası denge, bütünlük ve sabitlik izlenimi alınabilir. Bu durumda, bu armonik aralığa uyuşumlu (konsonant) denir. Eğer bu iki ses insana uyumsuzluk, dengesizlik, bütünsüzlük ve hareketlilik izlenimi veriyorsa buna uyuşumsuz (disonant) aralık denir.

Mod dışında (mod konusuna bakın) göz önünde bulundurulduklarında tam birli, tam dörtlü, tam beşli ve tam sekizli uyuşumlu olarak algılanıp *mükemmel konsonant* adını alırlar. B3, K3 ve B6, K6'lı aralıklar *mükemmel olmayan konsonant*'lardır. Geriye kalan ikili, yedili, eksik ve artık, çift eksik ve çift artık aralıklar, disonant aralıklardır. Mod içerisinde, o anda herhangi bir uyuşumlu (Majör veya minör) üçsesli (üçbeş akoru) kapsamında olan aralıklar uyuşumlu olarak algılanır (üçsesli akorlar konusuna bakın).

Örnek a) Do-Fa aralığı disonanttır, çünkü Do-Mi-Sol üçseslisinde Fa yabancı ses durumundadır.

Örnek b) Aynı dörtlü konsonanttır, çünkü Fa-La-Do üçseslisinin kapsamındadır veya akorun kurucu seslerinden biridir.

Örnek c) Sol-Do dörtlüsü disonanttır, çünkü Sol-Si-Re üçseslisinde Do yabancı ses durumundadır.

Örnek d) Aynı dörtlü konsonanttır, çünkü Do-Mi-Sol üçseslisinin kapsamındadır veya bir parçasıdır.

Örnek e) Do-La altılısı disonanttır, çünkü Do-Mi-Sol üçseslisinde La yabancı ses durumundadır.

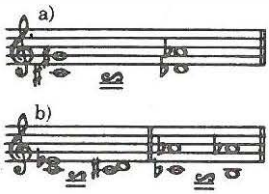
Örnek f) Aynı altılı konsonanttır, çünkü La-Do-Mi üçseslisinin kapsamındadır veya akorun bir parçasıdır.

Anarmonik Aralıklar
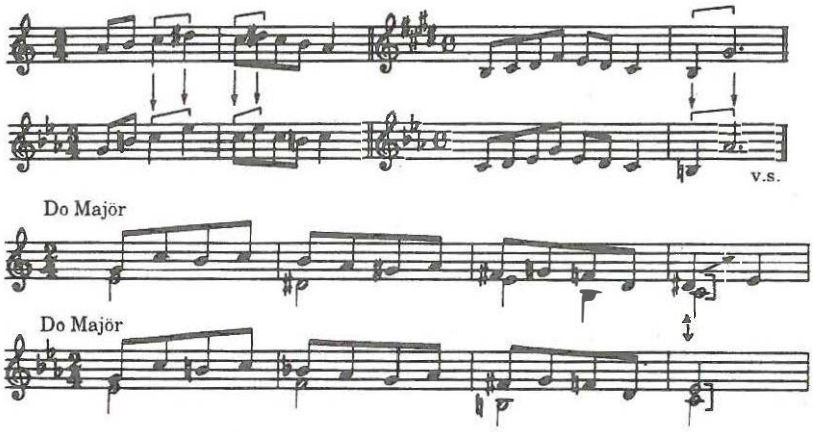
Farklı şekilde yazılıp aynı perde sayısına sahip olan ve tampere edilmiş sistemde –mod dışında– aynı tınlayan aralıklara Anarmonik aralıklar denir. İki çeşidi vardır:

a. Seslerin anarmonik değişimi sonucunda niceliği ve niteliği değişmeyen aralıklar,

b. Seslerin anarmonik değişimi sonucunda niceliği ve niteliği değişen aralıklar.

(a)'ya göre, seslerin anarmonik değişimi sonucunda tam beşli aralık, yine tam beşli aralığa dönüşür. (b)'ye göre ise, K3'lü +2'liye, B6'lı ise –7'liye dönüşmüştür. ≅ işareti anarmonik eşitliği göstermektedir. (b)'deki aralıklar mod dışında tınladıklarında eşit algılansalar bile bunlar mod içerisinde tınladıklarında farklı algılanırlar:

Yukarıdaki örneklerdeki anarmonik aralıkların farklı algılanmaları, farklı yazılmalarına neden olmuştur.

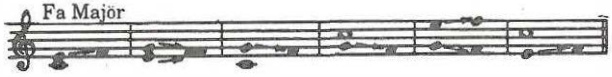
Durağan ve Çözümsel Konsonant Aralıklar

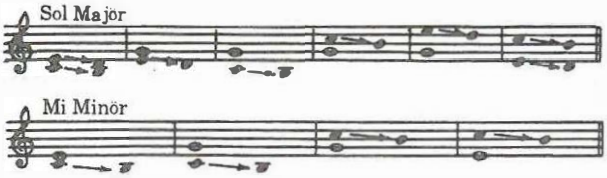
Seslerin anarmonik değişmesi sonucu niceliği ve niteliği değişmeyen anarmonik aralıklar da mod içerisinde farklı algılanırlar. Bu farklı algılanma aralıkları oluşturan seslerin mod içerisindeki görevine bağlıdır. Bu anlamda iki çeşit konsonant aralık vardır:

a. Durağan uyuşumlu aralıklar: Aralığı oluşturan iki sesin de mod içerisinde durağan olması:

b. Çözümsel uyuşumlu aralıklar: Aralığı oluşturan seslerin birisi ya da ikisi de mod içerisinde çözülme eğiliminde ise:

Tam notayla yazılmış sesler durağandır. İçi dolu notalarla yazılmış sesler ise çözümsel seslerdir. Ok işaretleri çözümsel seslerin ınod içerisindeki doğal yönelişlerini, ağırlıklarını, çözülmek istedikleri yerleri ya da eğilimlerini gösterir.

Diyatonik ve Kromatik Aralıklar

Diyatonik modların (doğal Majör, doğal minör, eski modlar) sesleri arasında oluşan aralıklara diyatonik aralıklar denir.

Buna göre, T1'li, T4'lü, T5'li ve T8'li;
B2, K2, B3, K3, B6, K6, B7, K7;
+4'lü ve –5'li aralıkları diyatoniktir.

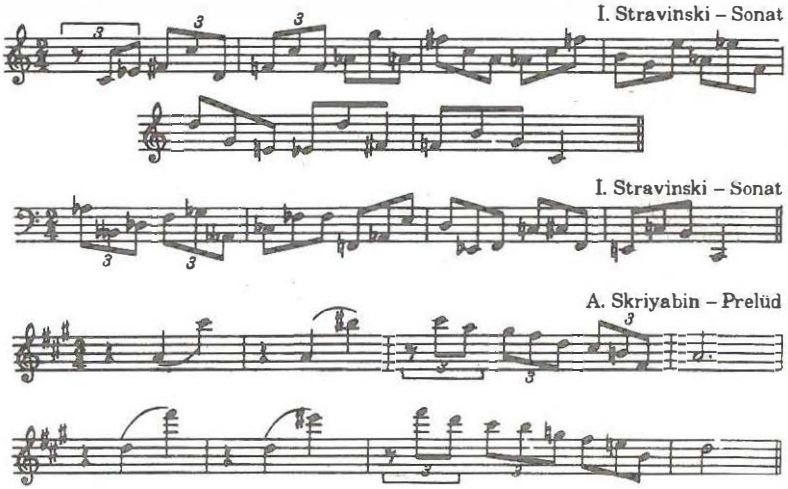
Sonuç olarak, +4'lü *hariç* bütün artıklar, –5'li *hariç* bütün eksikler, bütün çift artık ve çift eksikler kromatik aralıklardır.

Sorular ve Ödevler:

1. Aralık nedir?
2. Armonik aralık ve melodik aralık nedir?
3. Aralıkların nicelik unsuru neye bağlıdır?
4. Hangi aralıklar basittir?
5. Hangi aralık üçlü, beşli, yedilidir?
6. Hangi aralıklar bileşik aralıktır?
7. Aralıkların nitelik unsuru neye bağlıdır?
8. Nitelik bakımından kaç türlü aralık vardır?
9. Hangi aralıklar tamdır?
10. Hangi aralıklar büyüktür?
11. Hangi aralıklar küçüktür?

12. Artık aralıklar nasıl oluşur?
13. Eksik aralıklar nasıl oluşur?
14. Çift artık aralıklar nasıl oluşur?
15. Çift eksik aralıklar nasıl oluşur?
16. Aralıkların çevrimi nedir?
17. Basit aralıkların bir tam 8'li çevriminde nicelik bakımından ne gibi değişiklikler ortaya çıkar?
18. Basit aralıkların bir tam 8'li çevriminde nitelik bakımından ne gibi değişiklikler ortaya çıkar?
19. Hangi aralıklara uyuşumlu (konsonant) nedir?
20. Hangi aralıklara uyuşumsuz (disonant) nedir?
21. Mükemmel uyuşumlu nedir?
22. Mükemmel olmayan uyuşumlu nedir?
23. Hangi aralıklar anarmoniktir ve kaç çeşit anarmonik aralık vardır?
24. Durağan ve çözümsel uyuşumlu aralıklar hangileridir?
25. Hangi aralıklar diyatoniktir?
26. Hangi aralıklar kromatiktir?

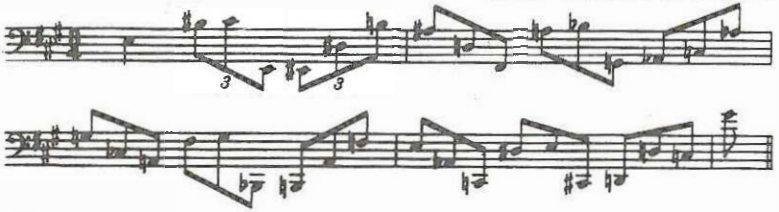
27. Aşağıdaki örneklerde, her iki komşu sesin arasındaki aralığın nicelik ve nitelik unsurunu belirleyin.

J. S. Bach – İki Keman için Konçerto

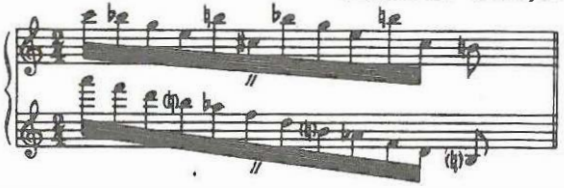

A. Skriyabin – Sonat No. 3, IV. Bölüm

28. Aşağıdaki örneklerde, alt ve üst ses arasında oluşan aralıkların nicelik ve nitelik unsurunu belirleyin.
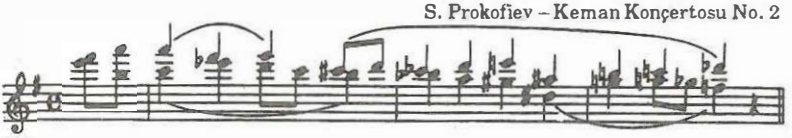
I. Stravinski – Petruşka
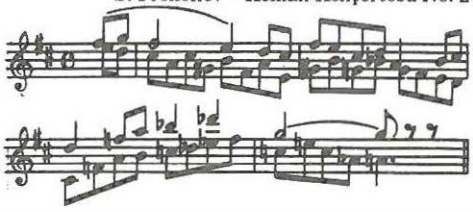

S. Prokofiev – Keman Konçertosu No. 2

S. Prokofiev – Keman Konçertosu No. 2

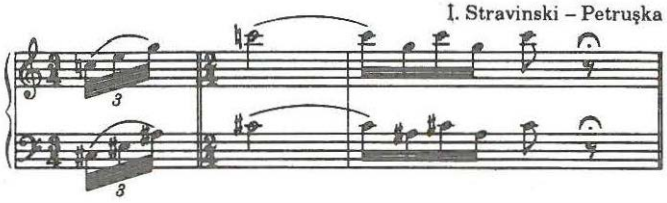
S. Prokofiev – Keman Konçertosu No. 2

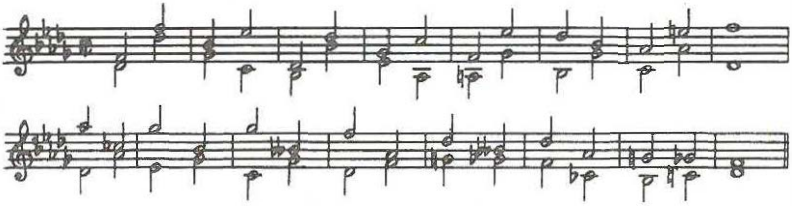
S. Prokofiev – Keman Konçertosu No.2

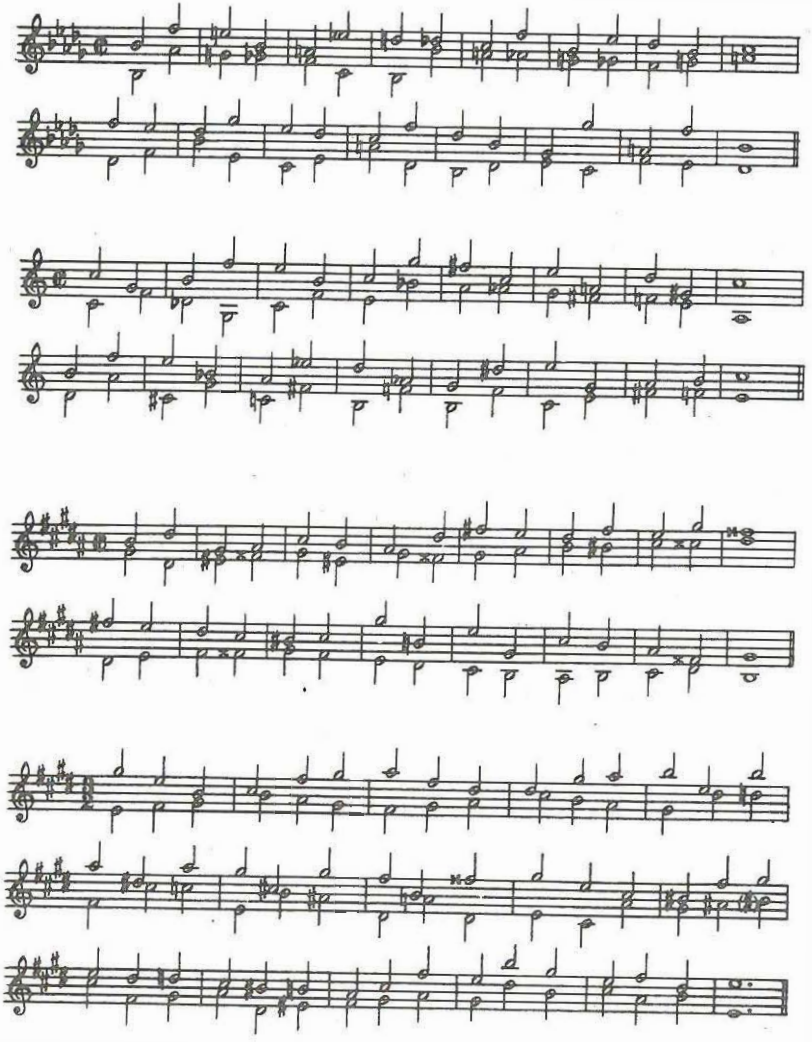

I. Stravinski – Petruşka

29. Aşağıdaki iki partili örnekleri piyanoda çalın, alt ve üst seslerin arasındaki aralıkların nicelik ve nitelik unsurlarını, ayrıca da bu aralıkların uyuşumlu veya uyuşumsuz olup olmadığını belirtin.

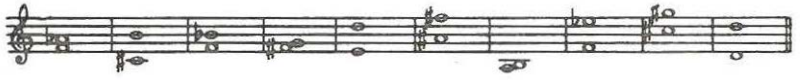

30. Aşağıdaki aralıkları verilen sesler üzerine kurun.
    a. Mi üzerine +5'liye anarmonik olan altılı,
    b. La♭ üzerine +2'liye anarmonik olan beşli,
    c. Do♭ üzerine –6'lıya anarmonik olan beşli,
    d. Fa♯ üzerine –8'liye anarmonik olan yedili,
    e. Re♭♭ üzerine ++3'lüye anarmonik olan dörtlü,
    f. Si♯ üzerine –3'lüye anarmonik olan ikili,
    g. Sol üzerine – –7'liye anarmonik olan altılı,
    h. Mi♯ üzerine –6'lıya anarmonik olan dörtlü.

31. Aşağıdaki aralıkların aynı nicelikte ve nitelikteki anarmoniklerini yazın.

32. Aşağıdaki aralıkların anarmoniklerini yazın.
    B2, T5, +2, +4, K3, +5, K7, –3, +7, –8, B6, T4, +3, +1, –6
33. Verilmiş olan diyatonik aralıkların kromatik anarmoniklerini yazın.

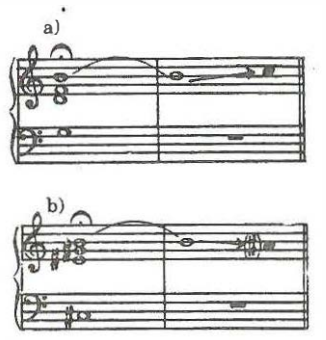
34. Verilmiş olan kromatik aralıkların diyatonik anarmoniklerini yazın.

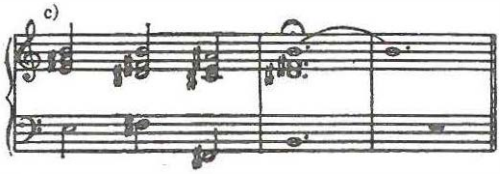

Mod, Gam, Tonalite

Mod ve Gam

Bir müzik eserinin icrasında birtakım sesler rahatlama ya da bitmişlik etkisi yaratırlar. Bu sesler durağan sesler olarak adlandırılır. Durağan sesler dışındaki seslere çözümsel sesler denir. Durağan sesler insanda, sanki çözümsel sesleri kendilerine doğru çekermiş gibi bir etki, bir izlenim bırakırlar. Çözümsel sesler tınladıklarında, inici veya çıkıcı olarak durağan seslerde dayanak ararcasına onlara doğru gitme eğilimi gösterirler. Mod dışında tınlayan bir ses insanda durağanlık ya da çözümsellik etkisi bırakmaz. Bir ses ancak başka seslerle ilişkiye girdiğinde durağan ya da çözümsel özellik kazanır. Aşağıdaki örnek, bir sesin farklı seslerle ilişkiye girdiğinde farklı özellikler kazandığını göstermektedir. Örnek (a)'daki Si sesi belirgin bir biçimde çıkıcı olarak Do'ya yürümek isteyen bir çözümsel ses olarak tınlar. Örnek (b)'de aynı Si sesi bu sefer inici eğilimli bir çözümsel olarak karşımıza çıkar. Örnek (c)'de ise, aynı Si sesi durağan sestir.

Mod'un Tanımı

Bir grup sesin, aralarında belirlenmiş oranlar olmak üzere, bir araya getirilmesi sonucu gruptaki seslerden bazılarının durağanlık diğerlerinin de çözümsellik özelliği kazanmasıyla ortaya çıkan sisteme mod adı verilir. Mod'un durağan sesleri Majör ve minör esas üçseslisini (eksen üç-beş akoru) oluşturur (Bkz. Üçsesli Akorlar). Durağan seslerinin Majör esas üçseslisi oluşturduğu mod'a *Majör Mod* denir (Lat.: *durus*, Alm.: *dur*). Durağan seslerinin minör esas üç seslisi oluşturduğu mod'a *Minör Mod* denir (Lat.: *mollis*, Alm.: *moll*).

Mod'u oluşturan seslerin sayısı çeşitli olabilir (beş, yedi veya daha fazla). Yedi sesten oluşmuş ve sesleri tam dörtlü ve tam beşli aralıklarla dizilebilen mod'a *Diyatonik Mod* denir.

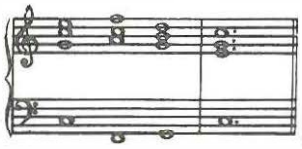
Yukarıdaki tam beşli aralıklar dizisi, temel sesin seçimine göre birkaç değişik diyatonik mod'a temel olabilir. Moddaki üç durağan sesin en sabit olanına *eksen* (tonik)[17] denir. Mod, kendisini, aşağıdaki üç biçimde bir bütün olarak belirtebilir.

1. Mod'un bütün seslerini içeren bir ezgiyle:

17 Modun 1. sesidir ve bir önceki cümlede "temel ses" olarak adlandırıldı.

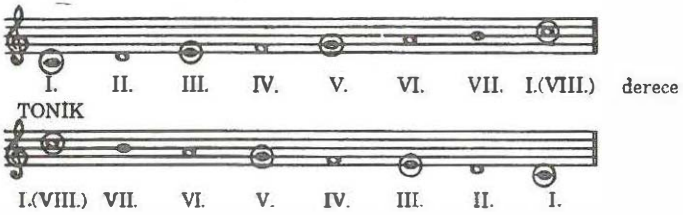
2. Üç esas üçseslisiyle:[18]

3. Mod'un gamı ile.

Mod'un seslerinin pesten tize doğru sırayla dizilmiş bir biçimine (eksenden - eksene) *gam* denir. Mod'un seslerine ise derece adı verilir.

Mod'un derecelerinin sıralanması, bu derecelerin mod gamındaki yerlerinde I. derece olarak kabul edilmiş olan eksen sesine göre (temel sese göre) olur.

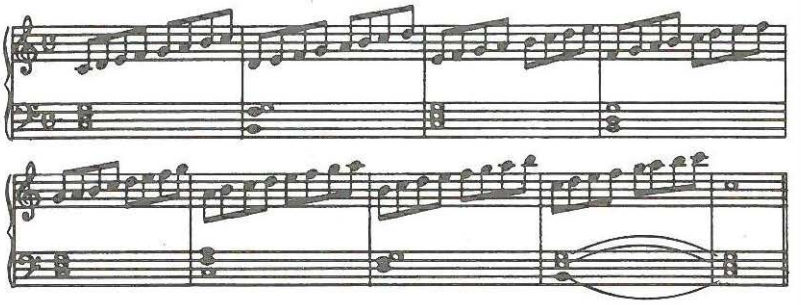

Örnekte, daireyle belirlenmiş dereceler (I., III., V.) mod'un üç durağan derecesidir. Mod adını temel ses ile I., III., V. derecelerden oluşan esas üçseslinin çeşidinden alır. Yukarıdaki örnek Do Majör gamını göstermektedir.

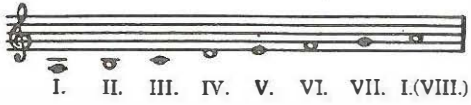
Bir modun üç durağan sesinden en sabit olanının 1. derecedeki (ekseni) olduğu ve diğer çözümsel seslerin en yakında olan durağan sese yönelip çözüm aramakta oldukları daha önce söylenmişti. Bir durağan sesin çözümsel sesi kendine çekme gücü durağan sesin bulunduğu mesafe ve sabitlik derecesine bağlıdır. Böylece Do Majörde çözümsel olan Re sesi du-

18 Modun 1., 4., 5. derecesi üzerinde kurulan ve tonik (eksen), subdominant (alt çeken), dominant (çeken) olarak bilinen akorlar (Bkz. Akorlar).

rağan Do ve Mi seslerinden aynı uzaklıkta bulunmasına rağmen Mi yerine Do'ya yönelecektir.

Fa sesi ise Sol yerine,[19] daha yakın olan Mi sesine gitmek ister. La sesi Sol sesine daha yakındır ve Do uzak olduğundan dolayı çok az etki yaratmaktadır. Bunun sonucu olarak La sesinin Sol sesine yürüme isteği, Re sesinin Do sesine yürüme isteğinden daha fazladır. Si, en güçlü olan Do sesinden[20] sadece yarım perde uzaklıktadır ve tüm çözümsel seslerden en duyarlısı ve aynı zamanda en güçsüzü olarak bilinir. Çözümsellik özelliği en fazla olan seslere daha hassas ses (duyarlı/sansibl) denir. Aynı şekilde minör mod'daki çözümsel ve durağan ilişkileri incelenirse şunlar tespit edilecektir:

Si sesi La minör mod'unun II. derecesidir ve III. derece olan Do sesine daha yakın olmasına rağmen eksen olan La'ya yönelir. Re sesi La minor mod'unun IV. derecesidir. III. ve V. derecelere eşit uzaklıkta olmasından dolayı her iki sese de yö-

19 Bu örnekte sadece 1. ve 8. taktlardaki ses dizileri gam oluşturur (üst dizekte sağ elde), diğer taktlarda sadece gam'a benzeyen bazı pasajlar vardır.

20 En etkili çekim merkezi.

nelebilir. Buna rağmen III. olan Do sesine yönelik iniş yapmayı tercih eder. Bu durum IV. sesin, III. sesin yanı sıra eksenin de etkisi altında olması ile açıklanabilir. VI. derece olan Fa sesi kesinlikle inici olarak V. derece olan Mi sesine yönelir. Burada söz konusu olan yönelme, Majörlerdeki VI. derecenin V. dereceye yönelmesinden çok daha güçlüdür. Bunun nedeni ise minörlerde V. derece ile VI. derece arasının yarım perde olmasıdır. VII. derece (yeden ses) eksenin altında bir tam perde uzaklıktadır. Bu nedenle eksene yönelme isteği Majörlerdeki VII. dereceye göre daha zayıftır.

Mod sesleri şu şekilde adlandırılır:

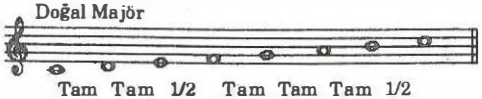
1. derece ..... eksen (tonik)
2. derece ..... üst-duyarlı ses
3. derece ..... medyant (latince mediare)
4. derece ..... alt-çeken (subdominant)
5. derece ..... çeken (dominant)
6. derece ..... alt-medyant
7. derece ..... alt-duyarlı ses

Sorular:
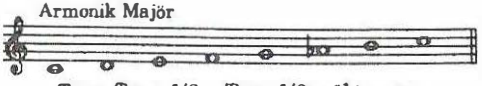
1. Hangi sesler durağandır?
2. Hangi sesler çözümseldir?
3. Mod nedir?
4. Hangi mod Majör mod'dur?
5. Hangi mod minör mod'dur?
6. Hangi mod diyatoniktir?
7. Tonik (eksen) nedir?
8. Mod kendisini kaç biçimde belirtebilir?
9. Gam nedir?
10. Mod'un kaç derecesi vardır ve nasıl adlandırılır?
11. Mod'un isimlendirilmesi nasıldır?
12. Durağan ve çözümsel seslerin birbirleriyle ilişkileri çözümsellik ve durağanlık eğilimleri açısından nasıldır?
13. Duyarlı ses nedir?

Majör'ün Çeşitleri

1. *Doğal Majör*: III.–IV. ile VII.–VIII. dereceleri arasında yarım perde, diğer dereceleri arasında tam perde olan Majör moda *doğal Majör mod* denir.

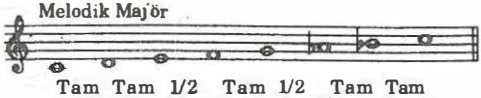

2. *Armonik Majör*: Armonik açıdan bakıldığında alt çekenin daha karakteristik bir tınıya kavuşması amacıyla, doğal Majörün VI. sesi pesleştirilmiştir ve bu pesleşme sonucunda armonik Majör modu şu şekli alır:

Bu Majör çeşidinde III.–IV., V.–VI., VII.–VIII. dereceler arasında 3 yarım perde; I.–II., II.–III., IV.–V. dereceler arasında 3 tam perde; VI. ve VII. dereceler arasında ise kromatik bir aralık olan artık ikili aralığı vardır (Lat.: *hiatus*).

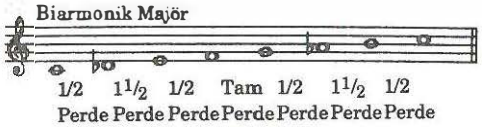
3. *Melodik Majör*: Armonik Majörde oluşan artık ikili aralığı (hiatus), antimelodik ve insan sesine göre zor icra edilen bir aralık gibi düşünüldüğünden dolayı onu ortadan kaldırmak için modun VII. sesini de pesleştirme yoluna gidilmiştir. Böylece melodik olarak, Majörün bir başka çeşidi ortaya çıkmıştır.

Bu çeşit Majörde III.–IV., V.–VI. sesler arasında yarım perde, diğer sesler arasında ise tam perde vardır.[21]
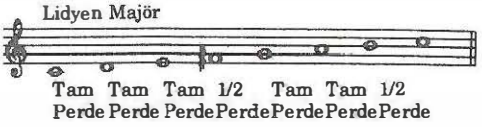
21 Melodik Majörün inici olarak icrasında III. ses tuhafsanmaktadır, bu da ona gelmeden önceki seslerin minör hissi vererek minöre ait bir III. ses

4. *Biarmonik Majör* (oryantal Majör, çingene Majörü, macar Majörü): Doğal Majöre göre biarmonik Majörün II. ve VI. dereceleri yarımşar perde pesleştirilmiştir.

Biarmonik Majör mod'da I.–II., III.–IV., V.–VI., VII.–VIII. sesler arasında 4 tane yarım perde; II.–III., VI.–VII. sesler arasında ise 2 tane artık ikili vardır. Tam perde ise sadece IV. ve V. sesler arasındadır.

5. *Lidyen Majör* (Bkz. Eski Modlar): Doğal Majör moda göre lidyen modun IV. sesi tizleşmiştir. Bu tizleşmeyle, I. ses ile IV. ses arasında artık dörtlü aralık oluşur. Adına *lidya dörtlüsü* denilen bu dörtlü sadece lidyen mod'a aittir.

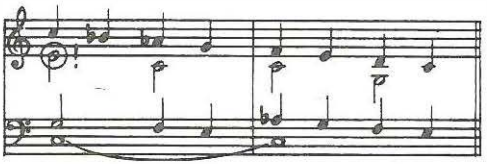
Bu Majörün çeşidinde IV.–V., VII.–VIII. sesler arasında yarım perde; diğer sesler arasında ise tam perde bulunmaktadır.
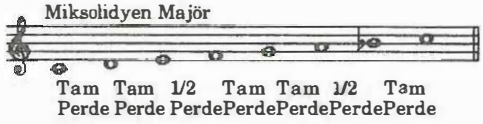
---

beklenmesinden dolayıdır.

Eğer III. sesin duyulması daha erken sağlanabilirse tuhafsama duygusundan kurtulunabilir.
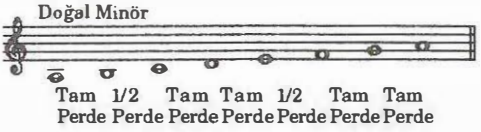

6. *Miksolidyen Majör* (Bkz. Eski Modlar): Doğal .Majör moda göre VII. ses pesleştirilmiştir. Böylece bu pesleşme I. ses ile VII. ses arasında K7'li aralığını oluşturur. *Miksolidyen yedilisi* adını alan bu aralık miksolidyen Majöre özgü bir aralıktır.
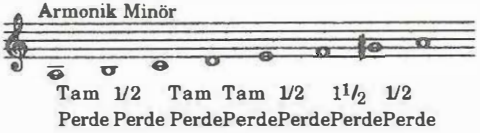

Buradaki yarım perdeler, III.–IV., VI.–VII. sesler arasındadır. Tüm diğer sesler arasında ise tam perde vardır. Majör çeşitlerinin yapısıyla ilgili tüm bu anlatılanlardan; bu Majörler arasındaki farkın, durağan ve çözümsel sesler arasındaki mesafe farklarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Minör'ün Çeşitleri

1. *Doğal Minör*: II.-III. ile V.-VI. sesler arasında yarım, diğer sesler arasında ise tam perde bulunan minör moda doğal minör mod denir.

2. *Armonik Minör*: Armonik açıdan bakıldığında V. ses üzerine kurulan akorun daha karakteristik bir tınıya kavuşması amacıyla (Majör akor tınısı) modun VII. sesi tizleştirilmiştir. Bu tizleşme sonunda armonik mod şu şekli alır:

Armonik minör modda, II.–III., V.–VI., VII.–VIII. sesler arasında 3 tane yarım perde; diğer sesler arasında ise tam perde vardır. Ayrıca VI.–VII. sesler arasında artık ikili aralığı oluşur.

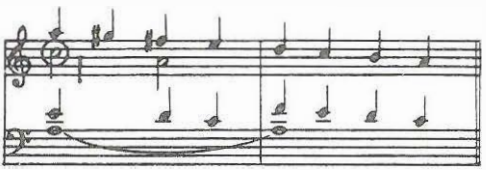
3. *Melodik Minör*: Armonik minörde ortaya çıkan artık ikili aralığının daha önce de bahsedildiği gibi melodik olmadığı, şarkı söylemede zorluk çekileceği düşünüldüğünden bu aralığı ortadan kaldırmak için mod'un VI. sesi yarım perde tizleştirilir. Böylece melodik açıdan bakıldığında minör modun başka bir çeşidi ortaya çıkmış olur.

Bu modda II.–III., VII.–VIII. sesler arasında yarım perde; diğer sesler arasında ise sadece tam perde vardır.[22]

22 Melodik minörün inici olarak icrasında III. ses tuhafsanmaktadır, bu da ona gelmeden önceki seslerin Majör hissi vererek Majöre ait bir III. ses beklenmesinden dolayıdır. Eğer III. sesin duyulması daha erken sağlanabilirse bu tuhafsama duygusundan kurtulunabilir.

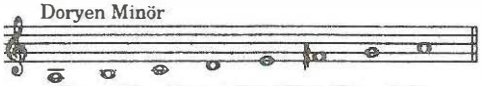

4. *Biarmonik Minör* (Oryantal minör, çingene minörü, macar minörü): Doğal minöre göre IV. ve VII. sesleri yarımşar perde tizleştirilmiştir.

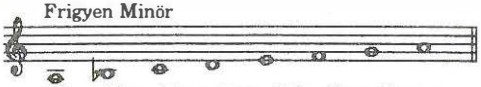
Biarmonik minörde, II.–III., IV.–V., V.–VI., VII.–VIII. sesler arasında 4 tane yarım perde; III.–IV. ve VI.–VII. sesler arasında artık ikili aralığı vardır. Diğer sesler arasında ise tam perde bulunmaktadır.

5. *Doryen Minör* (Bkz. Eski Modlar): Doğal minöre göre VI. sesi tizleştirilmiştir. Böylelikle adına *Doryen altılısı* da dediğimiz B6'lı oluşur. Bu B6'lı Doryen modu için karakteristik bir altılıdır.

Minörün bu çeşidinde yarım perdeler II.–III. ve VI.–VII. sesler arasındadır. Diğer sesler arasında ise sadece tam perde vardır.

6. *Frigyen Minör* (Bkz. Eski Modlar): Doğal minöre göre II. sesi I. sesle K2'li aralığını oluşturur. Adına *Frigyen ikilisi* dediğimiz bu ikili, Frigyen modu için karakteristik bir aralıktır.

Minörün bu çeşidinde yarım perdeler I.–II., V.–VI. sesler arasındadır. Diğer sesler arasında sadece tam perde vardır.

Buraya kadar minör modun kuruluşu ve çeşitleri için tüm

anlatılanlardan; bu minörler arasındaki farkın (Majördeki gibi) durağan ve çözümsel sesler arasındaki mesafe farkından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Sorular:

1. Hangi Majör mod doğaldır?
2. Hangi Majör mod armoniktir?
3. Armonik Majörün hangi sesleri arasında yarım perde ve tam perde vardır?
4. Hiatus nedir? Armonik Majörde hiatus var mıdır? Varsa hangi sesler arasındadır?
5. Hangi Majör mod melodiktir?
6. Melodik Majörün hangi sesleri arasında yarım ve tam perdeler vardır?
7. Hangi Majör mod biarmoniktir?
8. Biarmonik Majör modun diğer isimleri nelerdir?
9. Biarmonik Majörün hangi sesleri arasında yarım perde ve tam perde vardır?
10. Biarmonik Majörde hiatus var mıdır? Hangi sesler arasındadır?
11. Hangi Majör lidyen Majördür?
12. Lidyen Majörün karakteristik aralığı hangisidir?
13. Hangi Majör miksolidyen Majördür?
14. Hangi minör mod doğaldır?
15. Hangi minör mod armoniktir?
16. Armonik minörün hangi sesleri arasında yarım ve tam perdeler vardır?
17. Armonik minörde hiatus var mıdır? Varsa hangi sesler arasındadır?
18. Hangi minör mod melodik minör moddur?
19. Melodik minörün hangi sesleri arasında yarım ve tam perdeler vardır?
20. Hangi minör mod biarmonik minör moddur?

21. Biarmonik minörün hangi sesleri arasında yarım ve tam perdeler vardır?
22. Biarmonik minörde hiatus var mıdır? Varsa hangi sesler arasındadır?
23. Hangi minör doryendir?
24. Doryen minörün karakteristik aralığı hangisidir?
25. Hangi minör frigyendir?
26. Frigyen minörün karakteristik aralığı hangisidir?

Tonalite

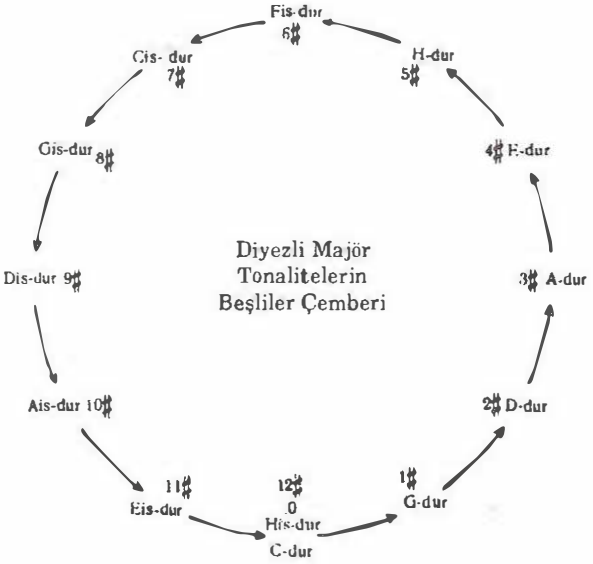
Daha önce de bahsedildiği gibi mod, birinci derece olan eksen ve durağan seslerden oluşan esas üç-sesli tarafından belirlenir. Buraya kadar tüm Majör örnekleri eksen sesi Do olan Majör moddan verilmiştir. Majör mod, bütün çeşitleriyle ve sesler arasındaki oranların aynısıyla eksen olarak alınmış herhangi bir ses üzerine kurulabilir. Başka bir deyişle eksen sesine göre (tiz ya da pes) çeşitli yüksekliklerde Majör mod bulunabilir.

Modun yükseklik bakımından durumuna *tonalite* denir. Do Majör, temel Majör tonalitedir. Diğer sesleri eksen kabul ederek Majör tonalite elde etmek için (Do Majördeki oranları aynen almak zorunluluğuyla) bazı seslerin tizleştirilerek veya pesleştirilerek değiştirilmeleri gerekir. Bu değişmeleri gösteren diyez (sharp) ve bemol (flat) işaretleri dizeğin hemen başına anahtardan sonra yazılıp armatür işaretleri (anahtar işaretleri) adını alırlar ve yazıldıkları dizek sonuna kadar yeni bir değişim yapılmadıkça geçerlidirler.

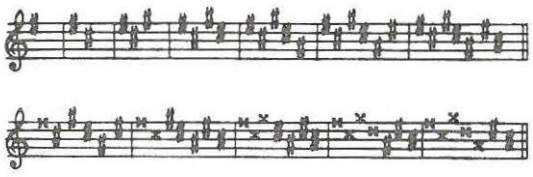
Majör tonaliteler iki şekilde sıralanır:

1. *Beşliler Çemberi*: Bu sıralama diyezli tonalitelere aittir; her yeni gelen tonalite bir öncesine göre bir tam beşli daha tizdir. Buradaki diyezler bir önceki tonalitenin diyez sayısından (beşliler çemberindeki diyez sırasına göre) bir tane fazladır. 12 diyezli son tonalitenin, başlangıç tonalitesi olan Do

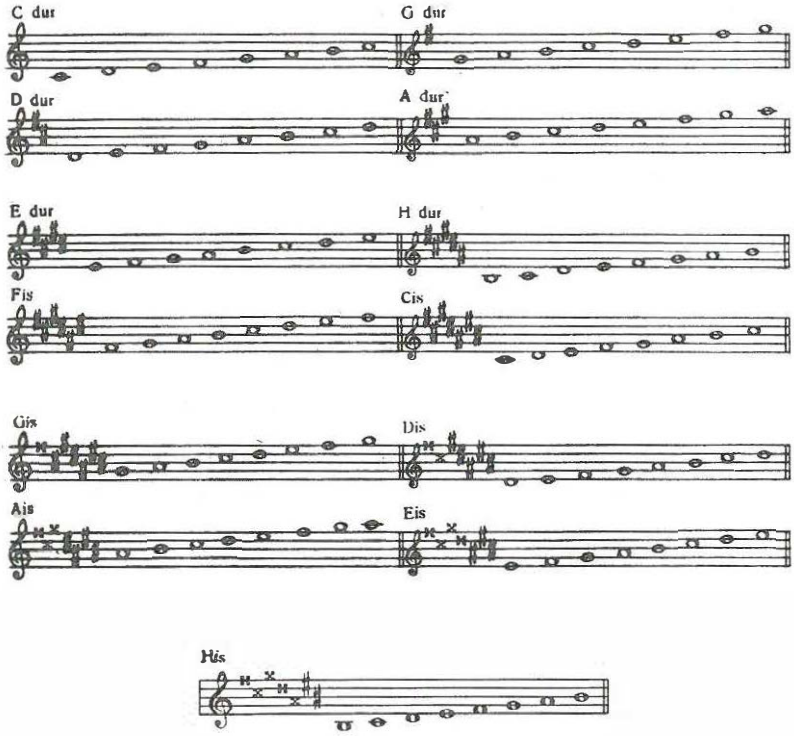
Majörün (anarmonik) tekrarı olmasından dolayı (Bkz. Anarmonik Tonaliteler) adına çember denilmiştir.

Diyezli tonalitelerin bu sıralanmasından diyezlerin de (tonaliteler gibi) tam 5'li aralıklarla geldikleri görülmektedir. Aşağıdaki örnek beşliler çemberi tonalitelerin sıralanmasına göre diyezlerin meydana gelişini göstermektedir.[23]

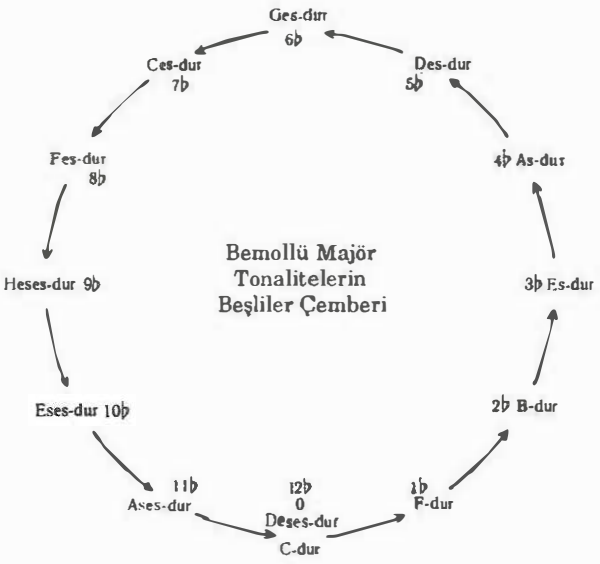

23 Ne teoride ne de pratikte 12'den daha fazla diyezli tonalite vardır.
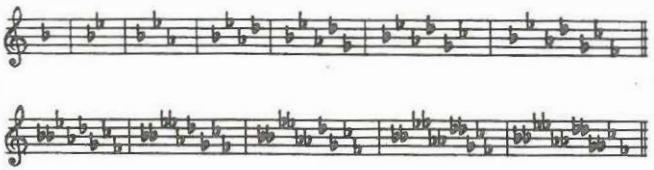

Yukarıdaki örnekte Majör tonaliteler büyük harf ve "dur" ile gösterilmiştir. Büyük harf tonaliteyi (eksen sesi), "dur" sözcüğü ise Majör modu belirtir.

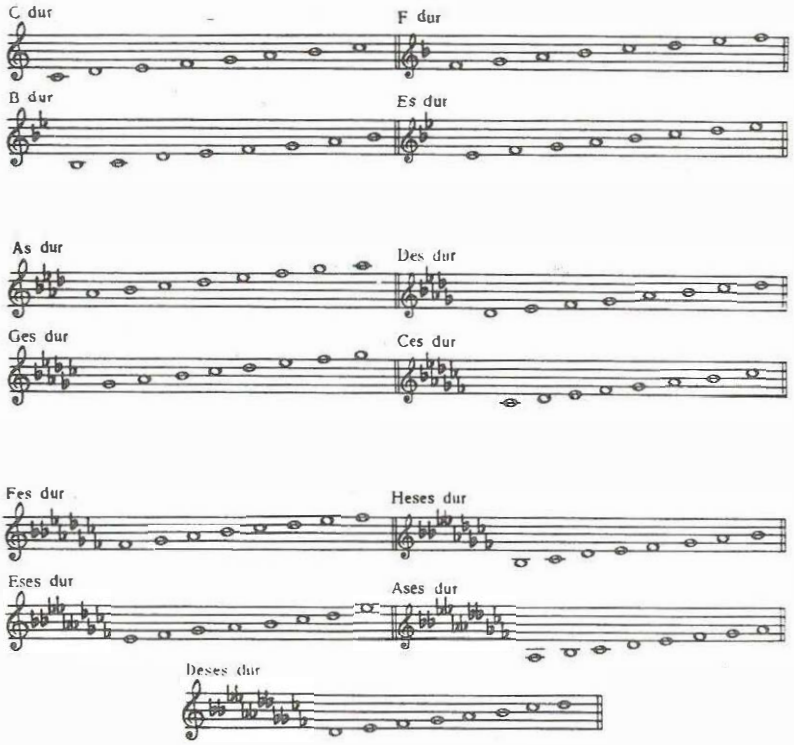
2. *Dörtlüler Çemberi*: Bemollü tonalitelerin sıralamasıdır. Bu sıralamada her yeni gelen tonalite bir öncekinden bir tam dörtlü daha tiz ve bir önceki tonalitenin bemol sayısına göre bir bemol fazladır. 12 bemollü son tonalitenin, başlangıç tonalitesinin anarmonik tekrarı olmasından dolayı (Bkz. Anarmonik Tonaliteler) adına çember denilmiştir.

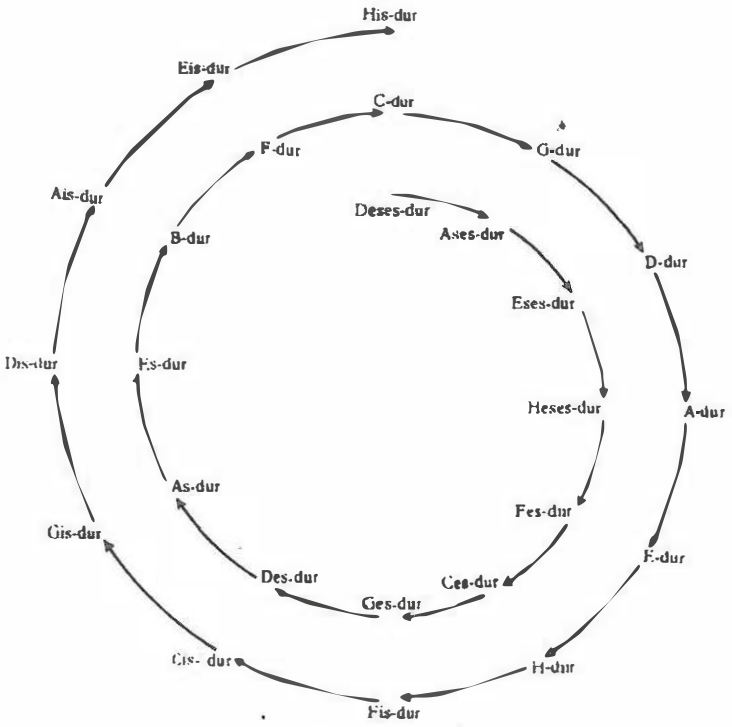
Bemollü tonalitelerin bu sıralanmasında, bemollerin de tonaliteler gibi tam dörtlü aralıklarla dizilmiş oldukları görülür. Aşağıdaki örnekte; dörtlüler çemberinde tonalitelerin sıralanmasına göre bemollerin meydana gelişi gösterilmiştir.[24]

24 Ne teoride ne de pratikte 12'den daha fazla bemollü tonalite vardır.

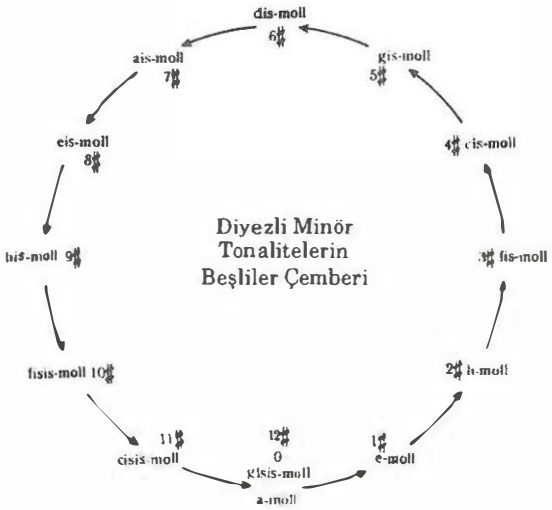
Bütün diyezli ve bemollü Majör tonaliteler Re𝄫 Majör'den başlayarak Si♯ Majöre kadar spiral şeklinde sadece tam beşli aralıklarla çıkıcı olarak sıralanabilirler. Aşağıdaki örnek bu spirali göstermektedir.

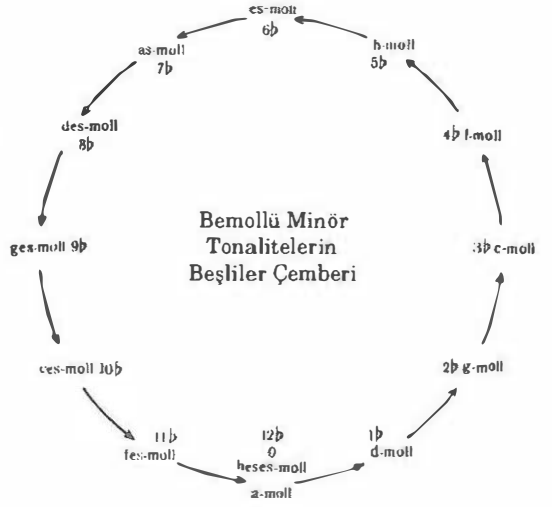

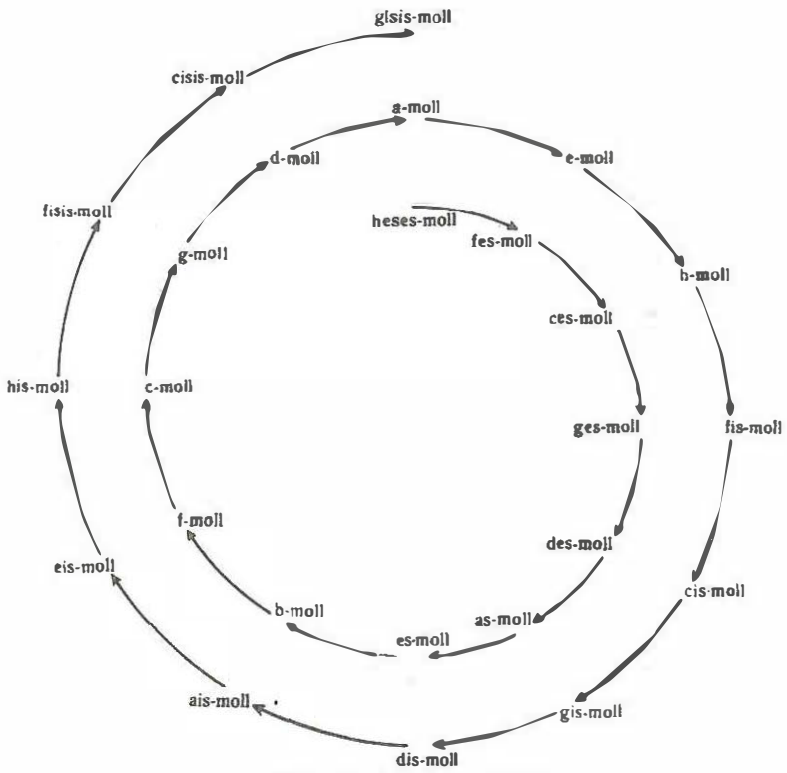
Majör Tonalitelerin Spirali

Minör mod da Majör mod gibi çeşitli yüksekliklerde çeşitli sesler üzerine kurulabilir. La minör, temel minör moddur. Minör tonaliteler de Majör tonaliteler gibi beşliler, dörtlüler çemberinde ve spiral şeklinde sıralanırlar.

Aşağıdaki örnekte minör tonalitelerin beşli çemberi, dörtlü çemberi ve spiral şekli gösterilmiştir.

dis-moll
6♯
gis-moll
5♯
cis-moll
4♯
fis-moll
3♯
h-moll
2♯
e-moll
1♯
a-moll
0
12♯
gisis-moll
11♯
cisis-moll
fisis-moll 10♯
his-moll 9♯
eis-moll
8♯
ais-moll
7♯
Diyezli Minör
Tonalitelerin
Beşliler Çemberi

es-moll
6♭
b-moll
5♭
f-moll
4♭
c-moll
3♭
g-moll
2♭
d-moll
1♭
a-moll
0
12♭
heses-moll
11♭
fes-moll
ces-moll 10♭
ges-moll 9♭
des-moll
8♭
as-moll
7♭
Bemollü Minör
Tonalitelerin
Beşliler Çemberi

Minör Tonalitelerin Spirali

Anarmonik Tonaliteler

Farklı şekilde yazılıp da aynı şekilde tınlayan tonalitelere anarmonik tonaliteler denir. Spiral örneklerde bütün anarmonik tonaliteler gösterilmiştir. Bu örneklerde, her tonalitenin sadece bir anarmoniği olduğu görülmektedir. Majör tonalitelerde Re𝄫 Majör – Do Majör – Si♯ Majör; minörlerde ise Si𝄫 minör – La minör – Sol × minör, istisna durumlarıdır. Do Majör ile La minörün ikişer anarmonikleri olan her iki tonalite-

den birisinin diyezli diğerinin de bemollü olduğu anlaşılmaktadır.

Herhangi bir anarmonik tonalitede diyez ya da bemollerin toplamı 12'ye eşittir. Sadece Majörlerde Si♯ Majör – Re♭♭ Majör ile minörlerde Sol𝄪 minör – Si♭♭ minör'de diyez ve bemollerin toplamı 24'e eşittir.

Paralel (İlgili) Tonaliteler

Tonaliteleri ve modaliteleri farklı olmasına rağmen aynı ses değiştirici işaretleri olan tonalitelere paralel (ilgili) tonaliteler denir. Her çift tonalitenin eksenleri arasında bir küçük üçlü aralık vardır. Majör olan tonalitenin ekseni tizdedir. Örneğin, Do Majörün paralel tonalitesi La minördür. Fa minörün paralel tonalitesi de La♭ Majördür.

Adaş Tonaliteler

Yükseklikleri aynı, modları farklı olan (Majör ve minör) tonalitelere adaş tonaliteler denir. Örneğin, Do Majörün adaş tonalitesi Do minör, Mi Majörün adaş tonalitesi Mi minördür.

<u>Sorular:</u>

1. Tonalite nedir?
2. Temel Majör tonalite hangisidir?
3. Anahtarın yanına yazılarak tonaliteleri birbirinden ayıran diyez veya bemollerin toplamına ne denir?
4. Majör tonalitelerin beşli çemberi nedir?
5. Pratikte en fazla kaç diyezli tonalite vardır?
6. Diyezlerin sırası nasıldır?
7. Diyezli Majör tonalitelerin sırası nasıldır?
8. Majör tonalitelerin dörtlü çemberi nedir?
9. Bemollerin sırası nasıldır?
10. Bemollü Majör tonalitelerin sırası nasıldır?
11. Majör tonalitelerin spirali nedir?
12. Temel minör tonalite hangisidir?

13. Diyezli minör tonalitelerin sırası nasıldır?
14. Bemollü minör tonalitelerin sırası nasıldır?
15. Minör tonalitelerin spirali nedir?
16. Hangi tonaliteler anarmoniktir?
17. Her tonalitenin kaç anarmoniği vardır?
18. Anarmonik tonalitelerin diyez ve bemol toplamlarındaki görünümü nasıldır?
19. Hangi tonaliteler paraleldir?
20. Hangi tonaliteler adaştır?

Ödevler:

1. Hangi Majör tonaliteler aşağıdaki ses değiştirici işaretleri alırlar?
   3 diyez, 5 bemol, 4 diyez, 7 bemol, 2 diyez, 4 bemol, 6 diyez, 3 bemol, 7 diyez, 2 bemol, 5 diyez, 6 bemol
2. Hangi minör tonaliteler aşağıdaki ses değiştirici işaretleri alırlar?
   2 bemol, 6 diyez, 4 bemol, 6 bemol, 3 diyez, 7 bemol, 3 bemol, 5 diyez, 2 diyez, 5 bemol, 7 diyez, 4 diyez
3. Aşağıdaki tonaliteler hangi ses değiştirici işaretleri alırlar?
   Fis dur, es moll, cis moll, E dur, dis moll, Ces dur, gis moll, As dur, ais moll, Ges dur, fis moll, Cis dur
4. Aşağıdaki eser örneklerinin tonalitelerini ve modlarını belirleyin.

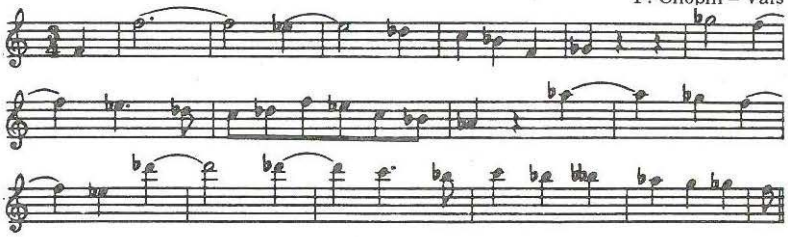
L. V. Beethoven – Piyano Sonatı

L. V. Beethoven – Piyano Sonatı

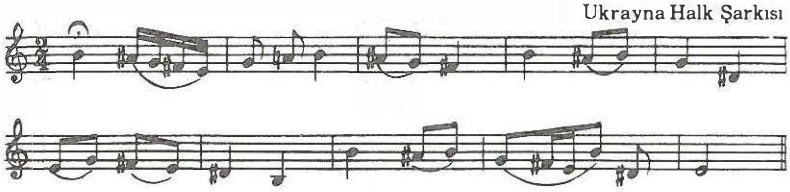
F. Chopin – Vals

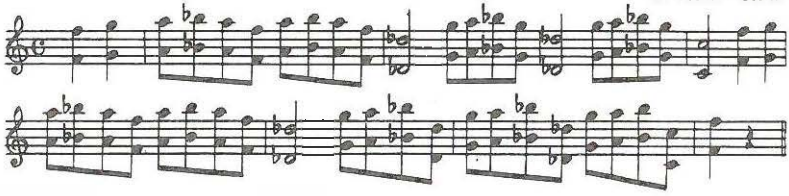
I. Stravinski – Ateş Kuşu
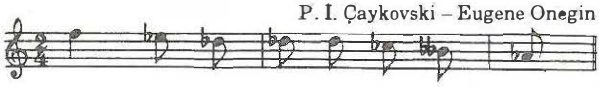

Ukrayna Halk Şarkısı
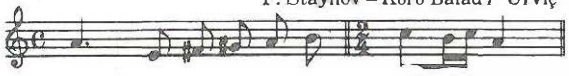

G. Verdi – Aida

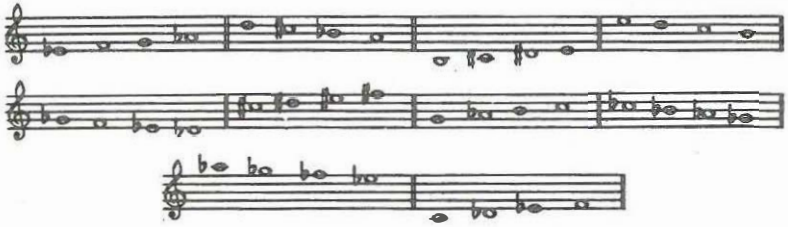
P. I. Çaykovski – Eugene Onegin

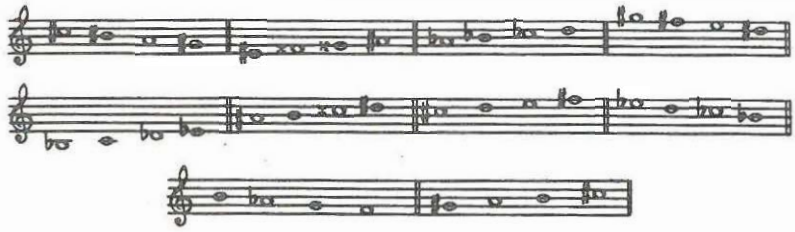
P. Staynov – Koro Balad'ı "Urviç"
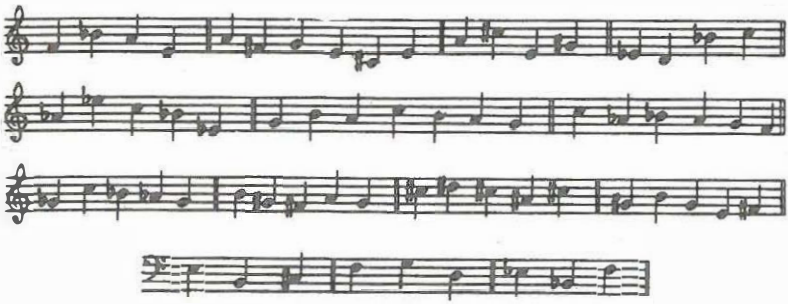

5. Aşağıda dörderli sıralanmış olan sesler, hangi Majör tonalitelerin gamlarının alt dört sesi ve hangilerinin üst dört sesidir?

6. Aşağıda dörderli sıralanmış olan sesler, hangi minör tonalitelerin gamlarının alt dört sesi ve hangilerinin üst dört sesidir?

7. Aşağıdaki ses dizileri hangi Majör tonalitelere aittir?

8. Aşağıdaki ses dizileri hangi minör tonalitelere aittir?

9. Aşağıda verilmiş olan Majör tonalitelerin anarmoniklerini belirleyin.

Do♯ dur	Fa♯ dur	Si♯ dur
Re♭ dur	La♭ dur	Mi♯ dur
Sol♭ dur	Re♭♭ dur	

10. Armatür işaretlerinin sayısına göre ve harfli isimlerine göre verilmiş minör tonalitelerin amarmoniklerini bulun.
4 bemol, 5 bemol, 6 diyez, 1 bemol, 7 diyez, 7 bemol.
gis, es, fis, des, hisis, ces.
11. Aşağıdaki tonalitelerin anarmoniklerini belirleyin.

as moll	6 bemol dur	dis moll
2 diyez dur	Gis dur	3 bemol moll
Eses dur	8 bemol moll	Fa♭ dur
Do♯ moll	Si♭ moll	

12. Aşağıdaki tonalitelerin paralel tonalitelerini bulun.

Ges dur	Cis dur	e moll
b moll	D dur	B dur
as moll	cis moll	f moll
Es dur		

13. Aşağıdaki tonalitelerin adaş tonalitelerinin kaç armatür işareti vardır? (Kaç diyez ya da kaç bemol alırlar?)

Sol Majör	La♭ minör	Mi♭ minör
Re Majör	Si minör	Do♯ minör
Fa♯ Majör		

14. Aşağıda verilmiş olan Majör ya da minör tonaliteleri istenen biçimde çıkıcı ve inici olarak yüksek sesle okuyunuz.

La♭ Majör - armonik şekli
D♯ minör - melodik şekli
Fa Majör - melodik şekli
Re♭ Majör - armonik şekli
Sol Majör - biarmonik şekli
Mi minör - doğal şekli
Sol♯ minör - biarmonik şekli
La♯ minör - armonik şekli

Eski Modlar

Ortaçağ kilise müziğinde, durağan ve çözümsel sesler arasındaki çekimlerin ve eksenin özelliğinin hemen hemen hiç hissedilmediği birkaç mod meydana gelmişti. Seslerin arasındaki mod ilişkileri, ezgide bir süre için uzatılan ve böylece önem arz eden V. sesin kullanımı ile mümkün oluyordu. Bunun dışında ezgi her zaman I. sesle (temel ses) bitirilmiş, bundan dolayı da bu sese *finalis* adı verilmiştir.

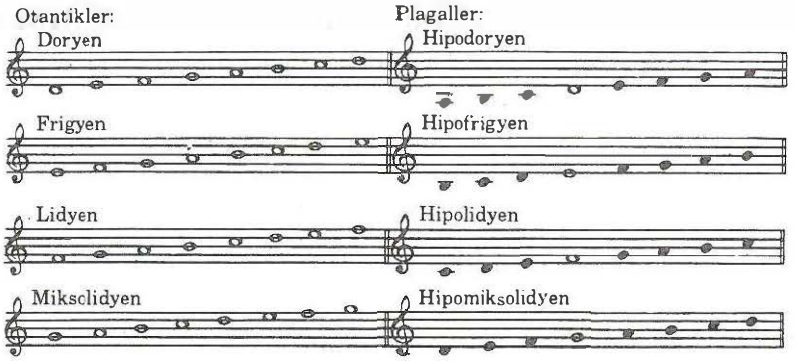
O dönemde ezgi, iki şekilde oluşturuluyordu:

1. Oktav sınırları içerisinde temel sesten üst oktavına kadar açılır, üst beşliyi tutar ve temel sesle biterdi. Buna *Otantik Mod* denirdi.

2. Oktav sınırları içerisinde V. dereceden üst oktavına kadar açılır ve temel sesle biterdi. Buna da *Plagal Mod* denirdi.

Ortaçağın ilk yıllarında aşağıdaki modlar oluşturulmuştu:

a. *Otantik* Modlar:	*Doryen*
	Frigyen
	Lidyen
	Miksolidyen
b. *Plagal* Modlar:	*Hipodoryen*
	Hipofrigyen
	Hipolidyen
	Hipomiksolidyen

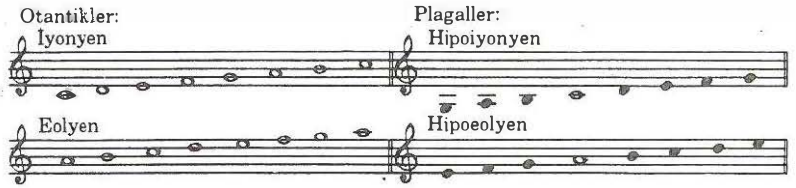
Ortaçağın sonuna doğru bu 8 moda 4 yeni mod daha eklenmiştir:

İyonyen

Eolyen (Bunlar çağdaş Majör ve minörlerdir)

Hipoiyonyen

Hipoeolyen (Bunlar da *İyonyen* ve *Eolyen* Modların plagal şekilleridir)

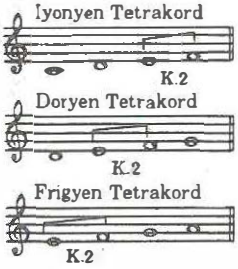

Ortaçağdaki çokseslilığin gelişimi ve doruğa ulaşması ile birlikte 16. yy'da armoni de meydana gelmiştir. Zamanla eksen akorunun önemi algılanarak, onun üst ve alt çeken akorlarıyla ilişkisinin mod sisteminde çok önemli rol aldığı anlaşılmıştır. Bu oluşum, bu tip armonik ilişkilerden yoksun bir yapıya sahip olduklarından dolayı, eski modların karakterine ters düşmekteydi. Tonalitenin daha ikna edici bir kadansla tespit edilebilmesi için, zamanla Doryen ve Miksolidyen mod-

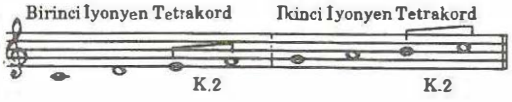
ların VII. sesi tizleştirilmiş, Lidyen'in IV. sesi ve Doryen'in VI. sesi pesleştirilmiştir. Böylece yavaş yavaş kilise modları kullanımdan çıkıp çağdaş Majör ve minör modların hakimiyeti oluşmuştur.

Eski Modların Kuruluşu

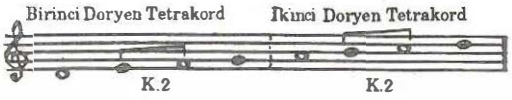
Yükseklik bakımından sıralı, aralarında iki B2'li ve bir K2'li olan 4 sese *tetrakord* denir. Eski modların, ikişer tetrakord'dan (4 tel) oluşan modlar gibi düşünüldüğü dönemde üç farklı tetrakord kullanılmıştır. K2'linin yerine göre üç çeşit tetrakord vardır:

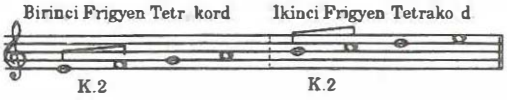
Bu tetrakordların birleştirilmesi sonucu değişik modlar meydana gelmiş, iki *İyonyen* tetrakordun sıralanmasından *İyonyen Mod* oluşmuştur.

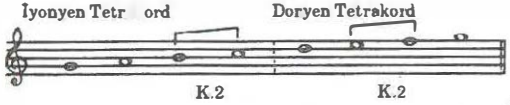
İki *Doryen* tetrakorddan *Doryen Mod* oluşmuştur.

İki *Frigyen* tetrakorddan *Frigyen Mod* oluşmuştur.

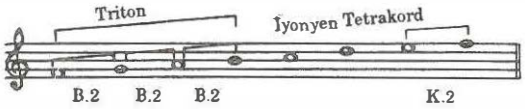
Alt *İyonyen* ve üst *Doryen* tetrakorddan *Miksolidyen Mod* oluşmuştur.

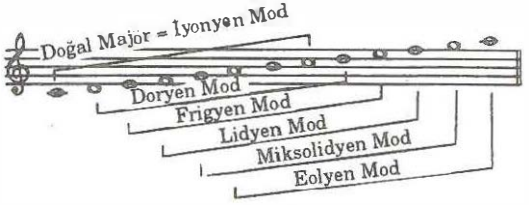
Alt *Doryen* ve üst *Frigyen* tetrakorddan *Eolyen Mod* oluşmuştur.

Altta *triton* ve üstte *İyonyen* tetrakorddan *Lidyen Mod* oluşmuştur. Aralarında B2'li oranlar bulunan ve yükseklik bakımından sıralanmış 4 sese *triton* denir. Bununla birlikte triton, tetrakord olarak kabul edilmemektedir.

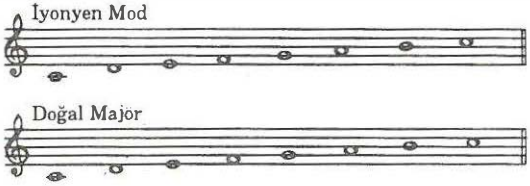

Kolaylık açısından, eski modlar, çağdaş Majörün sesleri üzerinden oluşturulup şu şekilde düşünülebilir:

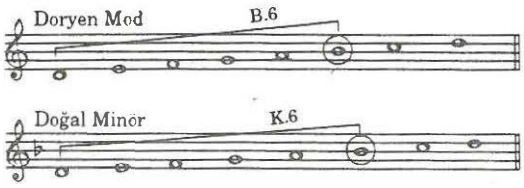

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi, *İyonyen Mod* oluşum bakımından natürel Majör moda tamamen eşittir. *Doryen Mod* natürel Majör modun II. sesi üzerine; *Frigyen Mod* III. ses, *Lidyen Mod* IV. ses ve *Miksolidyen Mod* V. ses üzerine kurulmuş gibi incelenebilir. VI. ses üzerine kurulmuş olan *Eolyen Mod* ise natürel minör moda eşittir. Bu modlardan üçü (*İyonyen, Lidyen* ve *Miksolidyen*) Majör karakter taşır, çünkü üç durağan ses üzerine kurulan akor (I., III., V. ses) Majör akorudur. Diğer üç mod ise (*Doryen, Frigyen* ve *Eolyen*) minör karakterlidirler, çünkü üç durağan ses üzerine kurulan akor (I., III., V. ses) minör akorudur.

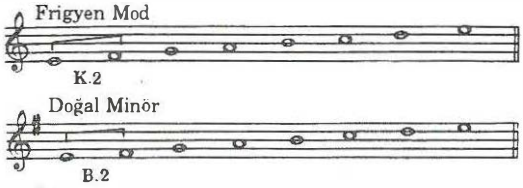
Majör karakterli eski modlar, temel sesi aynı olan natürel Majör modlarla; minör karakterli eski modlar da temel sesi aynı olan natürel minör modlarla oluşum bakımından karşılaştırıldığında aşağıdaki eşitlikler ve farklar ortaya çıkar.

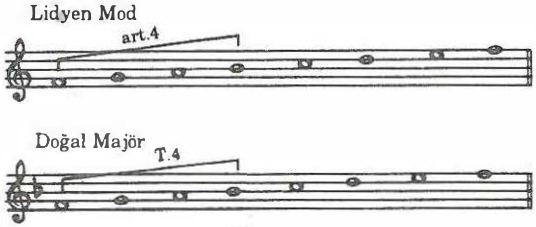
Daha önce de belirtildiği gibi, *İyonyen* modun kuruluşu natürel (doğal) Majörün kuruluşuyla tamamen aynıdır.

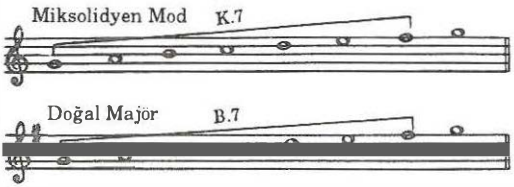
Örnekte de görüldüğü gibi *Doryen* modu, Natürel minöre göre I. ve VI. sesler arasında oluşan ve *büyük doryen altılısı* adını alan B6'lı aralığı nedeniyle farklıdır.

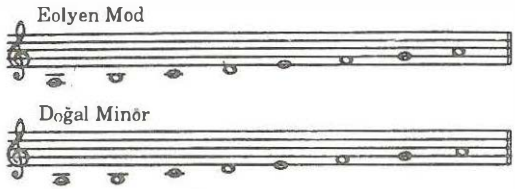
Örnekte de görüldüğü gibi, *Frigyen* modu, natürel minöre göre I. ve II. sesler arasında oluşan ve *küçük frigya ikilisi* adını alan K2'li aralığı nedeniyle farklıdır.

Örnekte de görüldüğü gibi, *Lidyen* modu, natürel Majöre göre I. ve IV. sesler arasında oluşan ve *artık lidya dörtlüsü* adını alan artık 4'lü aralık nedeniyle farklıdır.

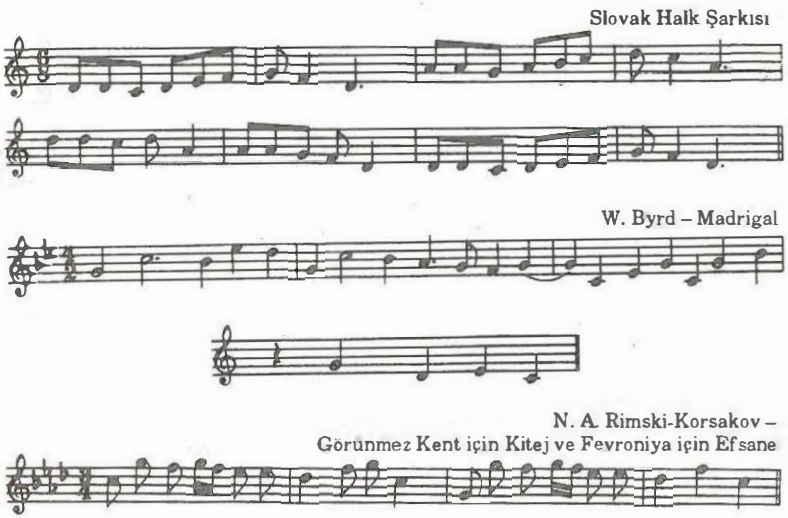
Örnekte de görüldüğü gibi, *Miksolidyen* modu, natürel Majöre göre I. ve VII. sesler arasında oluşan ve *küçük miksolidya yedilisi* adını alan K7'li aralığı nedeniyle farklıdır.

Daha önce de belirtildiği gibi (yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere), *Eolyen* modu kuruluş bakımından doğal minör moda tamamen eşittir. Herhangi bir natürel Majör veya minör moduna eski modların karakteristik aralığı eklendiğinde (pesleştirerek veya tizleştirerek), söz konusu çağdaş mod, eski modun rengini alabilmektedir. Örneğin, doğal Majörün IV. sesi yarım perde tizleştirilerek *Lidyen* moda, VII. sesi yarım perde pesleştirilerek *Miksolidyen* moda, doğal minörün VI. sesi yarım perde tizleştirilerek *Doryen* moda, II. sesi yarım perde pesleştirilerek *Frigyen* moda dönüşür.

Eski modlar da çağdaş Majör ve minörler gibi bütün sesler üzerine kurulabilirler.

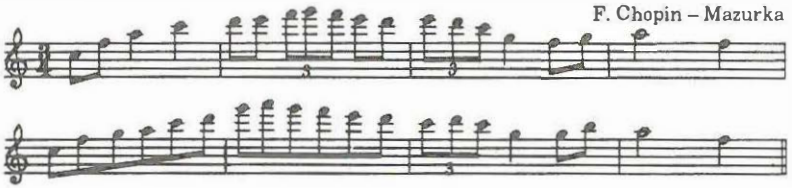
Örnekler

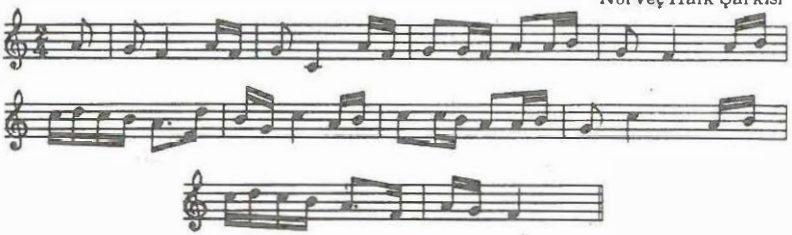
Makedonya Halk Şarkısı
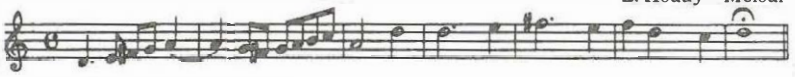

F. Chopin – Mazurka

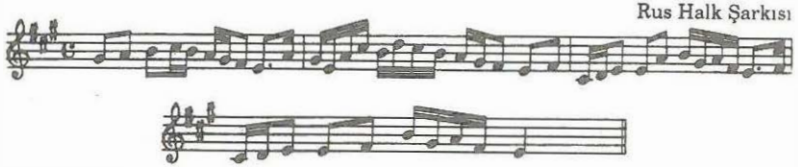
Norveç Halk Şarkısı

Z. Koday – Melodi

Rus Halk Şarkısı

Sorular:

1. Eski modlarda ezgi nasıl gelişir?
2. Hangi mod otantiktir?
3. Hangi mod plagaldir?
4. Ortaçağın başında hangi modlar oluşmuştu?
5. Ortaçağın sonlarına doğru ortaya çıkan diğer modlar hangileridir?
6. Tetrakord nedir?
7. Kaç çeşit tetrakord vardır ve kuruluşları nasıldır?
8. *İyonyen Mod* hangi tetrakordlardan oluşmuştur?
9. *Doryen Mod* hangi tetrakordlardan oluşmuştur?
10. *Frigyen Mod* hangi tetrakordlardan oluşmuştur?
11. *Lidyen Mod* nasıl kurulur?
12. *Miksolidyen Mod* nasıl kurulur?
13. *Eolyen Mod* nasıl kurulur?

Ödevler:

1. Verilmiş temel ses ve armatür işaretlerine göre modları belirleyin.
   a. Temel sesi Sol♯ olan, 4 diyez bulunan mod hangisidir?
   (Örnek çözüm: 4 diyezli olduğuna göre bu mod Mi Majör modun bir sesi üzerine kurulmuş olabilir. Sol♯ Mi Majör mod'un III. sesi olduğuna göre bu mod frigyendir.)
   b. Temel sesi Do olan ve 2 bemol bulunan mod hangisidir?
   c. Temel sesi Fa♯ olan ve 5 diyez bulunan mod hangisidir?
   d. Temel sesi Si♭ olan ve bir bemol bulunan mod hangisidir?
   e. Temel sesi Fa♯ olan ve 2 diyez bulunan mod hangisidir?
   f. Temel sesi Re♭ olan ve 7 bemol bulunan mod hangisidir?

g. Temel sesi Mi olan ve 3 diyez bulunan mod hangisidir?
h. Temel sesi Sol♭ olan ve 5 bemol bulunan mod hangisidir?

2. Verilmiş armatür işaretlerine ve mod'un adına göre temel sesleri belirleyin.
   a. 5 bemollü *Miksolidyen* modun temel sesi hangisidir?
   (Örnek çözüm: Mod 5 bemollü olduğuna göre bu mod Re♭ Majör mod'un bir derecesi üzerine kurulmuş olabilir. *Miksolidyen* mod doğal Majör mod'a göre 5. dereceden başlar. Re♭ Majör mod'un 5. derecesi La♭ olduğuna göre 5 bemollü *Miksolidyen* modun temel sesi La♭ 'dür.)
   b. 3 diyezli *Doryen* modun temel sesi hangisidir?
   c. 6 bemollü *Lidyen* modun temel sesi hangisidir?
   d. 2 bemollü *Frigyen* modun temel sesi hangisidir?
   e. 1 diyezli *Miksolidyen* modun temel sesi hangisidir?
   f. 4 bemollü *Doryen* modun temel sesi hangisidir?
   g. 7 bemollü *Frigyen* modun temel sesi hangisidir?
   h. 2 diyezli *Frigyen* modun temel sesi hangisidir?

3. Verilmiş mod adı ve temel sese göre armatür işaretlerini belirleyin.
   a. Doryen mod'da, temel ses Si♭.
   (Örnek çözüm: *Doryen* mod, doğal Majör mod'un II. derecesi üzerine kurulduğu için, verilmiş olan temel sesten bir B2'li aşağı ineriz. Böylece bu *Doryen* modun, La♭ Majörün II. derecesi üzerine kurulduğunu anlarız. La♭ Majörde de 4 bemol olduğuna göre I. derecesi Si♭ olan *Doryen* modun armatür işaretleri de 4 bemoldür.)
   b. Temel sesi Re olan *Lidyen* mod.
   c. Temel sesi La♯ olan *Frigyen* mod.
   d. Temel sesi Do olan *Miksolidyen* mod.
   e. Temel sesi Fa♯ olan *Doryen* mod.
   f. Temel sesi Si♭ olan *Lidyen* mod.
   g. Temel sesi Mi♯ olan *Frigyen* mod.
   h. Temel sesi Sol♭ olan *Miksolidyen* mod.

4. Aşağıdaki eser bölümlerinin modunu belirleyin.

R. Lassus – Madrigal

Norveç Halk Şarkısı

Finlandiya Halk Şarkısı
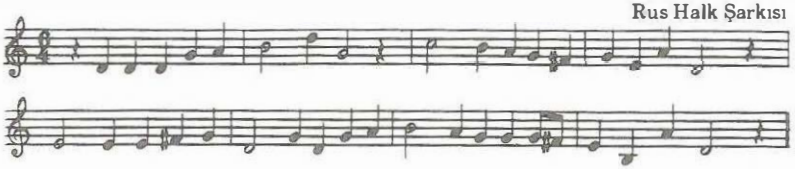

M. Musorgski – Bir Sergiden Tablolar

Finlandiya Halk Şarkısı
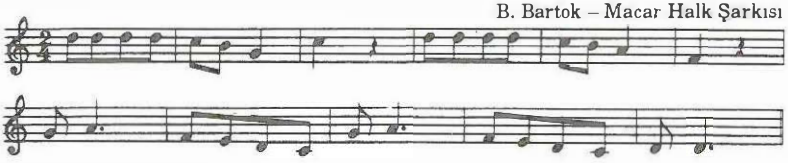

Rus Halk Şarkısı
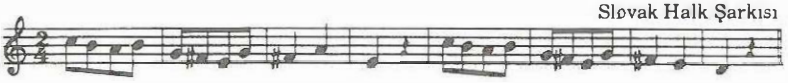

M. Musorgski – Seminarist

B. Bartok – Macar Halk Şarkısı

Sløvak Halk Şarkısı

Bask Halk Şarkısı

M. Musorgski – Boris Godunov

5. Aşağıda verilmiş olan temel ses ve mod adlarına göre solfej olarak okuyun.
   a. Temel sesi Fa olan *Doryen* mod.
   b. Temel sesi Re♭ olan *Lidyen* mod.
   c. Temel sesi La olan *Frigyen* mod.
   d. Temel sesi Sol♯ olan *Miksolidyen* mod.
   e. Temel sesi Fa♯ olan *Lidyen* mod.

f. Temel sesi Mi♭ olan *Frigyen* mod.
g. Temel sesi Re♭ olan *Miksolidyen* mod.
h. Temel sesi Si olan *Doryen* mod.

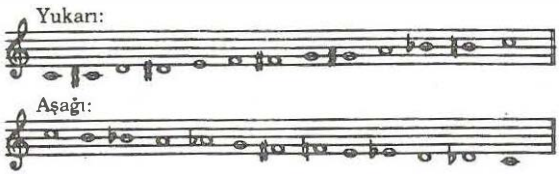
6. Aşağıda verilmiş olan armatür işaretleri ve mod adına göre ortaya çıkan dizileri solfej olarak okuyun.
   a. 4 diyezli olan *Miksolidyen* mod.
   b. 3 bemollü olan *Frigyen* mod.
   c. 5 diyezli olan *Doryen* mod.
   d. 2 bemollü olan *Lidyen* mod.
   e. 6 diyezli olan *Frigyen* mod.
   f. 2 diyezli olan *Miksolidyen* mod.
   g. 6 bemollü olan *Doryen* mod.
   h. 7 bemollü olan *Lidyen* mod.

Kromatik Gam

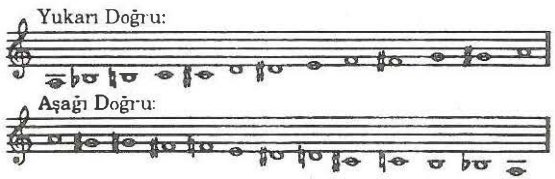
Bir tam oktav içerisindeki 12 yarım perdenin sıralanmasına kromatik gam denir. Kromatik gam iki şekilde görülmektedir:

1. Tonal müzikte kromatik gam:

Bir Majör veya minör modun içerisindeki tam perde aralıkların iki yarım perde aralığına (bir diyatonik ve bir kromatik) bölünmesiyle oluşur. Bununla birlikte modun bütün esas sesleri mod içerisindeki önemlerini (modal anlam) korurlar. Yeni sesler ise ana seslerin bir çeşidi ve onlara bağlı değişimler (tizleştirme veya pesleştirme alterasyonları) olarak algılanmaktadır. Kromatik Majör gamın çıkıcı ve inici olarak yazılışı aşağıda gösterilmiştir.

Örnekte görüldüğü üzere, kromatik Majör gamın çıkıcı ve inici yazılışları birbirinden farklıdır. Çıkışta kromatik yarım perdeler tizleştirme ile oluşmaktadır, inişte ise pesleştirmeyle. İstisna olarak kromatik Majör gamın çıkışında, VI. sesin tizleştirilmesi yerine –başka tonalitelere yakınlığından dolayı– VII. ses pesleştirilmiştir. Buna göre Do Majördeki çıkıcı kromatik gamdaki Si♭ sesinin varlığının nedeni, Fa Majörün Do Majöre (La♯'in içinde bulunduğu) Si Majörden daha yakın ilişki içinde olmasıdır. Bu açıklama dolayısıyla bütün Majör tonalitelerin çıkıcı kromatik gamları yazılırken kromatik gamların VI. sesini tizleştirmek yerine VII. sesini pesleştirmek gerekir. Aynı şekilde inici kromatik gam, V. sesini pesleştirmek yerine IV. sesi tizleştirilerek yazılır. Çıkıcı ve inici kromatik minör gamın yazılışları da birbirinden farklıdır.

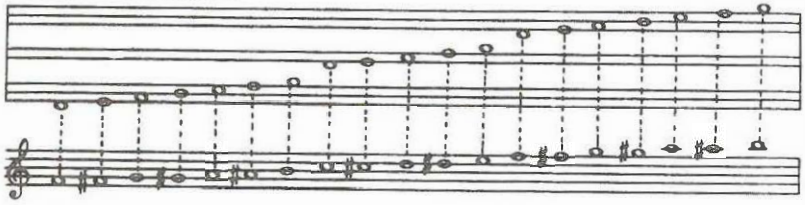
Örnekte görüldüğü üzere, çıkıcı kromatik minör gam ona paralel olan tonalitenin çıkıcı Majör gamı gibi yazılır. İnici kromatik minör gam ise aynı tonaliteye adaş olan inici kromatik Majör gam gibi yazılır. İstisnalar, kromatik Majör gamda olduğu gibi açıklanmaktadır; daha yakın bir tonaliteye ait ses değiştirici işaretler tercih edilmektedir. Böylece çıkıcı kromatik minör gamda I. sesi tizleştirmek yerine II. sesi pesleştirmek tercih edilir. İnici kromatik minör gamda ise V. sesin pesleştirilmesi yerine IV. ses tizleştirilir.

2. Atonal müzikte kromatik gam:

Atonal müzikte 12 yarım sesten oluşan ses sırası, adına *dodekafoni* de denilen 12 ses sisteminin temelini oluşturur. Burada temel seslerle, bunlardan oluşan değiştirilmiş sesler arasındaki fark kalkar. Sözkonusu olan tamamen eşit 12 seste

"tizleşme" veya "pesleşme" terimleri kullanılamaz. 12 sesten oluşan bu ses sırasının yazılışında tonal müziğin yazılışındaki ses değiştirici işaretler kullanılmasına rağmen tamamen serbesttir. Piyanonun siyah tuşlarından alınan sesler diyez ya da bemol ile gösterilirken beyaz tuşlardan alınan sesler ise sadece temel sesler gibi yazılır. Atonal müzikteki bu 12 sesin eşitliğine uygun olan bir yazım sistemi halen aranmaktadır. Aşağıdaki örnek böyle bir denemeyi göstermektedir: Çizgiler üzerine yazılan notalar siyah tuşlardan çıkan sesleri, çizgiler arasında yazılan notalar ise beyaz tuşlardan çıkan sesleri göstermektedir.

Hower'in Sistemine Göre

Örnekler

M. Musorgski – Trepak

M. Ravel – Daphnis ve Chloé

E. Grieg – Cücelerin Şöleni

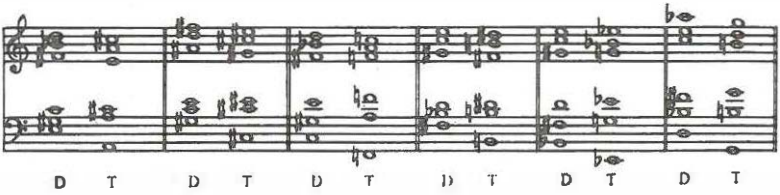
Tam Perdeli (Artık) Gam

Birbirinden tam perde uzaklığında olan 6 sesten oluşan gam'a Tam Perdeli veya Artık Gam denir. Bu gam'ın son olan VI. sesi, I. sesin oktav üstteki tekrarı değil, onun anarmonik çeşidi olarak gelmektedir. İçerdikleri sesler açısından sadece 2 farklı tam perdeli gam oluşabilmektedir. Diğer bütün tam perdeli gamlar ikisinin anarmonik tekrarıdır.

Mod anlamında tam perdeli gam belirsizdir, çünkü I., III. ve V. ses ne Majör ne de minör akoru oluşturmaktadır. Mod belirsizliğinden dolayı tam perdeli gamın her bir sesi eşit anlam (fonksiyon) taşımaktadır.

Eğer tam perdeli gamın altı sesinden oluşmuş bir akor, çeken olarak kabul edilirse (Bkz. Akorlar), bu akorun her bir sesi temel ses olarak alınabilir ve böylelikle bu akor altı tane eksen akoruna çözülme olanağı bulur.

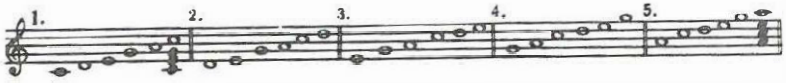
Tam perdeli gamlar 19. yüzyıl bestecileri olan F. Liszt, R. Wagner, M. I. Glinka, A. S. Dargomijski, R. Strauss, D. Puccini, L. Janácek tarafından sıklıkla kullanılmıştır.

Pentatonik Gam

Birbirleri arasında tam beşli aralıklarla dizilmiş 5 sesin meydana getirdiği sisteme Pentatonik Gam denir.

Yukarıdaki 5 sesin yükseklik bakımından tam oktav içinde dizilmesi durumunda şu pentatonik gamlar oluşur:
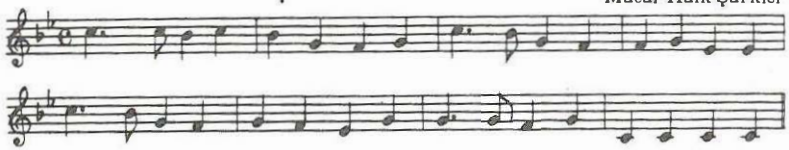

Örnekteki pentatonik modlardan 1. ve 5. mod; I., III. ve V. seslerin arasında konsonans akorların kurulabilmesi açısından modal olarak en belirgin pentatonik modlardır. 1. mod, Majör karakter taşıdığından Majör pentatonik; 5. mod ise minör karakter taşıdığından minör pentatonik olarak adlandırılır.

Örnekler
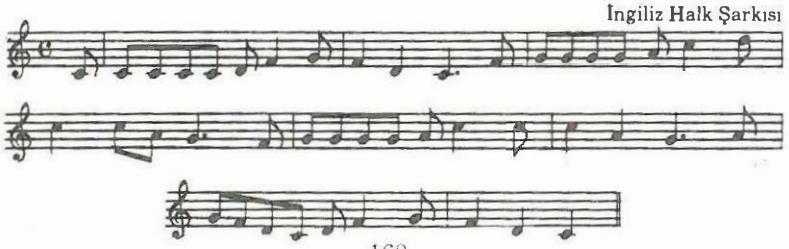
Bulgar Halk Şarkısı

Macar Halk Şarkısı

İngiliz Halk Şarkısı

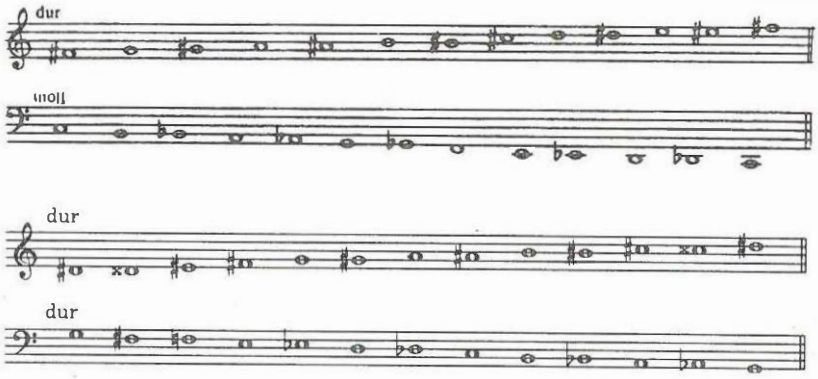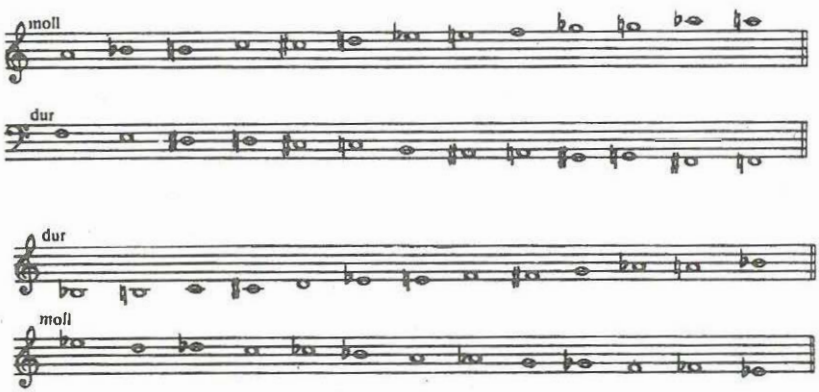

Moğol Halk Şarkısı

Sorular ve Ödevler:

1. Kromatik gam nedir?
2. Çıkıcı kromatik Majör gam nasıl yazılır?
3. İnici kromatik Majör gam nasıl yazılır?
4. Çıkıcı kromatik minör gam nasıl yazılır?
5. İnici kromatik minör gam nasıl yazılır?
6. Tam perdeli gam nedir?
7. Tam perdeli gamın diğer adı nedir?
8. Pentatonik gam nedir?
9. Modal olarak daha belirgin pentatonik gamlar hangileridir?
10. Aşağıdaki kromatik gamların yazılışlarındaki yanlışlıkları bulunuz.

11. Aşağıda verilmiş olan tonalitelerin çıkıcı ve inici kromatik Majör gamlarını yazınız.
    Es, G, H, Cis, B, F, A, Des, Ges, Ces
12. Aşağıda verilmiş olan tonalitelerin inici kromatik minör gamlarını yazınız.
    fis, ais, c, e, gis, dis, as
13. Aşağıda yazılmış olan kromatik gamların seslerini okuyunuz.
    Çıkıcı Fa minör, inici La Majör, çıkıcı Mi♭ Majör,
    inici Si minör, inici La♭ minör, çıkıcı Mi Majör,
    inici Do♯ minör, çıkıcı La♭ Majör.

Süslemeler

Herhangi bir sesi (genelde ezgilerde) süsleyen, renklendiren ve belirten ses veya karakteristik ses gruplarına süsleme denir. Bir süslemenin süslenen sesten önce, süslenen sesin tınlama süresi içinde veya süslenen sesten sonra gelmesine göre süslemeler 3 gruba ayrılır:

Vuruş öncesi süslemeler,
Tril süslemeler,
Vuruş sonrası süslemeler.

Vuruş Öncesi Süslemeler (Vorschlag)

a. Çarpma (kısa veya kesik *Vorschlag*): Çarpma, süslenen sesten önce tınlayan kısa bir sestir. Küçük bir sekizli notayla işaretlenir. Sapı yukarı doğru çekilir ve sapının üzerine küçük bir çizgi çizilir.

Barok dönemde çarpmanın, süslenen sesin zamanı içerisinde tınladığı kabul edilmişti. Klasik dönemde ise süslenen sesten önce gelen sesin zamanı içerisinde çalınmıştır.

Barok Dönemde

Klasik Dönemde

b. Abantı (uzun veya kesilmemiş *Vorschlag*): Süslenen sesten ikili önde gelen süreli bir sestir. Sapı yukarı doğru yazılır ve sapının üzerine çizgi çekilmeden çoğunlukla dörtlük (çeyrek) notayla yazılır. Abantı, iki zamanlı nota değerinin önüne geldiğinde, üç zamanlı nota değerinin önündeki icrasın-

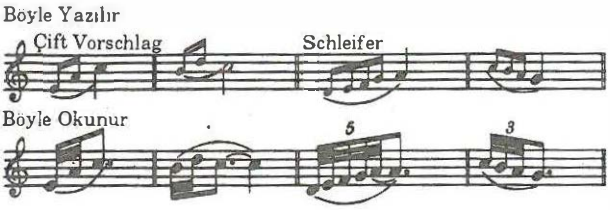
dan farklıdır. İki zamanlı nota değerinin önüne geldiğinde o nota değerinin yarısı değerinde çalınır.

Eğer üç zamanlı nota değerinin önüne yazılmışsa o notanın üçte ikisinin değerini alır.

c. Çift çarpma ve *Schleifer*: Bunlar süslenen sesten önce gelen, birkaç sesten oluşan süslemelerdir. Süsleyen seslerin süslenen sese sıralanmış olarak (pesten tize, tizden pese, derece derece) art arda ulaşmasına *Schleifer* denir. Çift çarpmada olduğu gibi *Schleifer*'de de süsleyen seslerden ilki, metrik açıdan güçlü ve ağırdır.

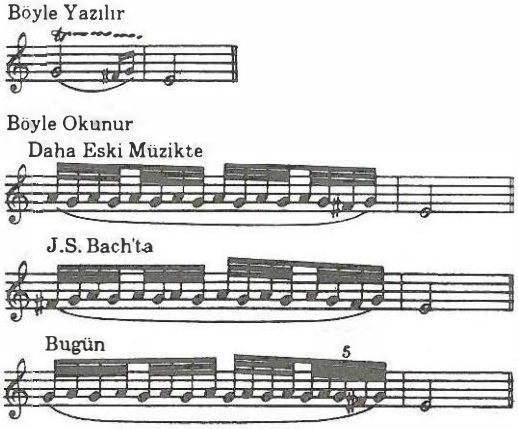

Yukarıda görüldüğü gibi çift çarpma ve *Schleifer,* sapları yukarı doğru çekilmiş onaltılık notalarla yazılmaktadır.

Tril

a. Basit tril: Süslenen sesin üst komşu sesle çok defa hızlı bir şekilde değiştirilmesine basit tril denir. Bu trilin süresi süslenen sesin süresine eşittir. *tr* ∿∿∿∿ işaretiyle gösterilir ve genelde *Nachschlag*'la biter (ilgili konuya bakın). Daha eski

müziklerde tril üst komşu sesle başlıyordu. Mannheimlı bestecilerden bu yana trilin süslenen sesle (temel ses) başladığı kabul edildi. J.S. Bach'ta tril sıklıkla alt komşu sesten başlar.

b. Kısa Tril[25] (kesilmemiş mordan, yukarı mordan[26], üst işleme): Burada süslenen ses bir kez hızlı olarak üst komşu sesle yer değiştirir, vurgu (aksan) birinci seste kalır. ∿ işaretiyle gösterilir.

Eğer üst ses değiştirici işaret (diyez ya da bemol) alacaksa değiştirici işaret mordan işaretinin üzerine yazılır.

25 Praltriller (Alm.): Sıkı, kısa tril.
26 Mordent (Alm.), Mordant (Fr.): Isıran, çekişen.

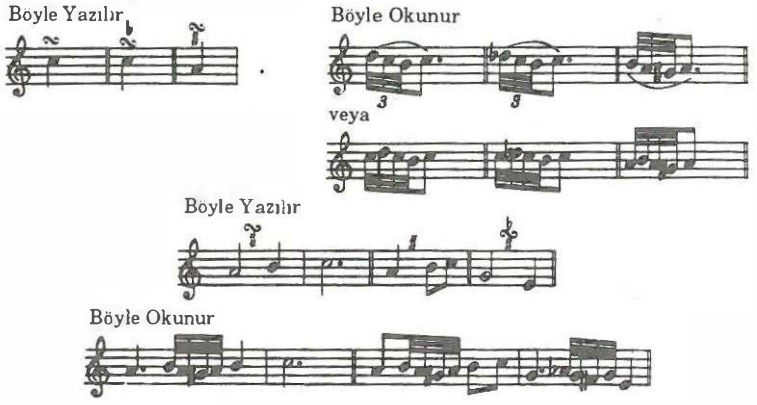
c. Mordan veya Kesik Mordan (aşağı mordan, alt işleme): Süslenen sesin alt komşu sesle bir kez hızla yer değiştirmesine denir, vurgu (aksan) süslenen ses üzerindedir. ~~ işaretiyle gösterilir.

Eğer alt komşu ses değiştirici işaret alacaksa, diyez ya da bemol mordan işaretinin altına yazılır..

d. Grupetto[27]: Esas sesi bir üst ve bir alt komşu sesleriyle çevreleyen ve birkaç sesten oluşan, karakteristik ses grubuna denir. Grupetto, kısa tril ve mordanın birleşimidir. ∾ işaretiyle gösterilir ve notanın üzerine veya notadan sonra yazılış biçimine göre farklı şekilde icra edilir.

27 Gruppetto (It.), Double (Fr.), Doppelschlag (Alın.)

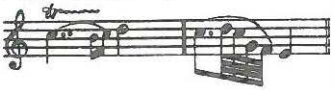
Vuruş Sonrası Süslemeler (Nachschlag)

Süslenen sesten sonra gelen ve onun zamanı içinde tınlayan bir veya daha fazla sesten oluşur. Süsleyen seslerin hepsi küçük değerli notalarla yazılır ve legato işareti ile süslenen sese bağlanır.

Böyle Yazılır

Böyle Okunur

Yukarıda verilen bilgilere göre, süslemelerin okunuş ve icra kuralları sabit veya ortak değildir. Bu kurallar döneme, stile, ülkeye ve hattâ bestecinin kişiliğine göre değişimler göstermektedir. Bu belirsizlikten kaçınmak amacıyla günümüzün bestecileri, süslemeleri gittikçe daha az kullanarak onları tam olarak duyulması gereken seslerin nota değerleriyle değiştirmeye başlamışlardır.[28]
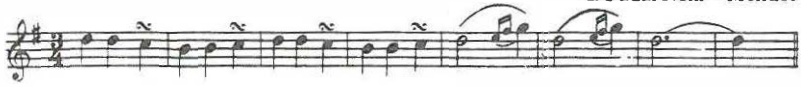
Sorular ve Ödevler:

1. Süslemeler nedir?
2. Kaç çeşit süsleme vardır?
3. Çarpma (kısa *Vorschlag*) nedir, nasıl yazılır ve nasıl çalınır?
4. Abantı (uzun *Vorschlag*) nedir, nasıl yazılır ve nasıl çalınır?
5. Çift *Vorschlag* nedir, *Schleifer* nedir?
6. Basit tril nedir, nasıl yazılır ve nasıl çalınır?
7. Kısa tril veya kesilmemiş (yukarı) mordan nedir?
8. Kesik (aşağı) mordan nedir?
9. Grupetto nedir?
10. *Nachschlag* nedir?

28 Buradaki "süsleme" sözü sözlük anlamıyla kabul edilmemelidir. Bomboş güzelleştirme, gereksiz ve yapılması zorunlu olmayan bir durum söz konusu değildir.

11. Aşağıdaki bölümlerdeki süslemelerin çeşidini ve icra ediliş şekillerini belirtiniz.

İ. Padarevski – Menuet
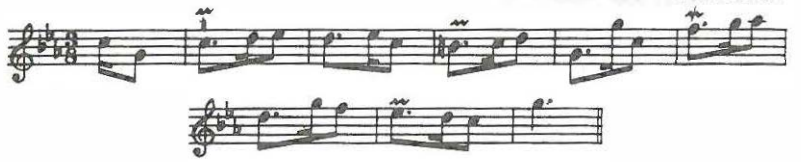

A. Diabelli – Sonatina

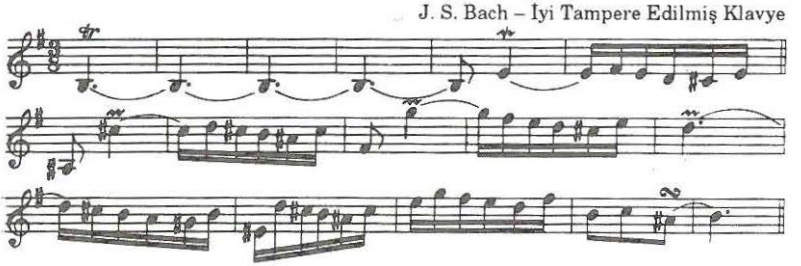
P. Vladigerov – Menuet

J. S. Bach – Fransız Süiti No. 2
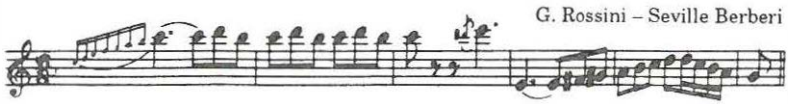

J. S. Bach – İyi Tampere Edilmiş Klavye
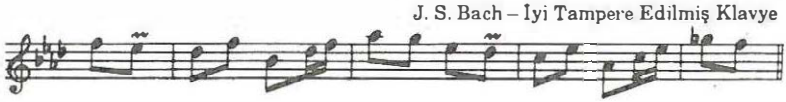

M. Musorgski – Boris Godunov

G. Rossini – Seville Berberi

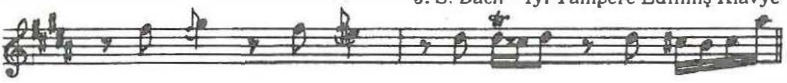
J. S. Bach – İyi Tampere Edilmiş Klavye
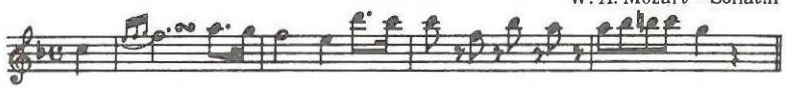

J. S. Bach – İyi Tampere Edilmiş Klavye

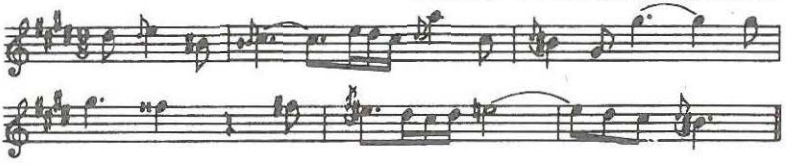
J. S. Bach – İyi Tampere Edilmiş Klavye

W. A. Mozart – Sonatin

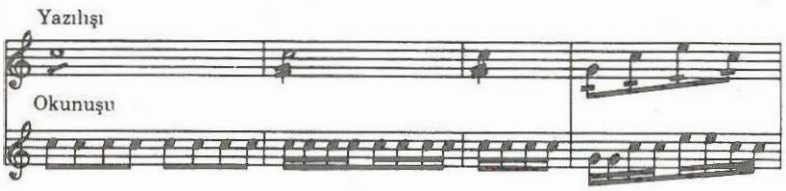
J. S. Bach – İyi Tampere Edilmiş Klavye

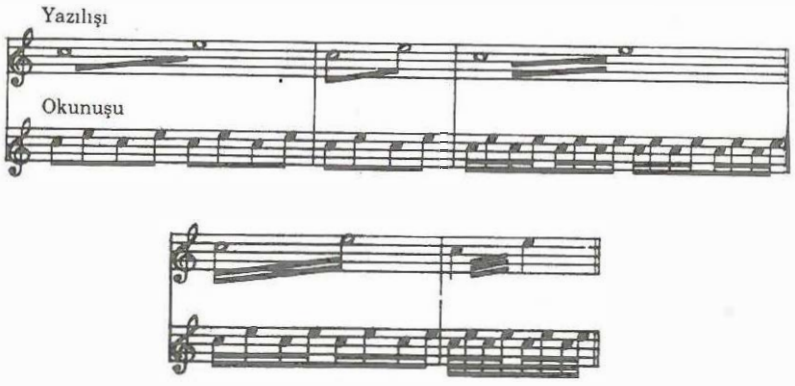
Nota Yazımında Kısaltmalar

Art arda tekrarlanan sesler, ses grupları, ölçüler veya daha büyük bölümlerin yazılışında kısa yazım şekilleri kullanılmaktadır. Nota okurken sık sık anlaşmazlıklara ve bazı zorluklara yol açan bu yazım şekillerinden bazıları pratikte halen kullanılmaktadır.
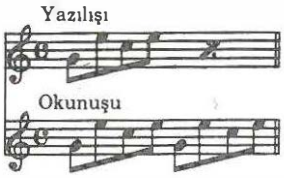
1. Tekrarlanan seslerdeki kısaltmalar:

2. Hızla tekrarlanan iki sesin kısaltılması:

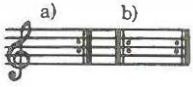
3. Tekrarlanan ses gruplarındaki kısaltmalar:

4. Tekrarlanan ölçüleri gösteren kısaltmalar:
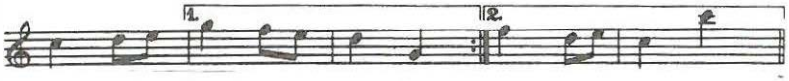

5. Tekrarlanan daha büyük bölümlerin kısaltmaları:

Örnekteki tek döneç işareti (a), bütün bölümün metninin baştan itibaren tekrarlanması gerektiğini gösterirken çift döneç işareti (b) ise, bu iki işaretin arasındaki bölümün metninin tekrarlanması gerektiğini gösterir.

6. *Prima volta* (1. Dolap) ve *Seconda volta* (2. Dolap) işaretleri, 5. maddede gördüğümüz döneç işaretleriyle bağlantılı olarak kullanılır. Bu işaretlerin olduğu yerde söz konusu müzik parçası, önce döneç işaretine kadar icra edilir, tekrarda ise (metin baştan çalınırken) 1. Dolap kapsamındaki nota metni atlanır ve doğrudan 2. Dolap'a geçilir.
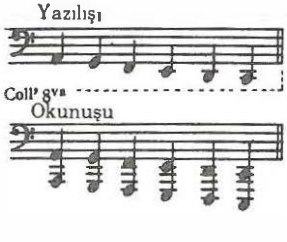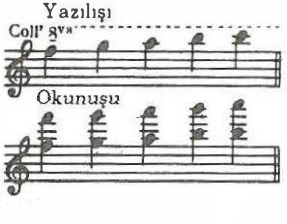

7. *Da capo* veya *D.C.*: Tüm parçanın veya bölümün baştan tekrarlanması gerektiğini gösterir.

8. *Dal segno*: 𝄋 işaretiyle belirlenmiş yerden başlayarak tekrarlanması gerektiğini gösterir.

9. *al Fine*: Söz konusu tekrarın parçanın veya bölümün sonuna kadar yapılması gerektiğini gösterir.

10. *Coll'ottava* veya *coll'8-va*: Birbirleri ardından gelen birkaç sesin üzerine yazıldığında bu seslerle beraber birer 8'li tizlerinin de tınlaması gerektiğini; eğer seslerin altına yazılırsa aynı seslerle beraber bir oktav peslerinin de tınlaması gerektiğini gösterir.

Artikülasyon

Genelde artikülasyon ve fraz (cümle) terimleri karıştırılır. Cümleleme, büyüklük ve önem açısından farklı ve çeşitli müzikal düşüncelerin mantıklı bölünmesine, artikülasyon ise seslerin değişik icra şekillerine denir. Seslerin şu şekillerde icra edildiği bilinir: Bağlı, kesik kesik veya bu iki çeşidin nüansları şeklinde. Seslerin ayrı ayrı ya da grup olarak nasıl icra edileceğini gösteren işaretlere *artikülasyon işaretleri* denir.

Legato: İki veya daha fazla sesin kesintisiz icra edilmesi gerektiğini gösterir. Kelime olarak yazılabilmesi dışında ⌣ veya ⌒ şeklinde bir eğri çizgi ile de ifade edilir. Şarkı söylerken legato yapabilmek için eğri çizgi içerisinde kalan sesler söylenirken nefesi kesmemek ya da bu sesleri bir nefeste söylemek gerekmektedir. Seslerin birbirlerine geçebilmeleri için ses tellerine uygulanan basınç değiştirilmez. Üflemeli çalgılarda da legato, nefesi kesmeden, sadece el pozisyonunu ve dudaklardaki basıncı değiştirerek icra edilir. Yaylı çalgılarda da durum aynıdır. Burada nefesin karşılığı yayın itilip çekilmesiyle oluşan sürtünmedir. Doğal olarak yaylı çalgılarda legato yaparken yayın sürtünme basıncı değişmemelidir. Bir eğri legato çizgi işaretiyle bağlanmış notalar bir yayda çalınırlar. Tuşlularda ise legatonun oluşabilmesi için bir tuştan parmağın kalkmasıyla diğer tuşa diğer parmağın basması aynı zamanda olmalıdır.
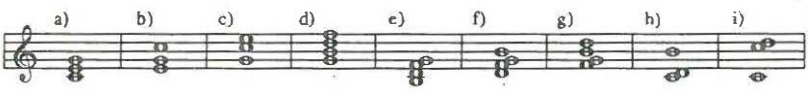
Legatissimo: İki ya da daha çok sesin olabildiğince bağlı icrasıdır.

Staccato: Notanın altına ya da üstüne konulan bir noktadır. Belirlenen seslerin net, kesik, birbirinden bağımsız, hattâ aralarında kısa suslarla icra edilmesi gerektiğini gösterir.

Staccatissimo: Seslerin daha kısa ve daha kesik icrasını gerektirir. Notaların üzerine ∨ işareti konularak belirtilir.

Akorlar

Üç veya daha çok sesten oluşan, üçlü aralıklarla dizilmiş veya dizilebilen her uyuma akor denir.

Örnekte, (a) ve (d)'deki uyumların sesleri, üçlü aralıklarla dizilmiş olduğu için akor oluşturmaktadır. (b) ve (c)'deki sesler de akordur çünkü onlar da (a)'daki gibi üçlü aralıklarla dizilebilirler. (e), (f) ve (g)'dekiler de akordur; (d)'deki gibi üçlü aralıklarla dizilebilirler. (h)'deki seslerin oluşturduğu uyum akor değildir, çünkü bu sesler üçlü aralıklarla dizilemezler. (i)'deki sesler de akor oluşturmazlar çünkü onlar sadece iki sestir ve ancak bir aralık oluşturabilirler. Akorun oluşabilmesi için en az üç sesten söz etmek gerekir. Kapsadıkları ses sayısına göre akor çeşitleri şunlardır:

a. Üçsesli – üç farklı sesten oluşur.
b. Dörtsesli – dört farklı sesten oluşur.
c. Beşsesli – beş farklı sesten oluşur.

Üçsesli Akorlar

Bir üçsesli akorun her bir sesi aşağıdaki gibi adlandırılır:

Temel ses: Üçseslinin üçlü aralıklarla üzerine kurulduğu sestir. Aşağıdaki örnekte temel ses Do'dur.

Üçlü ses (üçüncü ses – *tertsiya*): Temel sesin bir üçlü aralık üzerinde duran sestir. Aşağıdaki örnekte üçlü ses Mi'dir.

Beşli ses (beşinci ses – *kvinta*): Temel sesin bir beşli aralık üzerinde duran sestir. Aşağıdaki örnekte beşli ses Sol'dur.

Üçsesli akorun sesleri, üçlü sıralanmasında olmadıkları zaman da isimlerini korurlar. Aşağıdaki örnekte Do her zaman temel sestir, Mi üçlü ve Sol beşli sestir.

Üçsesli Akorların Armonik Konumu

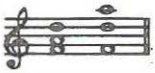
1. Temel armonik konum: Üçseslinin temel sesinin en altta bulunması durumudur. Üçseslinin bu konumuna *kvintakord* da denir.

Kvintakordlar

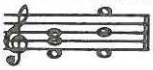
2. Üçlü armonik konum: Üçseslinin üçlü sesinin en alt partide bulunması durumudur. Üçseslinin bu konumuna *sekstakord* da denir.

Sekstakordlar

3. Beşli armonik konum: Üçseslinin beşli sesinin en alt partide bulunması durumudur. Üçseslinin bu konumuna *kvartsekstakord* da denir.

Kvartsekstakordlar

Üçsesli Akorların Melodik Konumu

1. Temel melodik konum: En üst partiye temel sesin gelmesiyle temel melodik konum oluşur.

Temel Melodik Konum

2. Üçlü melodik konum: En üst partiye üçlü sesin gelmesiyle üçlü melodik konum oluşur.

Üçlü Melodik Konum

3. Beşli melodik konum: En üst partiye beşli sesin gelmesiyle beşli melodik konum oluşur.

Beşli Melodik Konum

Üçsesli Akorların Büyüklüğü

Üçsesli akorlar; temel ses ve üçlü ses arasındaki 3'lü aralığın büyüklüğüne göre, ayrıca temel ses ve beşli ses arasındaki 5'li aralığın büyüklüğüne göre aşağıdaki çeşitlere ayrılırlar.

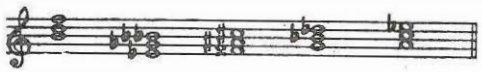
1. Büyük veya Majör: Büyük üçlü ve tam beşliden oluşur.

2. Küçük veya minör: Küçük üçlü ve tam beşliden oluşur.

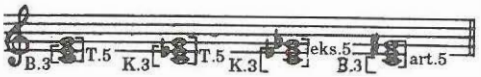
3. Eksik: Küçük üçlü ve eksik beşliden oluşur.

4. Artık: Büyük üçlü ve artık beşliden oluşur.

Aşağıdaki örnekte, Do notası üzerine kurulmuş bu dört çeşit üçsesli akorlar gösterilmektedir.

Yukarıdaki örneklerde dört çeşit kvintakordun (en altta temel sesin bulunması durumu, yani temel armonik konum) yapısı incelenmiştir. Bir sekstakord (en altta üçlü sesin bulunması durumu, yani üçlü armonik konum) kurulabilmesi için, öncelikle temel sesi bularak kvintakordun kurulması, ardın-

dan onun sekstakorda çevirilmesi tavsiye edilir. Örneğin Sol notası verilerek Majör sekstakord kurulması istenmişse, önce Sol'den aşağı bir büyük üçlü düşünürüz. Sonra bulunan yeni notayı temel ses kabul ederek bu nota üzerine kvintakord kurarız (Mi♭ – Sol – Si♭). Burada Sol'den bir büyük üçlü aşağı inildiğinde elde edilen nota Mi♭'dür. Mi♭ bu üçsesli akorun temel sesidir. Böylece Mi♭'ün üzerine elde varolan Sol ile birlikte bir tam beşli aralık düşünülerek Si♭ notasına da ulaşılır. Ortaya çıkan üçsesli, Majör üçseslidir. Bütün bunlar yapıldıktan sonra elde edilen bu kvintakordun temel sesi en üst partiye götürülerek en alt partide kvintakordun üçüncü sesinin kalması sağlanır. Ortaya çıkan üçsesli böylelikle Sol – Si♭ – Mi♭ olur. Üçseslinin bu konumuna da sekstakord denir.

Kvartsekstakordun kurulmasında da önce temel ses aranır, sonra kvintakord kurulur ve kvartsekstakorda dönüştürülür. Buna göre Fa♯'in üzerine artık kvartsekstakord kurulması isteniyorsa önce Fa♯'den aşağıya bir artık beşli kurulur (Si♭). Bulunan Si♭ artık üçseslinin temel sesidir. Sonra bu üçsesli artık kvintakord olarak kurulur (Si♭ – Re – Fa♯). Son olarak elde edilen bu artık kvintakord, artık kvartsekstakorda dönüştürülür (Fa♯ - Si♭ - Re).

Sekstakord ile kvartsekstakordların dört çeşidinden biri herhangi bir ses üzerine kurulacağı zaman, temel sesle verilen ses arasındaki aralık aşağıdaki cetvelde verilmiştir.

Üçseslinin çeşidi ve büyüklüğü	Temel sesle verilen sesin arasındaki aralık
Majör sekstakord	verilen sesten B3'lü aşağıda
minör sekstakord	verilen sesten K3'lü aşağıda
eksik sekstakord	verilen sesten K3'lü aşağıda
artık sekstakord	verilen sesten B3'lü aşağıda
Majör kvartsekstakord	verilen sesten T5'li aşağıda
minör kvartsekstakord	verilen sesten T5'li aşağıda
eksik kvartsekstakord	verilen sesten –5'li aşağıda
artık kvartsekstakord	verilen sesten +5'li aşağıda

Sorular:
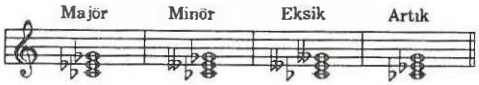
1. Akor nedir?
2. Ses sayısına göre akorların kaç çeşidi vardır?
3. Üçsesli akorun sesleri hangileridir?
4. Akorların melodik konumu neye bağlıdır?
5. Üçsesli akorun melodik konumları hangileridir?
6. Akorların armonik konumları neye bağlıdır?
7. Üçsesli akorun armonik konumları nelerdir?
8. Üçsesli akorun büyüklüğü neye bağlıdır?
9. Hangi üçsesli akor büyüktür (Majördür)?
10. Hangi üçsesli akor küçüktür (minördür)?
11. Hangi üçsesli akor eksiktir?
12. Hangi üçsesli akor artıktır?

Ödevler:

1. Aşağıdaki akorları kurunuz.
   Si Majörün II. sesi üzerine kvintakord,
   La minörün III. sesi üzerine sekstakord,
   Fa♯ Majörün IV. sesi üzerine kvintakord,
   Mi Majörün VII. sesi üzerine kvartsekstakord,
   Sol♯ minörün *(armonik)* II. sesi üzerine kvintakord,
   Do♭ minörün *(armonik)* III. sesi üzerine kvintakord,
   Re♭ Majörün V. sesi üzerine kvartsekstakord,
   La Majörün VI. sesi üzerine sekstakord,
   Sol♯ minörün *(armonik)* VII. sesi üzerine kvintakord,
   Mi♭ minörün *(armonik)* VII. sesi üzerine kvartsekstakord,
   Do♯ Majörün I. sesi üzerine sekstakord,
   Mi Majörün IV. sesi üzerine kvartsekstakord.
2. Aşağıdaki üçsesli akorları piyanoda çalarak akor çeşidini tanımlayın.
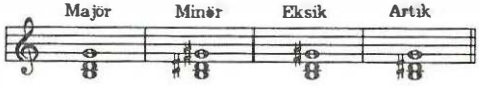

3. Do♭, Sol♯, Fa, Si♭, Re♯ sesleri üzerine dört çeşit kvintakord kurunuz.
Örnek çözüm:
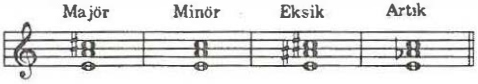

4. Aşağıdaki kvintakordları piyanoda çalarak büyüklüklerini tanımlayınız.

5. Si, Mi♭, Fa♯, La♭ ve Do♯ sesleri üzerine Majör, minör, artık ve eksik sekstakordlar kurunuz.
Örnek çözüm:
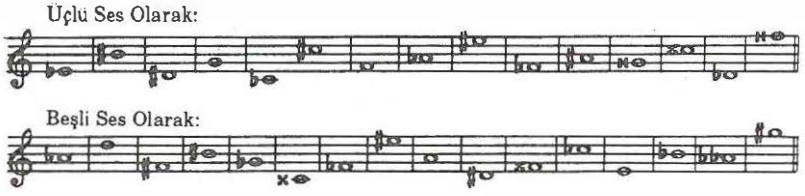

6. Mi, Sol♭, La♯, Re ve Si♯ sesleri üzerine Majör, minör, artık ve eksik kvartsekstakordlar kurunuz.
Örnek çözüm:
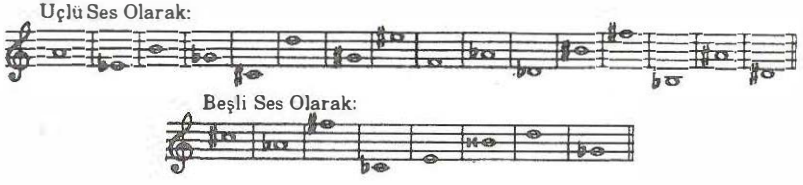

7. Aşağıdaki üçsesli akorları piyanoda çalarak büyüklüklerini ve armonik konumlarını belirleyiniz.

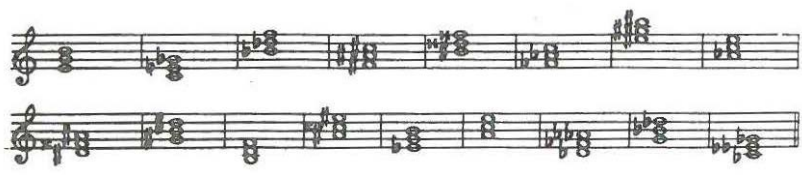
8. Aşağıdaki üçsesli akorları verilmiş olan seslerin üzerine sesle söyleyerek kurunuz.
   Re üzerine eksik kvintakord,
   Re♭ üzerine artık kvintakord,
   Si♯ üzerine artık sekstakord,
   Do× üzerine minör kvartsekstakord,
   Sol♭ üzerine eksik sekstakord,
   Mi♯ üzerine Majör kvintakord,
   Fa♭ üzerine eksik kvartsekstakord,
   Do♭ üzerine minör sekstakord,
   Sol♯ üzerine artık kvintakord,
   Fa× üzerine Majör kvintsekstakord.
9. Aşağıda verilmiş olan seslerin üzerine önce Majör sonra da minör kvintakordlar kurunuz.
   Re, Sol♯, Do♯, La, Fa♭, Si, Mi, La♭, Sol
10. Aşağıdaki seslere gösterildiği gibi üçlü ve beşli anlamı vererek Majör ve minör üçlü akorlar kurunuz.

11. Si♭, Re♭ ve Fa♯ sesleri üzerine artık ve eksik kvintakordlar kurunuz.
12. Aşağıdaki seslerin üzerine, gösterildiği gibi üçlü ve beşli anlamı vererek artık ve eksik kvintakordlar kurunuz.

13. Aşağıdaki kvintakordların çeşitlerini belirleyiniz.

14. Aşağıdaki akorlarda tam notayla yazılmış seslerin anlamını belirleyiniz.

Dörtsesli Akorlar

Dörtsesliyi oluşturan sesler aşağıdaki gibi adlandırılırlar.

Temel ses: Söz konusu dörtseslinin üçlü aralıklarla üzerine kurulduğu sestir. Aşağıdaki örnekte temel ses Sol'dür.

Üçlü ses: Temel sesin bir üçlü aralık üstünde duran sese denir. Aşağıdaki örnekte üçlü ses Si'dir.
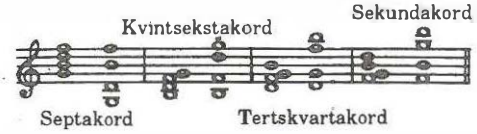
Beşli ses: Temel sesin bir beşli aralık üstünde duran sese denir. Aşağıdaki örnekte beşli ses Re'dir.

Yedili ses: Temel sesin bir yedili aralık üstünde duran sese denir. Aşağıdaki örnekte yedili ses Fa'dır.
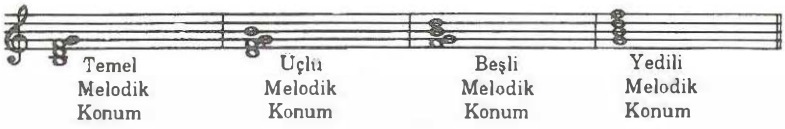
En alt partide bulunan sese göre dörtseslilerin 4 armonik konumu vardır:

1. Temel armonik konum (yedili akor)-Septakord
2. Üçlü armonik konum (beşli-altılı akor)-Kvintsekstakord
3. Beşli armonik konum (üçlü-dörtlü a.)-Tertskvartakord
4. Yedili armonik konum (ikili akor)-Sekundakord

Kvintsekstakord, tertskvartakord ve sekundakord'a septakord'un çevrimleri de denir. Aşağıdaki örnekte, dörtsesli akorun dört armonik konumu gösterilmiştir.

En üst partide bulunan sese göre dörtseslilerin dört melodik konumu vardır. Temel, üçlü, beşli ve yedili konumlar.

Temel ile üçlü, temel ile beşli, temel ile yedili sesler arasında oluşan üçlü, beşli ve yedili aralıkların büyüklüğüne ve küçüklüğüne göre birkaç çeşit dörtsesli akor vardır. Bunların en karakteristik olanı; B3'lü, T5'li ve K7'li ya da bir başka deyişle Majör üçsesli ve K7'liden oluşan ve adına Majör–küçük dörtsesli denendir. Bu akor, natürel Majör modun ve armonik minör modun V. sesi üzerine (*dominant*) kurulur ve dominant (çeken) dörtsesli adını alır. Yukarıdaki örnekte, Majör–küçük dörtseslinin dört armonik ve melodik konumu görülmektedir.

Septakordun (dört sesli akor) çevrimleri aynı üçsesli akorlarda olduğu gibidir. Böylece herhangi bir sesin üzerine kvintsekstakord kurulacaksa önce dörtseslinin temel sesi bulunur

(majör–küçük dörtseslide bu, verilen sesin bir B3'lü altındadır). Temel sesi bulduktan sonra onun üzerine septakord kurulur ve bu septakord, kvintsekstakorda dönüştürülür. Tertskvartakord kurulduğunda, temel ses, verilen sesin bir tam beşli altındadır. Sekundakord kurulduğunda ise temel ses, verilen sesin bir K7'li altında veya bir B2'li üstündedir.

Sorular:

1. Dörtsesli akorun sesleri hangileridir?
2. Dörtsesli akorun melodik konumları kaç tane ve kaç türlüdür?
3. Dörtsesli akorun armonik konumları kaç tane ve kaç türlüdür?
4. Doğal Majör ve armonik minör modlarının V. sesi üzerine kurulan dörtsesli akorun büyüklüğü nedir?

Ödevler:

1. Aşağıda verilmiş olan seslere temel, üçlü, beşli ve yedili anlamları vererek Majör–küçük dörtsesliler kurun.

2. La♭, Fa♯, Re♭, Si♯, Mi♭♭, Sol, Re♯ seslerinin üzerine Majör–küçük septakordlar kurun.
3. Mi♭, Do, Sol♯, Si♭ ve Re sesleri üzerine kvintsekstakordlar kurun.
   Fa, Re♭, La♯, Do♭ ve Sol sesleri üzerine terskvartakordlar kurun.
   Si, Sol♭, Mi, Re♯ ve La sesleri üzerine sekundakordlar kurun.

4. Aşağıdaki Majör–küçük dörtseslilerin armonik konumlarını belirleyin.

5. Piyanoda çalınacak olan aşağıdaki dörtseslilerde birli notayla yazılmış seslerin rolünü, piyanoda çalarak tanımlayın.

İtalyan Müzik Terimlerinin Kısa Sözlüğü

A

a cappella (a kapella): Eşliksiz koro.
accarezzevole / akarezevole: Okşayarak.
accompagnamento (akompanyamento): Eşlik.
acuto (akuto): Keskin, güçlü, yüksek (ses).
a due: İkisi bir arada, iki icracı için.
affettuoso (afettuozo): İçten, kalpten, sevgi dolu bir biçimde.
agitato (acitato): Heyecanlı, kışkırtıcı.
alla (ala): gibi, benzer.
alla marcia (ala marça): marş gibi, yürüyüş temposunda.
alla polacca (ala polakka): Polonez gibi.
altri: Diğer herkes, başkaları.
amabile: Sevimli, cana yakın bir biçimde, hoş.
amarezza (ameredza): Acı, üzüntü.
amoroso (amorozo): Büyük bir sevgiyle, aşkla.
ancora (ankora): Bir daha, yine.
animato: Canlı, hareketli, coşkulu.
appassionato (apasyonato): İhtiraslı, tutkulu, ateşli.
a prima vista: Bir bakışta (nota okumak).
ardente: Ateşli, yanıp tutuşan.
armonici (armoniçi): Doğuşkan sesler.
arpeggiato (arpecato): Arpejlenmiş; sesleri art arda tınlatılan (akor), arptaki gibi.
arte: Sanat.
a tre: Üçüzlü, üçü bir arada, üç icracı için.
attaca (ataka): Kesmeden, ara vermeden, bir sonraki bölüme kesintisiz geçmek.

B

barbaro: Vahşi bir biçimde.
basso cifrato (basa çifrato): Şifreli bas.
basso continuo: Sürekli bas.
basso generale (basso cenerale): Genel bas.
basso ostinato: Temel bas.
battuta (batuta): Aksan, ölçü, vuruş.
brillante (brilante): Parlak.
buffo (bufo): Komik, güldürücü, soytarıca.
burlesco (burlesko): Alaycı.

C

cadenza (kadentsa): Kadans.
calmato (kalmato): Durulmuş, sakin, huzurlu.
canone (kanone): Kanon.
cantabile (kantabile): Şarkı söyler gibi.
cantilena (kantilena): Geniş soluklu, ezgisel.
canzone (kantzone): Şarkı.
capriccioso (kapriççozo): Geçici bir hevesle, kaprisli.
ciaccona (çakona): İtalyan kaynaklı bir dans (chaconne –Fr.).
chiaro (kiaro): Parlak, ışıklı.
coda (koda): Son, bitiş bölümü, bitiş eki.
col, colla (kol, kolla): İle, birlikte.
colla parte (kolla parte): Partiyle birlikte; eşlik eden partilerin solo partiye özgürlük tanıyarak, ona göre yürümeleri gerektiğini gösterir.
come (kome): gibi.
come prima (kome prima): Birincisi gibi, en baştaki gibi.
come sopra (kome sopra): Üstteki gibi.
come sta (kome sta): Yazıldığı gibi.
con (kon): İle, birlikte, olarak.
con amore (kon amore): Aşkla, tutkuyla.

con anima (kon anima): Canlı, sıcak bir biçimde.
con bravura (kon bravura): Yüreklilikle, cesurca.
con brio (kon brio): Parlaklıkla.
con calore (kon kalore): Sıcaklıkla.
con delicatezza (kon delikatedza): İncelikle, yumuşak.
con dolcezze (kon dolçedze): Tatlı bir biçimde.
con dolore (kon dolore): Hüzünlü.
con eleganza (kon elegantza): Şık ve zarif bir biçimde.
con espressione (kon espresyone): Dokunaklı ve duygulu.
con fuoco (kon fuoko): Ateşli bir biçimde.
con grandezza (kon grandedza): Heybetli, haşmetli.
con grazia (kon gratzia): Hoş ve narin bir biçimde.
con malinconia (kon malinkonya): Hüzünlü, melankoli içinde.
con passione (kon pasyone): İhtiraslı, tutkulu.
con pieta (kon pieta): Acıma duygusu ile.
con rabbia (kon rabia): Korkunç bir öfkeyle.
con semplicita (kon sempliçita): Basitçe.
con sentimento (kon sentimento): Duygulu.
con spirito (kon spirito): Canlı, hareketli.
con strepito (kon strepito): Gürültülü.
con tenerezza (kon teneredza): Cana yakın, duyarlı.
con tristezza (kon tristedza): Gönlü kırık bir biçimde.
con vigore (kon vigore): Güçlü kuvvetli, enerjik, canlı.
coro (koro): Koro.
cosi (kozi): Aynen öyle.

D

da capo al fine (da kapo al fine): Baştan sona kadar.
dal: 'dan' takısı.
danza (dantza): Dans.
deciso (deçizo): Kararlı, sert.
delicatamente (delikatamente): İnce, nazik bir deyişle.
desto: Dikkatli, uyanık.
determinato: Kararlı, azimli.
distinto: Okunaklı, belirgin, ayrı.
dolce (dolçe): Tatlı, hoş.
dolcissimo (dolçissimo): En tatlı, en hoş.
dolente: Acıklı, üzüntülü.
doloroso: Yaslı, ıstıraplı.
doppio (dopyo): Çift.
doppio movimento (dopyo movimento): İki kat hızlı tempo.
dux (duks): Esas tonalitede füg teması.

E

elegante: Şık, zarif, kibar.
energico (enerciko): Canlı, diri, enerjik.
eroico (eroiko): Kahramanca.
esaltato (ezaltato): Yücelterek.
esclusivo (esklusivo): Olağanüstü, seçkin.
espressivo: Çok ifadeli.
estatico (estatiko): Hayranlıkla.

F

faceto (façeto): Keyifli, cilveli.
facile (façile): Kolayca, basit, hafif.
fantastico (fantastiko): Fantastik, tuhaf.
feroce (feroce): Vahşi, yırtıcı.
festivo: Şenlikli, bayram havasında.
fine: Son.
fioco (fyoko): Solgun, renksiz.
flagioletto (flacoletto): Flajole.
flebile: Ağlamaklı, acı ile.
fresco (fresko): Canlı, ferah, taze.
frivolo: Düşüncesizce, ciddiyetsizce.
funebre: Yaslı.
furioso (furyoso): Hiddetli, öfkeli.

G

galantemente: İncelikle, kibarca.
giocoso (cokozo): Komik, hokkabazca.
giusto (custo): Doğru, tam.
glissando: Kaydırarak.
grandioso (grandyozo): Görkemli.
grazioso (gratziozo): Nazikçe, kibar.
grottesco (grotesko): Komik ve tuhaf.

I

impetuoso (impetuozo): Heybetli bir gösterişle.
indeciso (indeçizo): Kararsız, kuşkulu.
indolente: Lakayt, aldırmaz.
infermo: Zayıf, çelimsiz.
innocente (inoçente): Saf, masum, katkısız bir biçimde.
inquieto (inkiyeto): Huzursuz, kaygılı bir biçimde.
insensibile: Duygusuz.
intimo: İçten, cana yakın, samimi.
intrepido: Korkusuz, cesaretli.
introduzione (introdutzyone): Sunuş, giriş.

L

lacrimoso (lakrimozo): Acıklı, ağlamaklı.
lamentabile: Feryat ederek, kederli.
lamentoso: Yalvarır, yakarır gibi.
largamente: Geniş geniş.
leggero, leggiero (leccero): Çok hafif, kıvrak.
leggierissimo (leccerissimo): Çok çok hafif.
libaremente: Serbest, özgürce.
licenza (liçentza): Serbest, isteğe göre.
liscio (lişyo): Kolay bir anlatımla.
loco (loko): Yerinde, yazılan yerden çal. (*8va sopra* veya. *8va bassa* işaretlerinin etkisinin sona erdiğini gösterir.)
lontano: Uzaktan.
lugubre: Karanlık, tasalı, kaygılı.
lunga: Uzun, devamlı.

M

maestoso: Geniş ve görkemli.
maggiore (macore): Majör, büyük.
malinconico (malinkoniko): Kederli, umutsuz; melankolik.
mano destra: Sağ el.
mano sinistra: Sol el.
manuale: El için, klavye, tuşe.
marciale (marçale): Marş gibi, yürüyüş temposunda.
meno: Daha az.
mesto: Acılı, üzüntülü.
mezzo (medzo): Yarı, yarısı, orta.
minore: Minör, küçük.
misterioso (misteryozo): Esrarlı, gizemli
misure (mizure): Ölçü, ölçü sayısı.
modo: Yol, usul.
mosso: Canlı, hareketli.
muta: Değişim.

N

naturale: Doğal.
non: Değil.

O

opus: Yapıt, eser.
ordinario (ordinaryo): Basit, sıradan.
ossia (osya): ya da, veya.
ostinato: Değişmez, direngen, sürekli.

P

parlando: Konuşur gibi.
pastorale: Çobanlama, kır havasında.
patetico: Etkili, heyecanlı.
pedale: Ayaklık, pedal.
pesante (pezante): Ağır, dolgun.
piacevole (piyaçevole): Sevimli, hoş.
piangendo (piyancendo): Ağlatarak.
piu (piyu): Çok daha.
placido (plaçido): Sakince, iç rahatlığıyla.
pomposo (pompozo): Görkemli, gösterişli.
portato: Bir sesten diğerine aralıksız, kopmaksızın geçen. (Yaylı çalgılarda, trombonda veya insan sesinde yapılabilir. Legato'dan farklıdır.)

Q

quasi (kuazi): Benzer biçimde, gibi
quieto (kiyeto): Sakin, rahat.

R

rapidemente: Hızlı, çabukça.
recitando (reçitando): Reçitatif üslubunda.
recitativo (reçitativo): Konuşur gibi, anlatarak.
récitatif (resitatif – Fr). Yarı seslendirme, yarı söyleme üslubunda, konuşmaya yakın serbestlikte söylener ses müziği.
religioso (relicoso): Dinsel üslupta.
ridendo: Gülerek, sevinçli.
rigoroso (rigorozo): Sert, katı, ciddiyetle.
risoluto (rizoluto): Kararlı.
rivoltato: Çevrik.
rustico (rustiko): Köy ruhunda, kır yaşamına özgü.

S

scala (skala): Dizi, gam.
scherzando (skertzando): Şakacı bir biçimde.
secco (sekko): Kuru, duygusuz, kısa.
segno (senyo): İşaret.
segue: izle.
semplice (sempliçe): Basit, doğal, yalın.
sensibile: Duyarlı.
sentimento: Duygu.
senza: 'sız' takısı (olmak-*sız*-ın gibi).
serioso (seriozo): Ciddi.
solenne: Görkemli, törensel.
sonoro: Sesli.
sopra: 1. Üst, üst ses; 2. piyanoda kullanılacak elin diğer el üzerinden çalacağını gösterir.
sospirando: İç çekerek, inleyerek.
spiccato (spikkato): Ayrı ayrı, belirgin (yaylı çalgılarda sesler arasında yayı sıçratarak ses elde edileceğini gösterir).
spirituoso (spiritozo): Hisli.
staccato (stakkato): Kesik, ayrı (seslerin kesik kesik, tane tane çalınacağını veya söyleneceğini gösterir).
strepitoso (strepitozo): Gürültülü patırtılı.
stridente: Keskin, tiz.
subito: Hemen, birdenbire.
suono: Ses, tını.

T

tacet (taçet): Sus (konulduğu bölüm ya da parçanın sonuna kadar susulacağını gösterir).
tanto: Çok, olabildiğince.
tedesca (dedeska): Almanca, Alman üslubunda.
tempestoso (tempestozo): Fırtınalı, heyecanlı.
teneramente: Okşayıcı, sevgi dolu bir biçimde.
tenuto: Tutumlu, kısarak.
tepido: Önemsemeyerek, ilgisiz.
timoroso (timorozo): Kararsız, korkarak.
tranquillo (trankuilo): Rahat, dinlendirici, sakin.
tremolo: Bir sesin çok çabuk olarak yinelenmesi (bu şekilde, kaygı ve çarpıntı etkilerinin elde edilmesi).
tristezza (tristedza): Hüzün.
troppo: Çok, pek çok, gayet.
tumultuoso: Gürültülü, karmakarışık.
tutti: Herkes, hep birlikte.

U

unisono: Tek sesli, beraber.

V

veloce (veloçe): Hızlı, çevik, çabuk.
vibrato: Titretme, titreşimli.
vigoroso (vigorozo): Güçlü, şiddetli.
violento: Acımasız, haşin.

Kaynakça

1. İ. V. Sposobin, *Elementarnaya teoria muzıyki*, Gosud. muzıyk. izdatelstvo, Moskva, 1954.
2. V. A. Vahromeev, *Elementarnaya teoria muzıyki*, Gosud. muzıyk. izdatelstvo, Moskva, 1956.
3. V. Hvostenko, *Sbornik zadach i uprajneniy po elementarnoy teorii muzıyki*, Muzgız, 1951.
4. O. Andreeva, *Osnovi muziçnoi gramoti*, "Muziçna Ukraina", Kiev, 1872.
5. V. A. Efimov, *Elementarnaya teoria muzıyki*, Gosud. izdatelstvo USSR, Minsk, 1959.
6. P. Schenk, *Allgemeine Musiklehre*, Fredrich Hofmeister Verlag, Leipzig, 1956.
7. F. Hartmann, *Allgemeine Musiklehre*, Universal Edition, Wien, 1937.
8. P. Hyros, *Nauka o hudbe Statne nakladatel'stvo v Bratislave*, 1950.
9. L. Neumann, *Katechismus der Musik*, Breitkopf u. Hartel, Leipzig, 1950.
10. O. Girschner, *Repetitoriuni der Musikgeschichte*, Musik–Verlag P. J. Tonger, Köln, 1941.
11. K. Konstantinov, *Obşta teoriya na muzikata*, "Nauka i izkustvo", Sofia, 1960.
12. C. Çetrikov, *Muzikalen terminologiçen reçnik*, "Nauka i izkustvo", Sofia, 1969.

TEMEL MÜZİK TEORİSİ

PARAŞKEV HACIEV

Paraşkev Hacıev (1912-1992), Bulgar müzik biliminde eskiden olduğu gibi, bugüne de damgasını vurmuş önemli bir teorisyendir. Sofya Müzik Akademisini bitirerek Viyana Müzik Akademisi, Berlin ve Prag Müzik Akademilerinde eğitimini tamamlamıştır. 1947 yılından itibaren Sofya Müzik Akademisinde profesör unvanıyla öğretim üyeliğine başlamış, aynı okulda kompozisyon, armoni ve kontrpuan derslerini vermiştir.

"Temel Müzik Teorisi"nde müzik üzerine büyük titizlikle sistematize edilmiş olan teori bilgileri en ufak ayrıntılar dahi incelenerek sunulmaktadır. Bu kitap müzik alanında uzmanlaşmak isteyenlere olduğu kadar, müziğe yeni başlayanlara da hitap edebilecek düzeydedir. İçindeki müzik bilgileri Alman, Rus, Çekoslavak ve Bulgar müzik ekollerinin güvenilir bir sentezidir.

15-TL

ISBN 975-8434-02-0
9 789758 434022

KİTAP 2001